

คู่มือวิธีปฏิบัติงาน

การจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง
และการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง
สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

งานวินัยและนิติการ
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

คู่มือวิธีปฏิบัติงานการจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงและ
การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่มีรายแรง
สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ที่ปรึกษา	นายครรชิต วรรณษา นายชาญ คำป้อง นางจุฑามาศ ช่อคง นายสุรศักดิ์ชัย ชัยพัฒน์นนท์	ศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด รองศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ นิติกรชำนาญการ
ผู้จัดทำ	นางสาวพวงพยอม เกษภูมิกุล นักทรัพยากรบุคคลชำนาญการ	
หน่วยงาน	งานวินัยและนิติการ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	
ปีที่จัดทำ	พ.ศ. ๒๕๖๔	

คำนำ

คู่มือวิธีปฏิบัติงานการจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงและการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้จัดทำได้รวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง ก่อนการดำเนินการทางวินัยและขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ตัวอย่างการออกคำสั่งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง แผนภูมิขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ตัวอย่างการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ตัวอย่างแบบสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง โดยมีวัตถุประสงค์ใช้เป็นคู่มือให้กับคณะกรรมการสอบสวนและข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นประโยชน์สำหรับตัวผู้ถูกกล่าวหาเอง โดยได้รวบรวม ข้อกฎหมาย ระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องไว้ในคู่มือฉบับนี้ เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์สำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรด้านกฎหมายรวมทั้งบุคลากรในหน่วยงานการศึกษา ในการเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการสืบสวนข้อเท็จจริงและการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ช่วยลดระยะเวลาในการค้นหาระเบียบและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง สำหรับผู้ที่สนใจในการศึกษาขั้นตอนของการสืบสวนข้อเท็จจริง ในการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

ในการนี้ ผู้จัดทำคู่มือหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือฉบับนี้จะ เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรและผู้สนใจเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการสืบสวนข้อเท็จจริงและกระบวนการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ทั้งนี้หากข้อความหรือข้อมูลของคู่มือเล่มนี้มีความผิดพลาดประการใด หรือมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงาน ข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้ และพร้อมจะปรับปรุงข้อมูลให้ครบถ้วน และมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรทางการศึกษา และเผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้สนใจต่อไป

นางสาวพวงพยอม เกษภูางศรี
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
บทที่ ๑ บทนำ	
หลักการและเหตุผล	๑
วัตถุประสงค์	๓
นิยามคำศัพท์	๔
บทที่ ๒ วิธีการก่อนการดำเนินการทางวินัย	
๒.๑ จุดเริ่มต้นของการดำเนินการทางวินัยของและการพิจารณา	๕
๒.๑.๑ กรณีมีการร้องเรียนกล่าวหา	๗
๒.๑.๒ กรณีเป็นที่สงสัยว่ามีข้าราชการกระทำผิดวินัย	๗
๒.๑.๓ การพิจารณาและการดำเนินการในเบื้องต้น	๘
๒.๒ การสืบสวนข้อเท็จจริง	๙
๒.๒.๑ ความสำคัญของการสืบสวน	๑๐
๒.๒.๒ วิธีการในการสืบสวนข้อเท็จจริง	๑๐
๒.๒.๓ การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง	๑๒
๒.๒.๔ วิธีการและการพิจารณาจัดทำความเห็นในการสืบสวน ข้อเท็จจริง	๑๔
๒.๓ การพิจารณาผลการสืบสวนข้อเท็จจริง	๑๙
๒.๓.๑ กรณีพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีมูลเป็นความผิดวินัย	๑๙
๒.๓.๒ กรณีพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความผิดวินัยอย่างไม่ ร้ายแรง	๒๑
๒.๔ ขั้นตอนตัวอย่างการจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง	๒๒
บทที่ ๓ การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง	๓๑
๓.๑ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน	๓๕
๓.๒ การดำเนินการโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย	๓๖
๓.๒.๑ การรวบรวมพยานหลักฐาน	๓๘
๓.๒.๒ การจัดทำบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน	๓๘

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
๓.๒.๓ การแจ้งข้อกล่าวหาและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง	๔๒
๓.๓ การดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย	๔๔
๓.๓.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน	๔๕
๓.๓.๒ การแจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาและคณะกรรมการสอบสวนทราบ	๕๖
๓.๓.๓ การแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยและการ รายงาน	๕๗
๓.๓.๔ คัดค้านกรรมการสอบสวนและการพิจารณาคัดค้าน	๕๘
๓.๔ การพิจารณาผลการสอบสวนวินัย	๖๑
๓.๔.๑ การพิจารณาความผิด	๖๑
๓.๔.๒ การพิจารณากำหนดโทษทางวินัยไม่ร้ายแรง	๖๓
๓.๔.๓ ข้อเสนอแนะบางประการในการพิจารณาความผิดและการ กำหนดโทษ	๗๑
๓.๕ สารระสำคัญในการออกคำสั่งวินัยอย่างไม่ร้ายแรงและการแจ้งคำสั่ง	๗๓
๓.๕.๑ สารสำคัญของคำสั่งลงโทษ คำสั่งงดโทษ และคำสั่งยุติเรื่อง	๗๓
๓.๕.๒ การแจ้งคำสั่ง	๘๒
บทที่ ๔ การรายงานผลการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง	๘๓
๔.๑ การรายงานผลการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง	๘๒
๔.๑.๑ การจัดทำสำนวนสอบสวนวินัย	๘๓
๔.๑.๒ ขั้นตอนการรายงานผลการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง	๙๔
บทที่ ๕ สารสำคัญอื่นๆ	
๕.๑ ตรวจสอบการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจหรือไม่ คณะกรรมการมีครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดหรือไม่	๙๘
๕.๒ ตรวจสอบว่ามีการแจ้งข้อกล่าวหาตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่	๙๙
๕.๓ ตรวจสอบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานว่าครบถ้วนแล้วหรือไม่	๙๙
๕.๔ ตรวจสอบว่าคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแล้ว หรือไม่	๑๐๐
๕.๕ ตรวจสอบว่าข้อเท็จจริงที่สอบสวนครบถ้วนเพียงพอที่จะพิจารณาหรือไม่	๑๐๐
๕.๖ ประเด็นคำถามที่พบบ่อย	๑๐๑
บรรณานุกรม	

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ หลักการและเหตุผล

วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติตามหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

ลักษณะความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้กำหนดความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมไว้ค่อนข้างเข้มงวดและเคร่งครัดกว่าข้าราชการประเภทอื่น อาทิ การกำหนดให้ข้าราชการครูและทางการศึกษาต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องประพฤติตน เป็นแบบอย่างที่ดีไม่เฉพาะแก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังคงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนและสังคมอีกด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมกับการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนดให้วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพควบคุมและสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ รวมถึงเพื่อให้ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดความผิดทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ไว้อย่างเข้มงวดและเคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ก็เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และเพื่อยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง และเป็นที่ยอมรับศรัทธาของสังคมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ความสำคัญของวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการศึกษาสังคม และประเทศชาติเป้าหมายที่แท้จริงในการส่งเสริมให้ครูมีวินัยนั้นมีใช้อยู่ที่ครู แต่อยู่ที่ตัวนักเรียนกล่าวคือ ถ้าครูมีวินัยความมีวินัยของครูจะส่งผลไปถึงนักเรียนด้วย เช่น ครูจะตั้งใจอบรมสั่งสอนนักเรียนอย่างเต็มกำลังความสามารถ จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน จะชักนำให้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางจิตวิทยาถือว่าวัยเด็กเป็นวัยที่สามารถจดจำและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่ใกล้ชิด และผู้ที่ตนเคารพนับถือ หากเด็กได้ครูที่มีระเบียบวินัยเด็กก็จะลอกเลียนพฤติกรรมที่ดีของครู ซึ่งอาจจะทำให้เป็นเด็กที่มีระเบียบวินัยเช่นเดียวกับครูด้วยซึ่งนั่นย่อมหมายถึงความสำเร็จในการจัดการศึกษาของชาติ แต่หากไม่สามารถส่งเสริมให้ครูเป็นผู้มีวินัยได้แล้ว การจัดการศึกษาจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก

คนที่มีความดีมีประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้น การที่ครูสร้างเด็กให้มีวินัยเด็กเหล่านี้ เมื่อเติบโตใหญ่ภายหน้าก็จะเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสูง สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและที่สำคัญจะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ

ปัจจุบันมักมีข่าวปรากฏทางสื่อมวลชนอยู่เนือง ๆ เกี่ยวกับการประพฤติไม่เหมาะสมและผิดทำนองคลองธรรมของครู ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความไม่แน่ใจในความเป็นปุชนียบุคคลของครูว่ายังมีเหลืออยู่มากน้อยเพียงใด ดังนั้น จำเป็นต้องเสริมสร้างให้ข้าราชการครูมีระเบียบวินัยเพื่อสร้างสรรค์ให้เด็กมีความเจริญเติบโตทั้งในด้านความรู้สติปัญญา ความสามารถ และทัศนคติที่ดีงาม เพื่อเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป

นอกจากการเสริมสร้างให้ข้าราชการครูมีระเบียบวินัยดังได้กล่าวมาแล้ว ในการสรรหาคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นครูก็ควรคำนึงถึงควมมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตด้วย บุคคลที่มีความประพฤติไม่เหมาะสม ไม่เรียบร้อย ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ไม่มีระเบียบวินัย ย่อมไม่เหมาะสมที่จะเข้ามาสู่วงการวิชาชีพครู เนื่องจากครูที่ไม่ดีย่อมเป็นเยี่ยงอย่างและนำพาเด็กไปทางที่ไม่ดีเช่นกัน ดังนั้น กระบวนการสรรหาคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครู นอกจากต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นแล้ว ควรต้องคำนึงถึงองค์ประกอบด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไปเป็นสิ่งสำคัญ และหากปรากฏภายหลังว่าบุคคลที่ได้รับการสรรหาคัดเลือกเข้ามาเป็นครูนั้นเป็นผู้ประพฤติเสื่อมเสีย ไม่มีระเบียบวินัย ไม่ซื่อสัตย์สุจริต ก็ควรต้องมีมาตรการให้ผู้นั้นออกจากวงการวิชาชีพครู โดยพลัน ดังเช่น ปรากฏข่าวใหญ่โตทางสื่อมวลชนว่าเกิดมีการทุจริตในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการครูทั่วประเทศ ผู้บังคับบัญชาไม่ควรเพิกเฉย ควรตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ปรากฏโดยเร็ว หากพบว่าข้าราชการครูผู้ใดเข้ามาโดยไม่สุจริตจริงก็ควรต้องสั่งให้ออกจากราชการโดยพลัน ทั้งนี้ เพื่อรักษาวินัย จรรยาบรรณ ตลอดจนชื่อเสียงและความศรัทธาของวิชาชีพครูไว้เป็นสิ่งสำคัญ อันจะนำไปสู่ความก้าวหน้าของการศึกษา สังคม และประเทศชาติต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการได้นำพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ มาบังคับใช้ในการดำเนินการทางวินัย ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๓ เป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัย และการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงนั้นเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา โดยมีอำนาจตั้งแต่การสืบสวนข้อเท็จจริง การสอบสวนวินัย และการลงโทษทางวินัย

สำหรับขั้นตอนการดำเนินการวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ จุดเริ่มต้นของการดำเนินการทางวินัย เริ่มต้น ตามมาตรา ๙๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัย โดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นอยู่แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยทันที..." วรรคห้า บัญญัติว่า "เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยยังไม่ปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ให้ผู้บังคับบัญชาเรียกดำเนินการทางวินัยทันที" สำหรับสาระสำคัญของการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีสาระสำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ "การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน"และ "การให้โอกาสผู้ถูก

กล่าวหาชี้แจง ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญในการดำเนินการทางวินัยเป็นอย่างมาก หากผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยโดยขาดการดำเนินการที่สาระสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วมีคำสั่งลงโทษข้าราชการก็จะทำให้คำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นหลักที่สอดคล้องกับมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่กำหนดให้ ในกรณีที่คำสั่งทางปกครองอาจกระทบถึงสิทธิของคู่กรณี เจ้าหน้าที่ต้องให้คู่กรณีมีโอกาสที่จะได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอและมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงอันเป็นการกระทำทางปกครองมีหลักประกันความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกดำเนินการ

นอกจากสาระสำคัญในการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงที่ถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ยังคงมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกฉบับคือ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการทางวินัย โดยกำหนดสาระสำคัญต่างๆ เช่นระยะเวลาในการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง หรือการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง จะต้องมีการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเป็นหนังสือให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบและต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น

จากเหตุผลข้างต้นจึงทำให้การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในปัจจุบัน จึงต้องดำเนินการตามที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ รวมทั้งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดไว้ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการได้อย่างถูกต้องครบถ้วน และป้องกันการโต้แย้งหรือการฟ้องคดีเพื่อขอให้มีการเพิกถอนการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายภายหลัง ผู้จัดทำคู่มือจึงได้รวบรวมข้อกฎหมาย กฎ ระเบียบ คำพิพากษาศาลปกครอง ที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยไว้ในคู่มือเล่มนี้ เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือผู้สนใจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงต่อไป

ผู้จัดทำคู่มือเห็นว่าการดำเนินการก่อนการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง การสืบสวนข้อเท็จจริง มีระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ ทำให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นคณะกรรมการอาจต้องใช้เวลาในการค้นหา กฎหมาย ระเบียบ และแนวคำพิพากษาต่างๆ ที่จะใช้ประกอบในการพิจารณาความผิดและการลงโทษ ผู้จัดทำคู่มือเห็นว่าเพื่อเป็นการลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และเป็นการเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้จัดทำคู่มือ จึงได้ศึกษากฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำมาจัดทำเป็นคู่มือสำหรับการปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง และเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานได้มีคู่มือใช้ในการปฏิบัติงาน ให้มีมาตรฐานเดียวกัน ลดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินการทางวินัยได้อีกแนวทางหนึ่งด้วย

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อให้การดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการอย่างถูกต้องครบถ้วน

๑.๒.๒ เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรและผู้สนใจได้ใช้คู่มือเป็นแนวทางในการพิจารณาและดำเนินการสืบสวนและดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายและเป็นธรรมแก่ข้าราชการผู้ถูกดำเนินการ

๑.๒.๓ เพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และบุคลากรและผู้สนใจมีคู่มือปฏิบัติงานการจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงและการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

๑.๓ นิยามศัพท์

ข้าราชการ หมายถึง ผู้ปฏิบัติราชการในส่วนราชการ บุคคลซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนจากงบประมาณในกระทรวง ทบวง กรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการการเมือง ข้าราชการครู ข้าราชการทหาร ข้าราชการตุลาการ ข้าราชการอัยการ

วินัย มีลักษณะเป็นข้อบัญญัติเพื่อควบคุมและส่งเสริมให้ข้าราชการอยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงาม ระเบียบวินัยโดยทั่วไปมีไว้เพื่อให้บุคคลในสังคมปฏิบัติร่วมกันในทิศทางและแนวทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ สันติ เคารพสิทธิและหน้าที่ของกันและกัน

การรักษาวินัย หมายถึง การที่ข้าราชการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางวินัย ตามที่กฎหมายบัญญัติอย่างเคร่งครัด ระมัดระวัง ดูแล ป้องกัน ไม่ฝ่าฝืน หลีกเลียง หากพบว่ามีกรกระทำผิด ผู้บังคับบัญชาต้องดำเนินการทางวินัยทันที เพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ผู้อื่น การรักษาวินัยที่ดีนั้นนอกจากเกิดจากตัวข้าราชการเองที่จะต้องเรียนรู้ สำนึก และตระหนักในหน้าที่แล้ว ผู้บังคับบัญชาก็ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ดูแล ส่งเสริม และพัฒนาให้ข้าราชการมีวินัยด้วย

ข้าราชการครู ตามความหมายมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆในสถานศึกษาของรัฐ

วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดพฤติกรรมสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ข้อบังคับที่กำหนด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของทางราชการอย่างมีประสิทธิภาพ

กศจ. หมายถึง คณะกรรมการการศึกษาธิการจังหวัด

อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ หมายถึง อนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่

ก.ค.ศ. หมายถึง คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

บทที่ ๒

วิธีการก่อนการดำเนินการทางวินัย

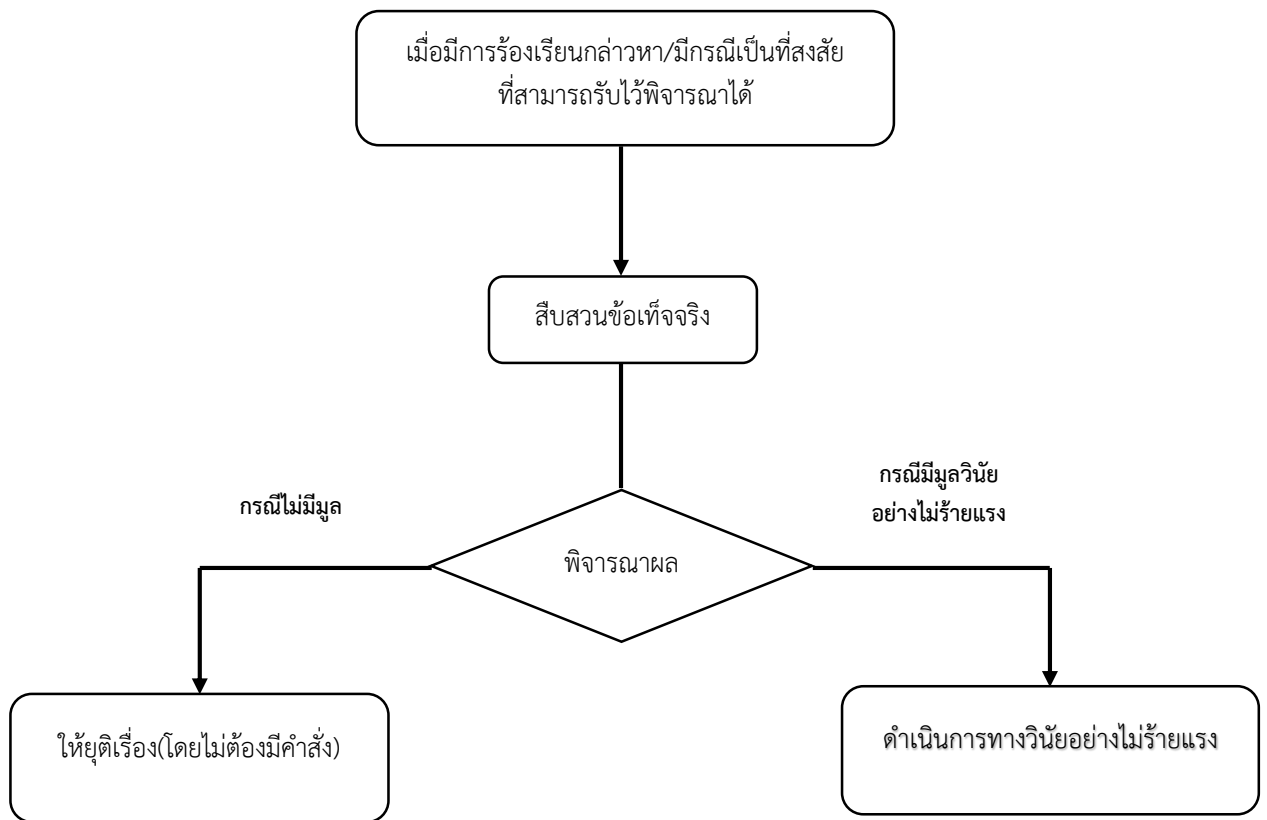
การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการไม่ว่าจะเป็นวินัยอย่างร้ายแรง หรือวินัยอย่าง
ไม่ร้ายแรงจะมีการเริ่มต้นและดำเนินการทางวินัยได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น หากไม่มี
เหตุตามที่กฎหมายกำหนดแล้วการดำเนินการทางวินัยก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ โดยพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๙๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏกรณีมีมูลที่
ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัย โดยมีพยานหลักฐานใน
เบื้องต้นอยู่แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยทันที..." วรรคห้า บัญญัติว่า "เมื่อมีการกล่าวหาโดย
ปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยยัง
ไม่ปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัย
โดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ให้ผู้บังคับบัญชาได้รับดำเนินการทางวินัยทันที" บทมาตราดังกล่าวจึงก่อให้เกิด
อำนาจในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการได้ใน ๒ กรณี คือ "เมื่อมีการกล่าวหา" หรือ "มีกรณีเป็นที่
สงสัย" ซึ่งหากมีกรณีเกิดขึ้นตามเงื่อนไขดังกล่าวกรณีใดกรณีหนึ่งแล้ว มาตรา ๙๘ แห่งพระราชบัญญัติ
เดียวกันได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๓ จะต้องดำเนินการสืบสวนหรือ
พิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลอันควรกล่าวหาว่ามีข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่าไม่มีมูล
ก็ "ให้ยุติเรื่อง" แต่ถ้าเห็นว่ามีความผิดก็ให้ดำเนินการทางวินัยต่อไปตามมาตรา ๙๙ (วินัยอย่างร้ายแรง) หรือ
มาตรา ๑๐๐

ที่กล่าวไปข้างต้นนั้น คือ "ขั้นตอนการดำเนินการก่อนการดำเนินการทางวินัย" ตามที่
กฎหมายว่าด้วยกรดำเนินการทางวินัยบัญญัติไว้ ซึ่งในรายละเอียดแต่ละขั้นตอนผู้จัดทำคู่มือ ขออธิบาย
ตามหัวข้อย่อยดังนี้

๒.๑ จุดเริ่มต้นของการดำเนินการทางวินัยและการพิจารณา

ดังที่กล่าวไปในข้างต้นแล้วว่าจุดเริ่มต้นของการดำเนินการทางวินัย^๑ เริ่มต้น ตามมาตรา
๙๕ วรรคสี่ บัญญัติว่า "เมื่อปรากฏกรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใด
กระทำความผิดวินัย โดยมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นอยู่แล้ว ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการทางวินัยทันที..."
วรรคห้า บัญญัติว่า "เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยยังไม่ปรากฏตัวผู้กล่าวหา หรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐาน ให้ผู้บังคับบัญชาได้รับดำเนินการ
ทางวินัยทันที" ดังนั้น การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการจึงเริ่มต้นได้ใน ๒ กรณี คือ "เมื่อมีการกล่าวหา"
หรือ "มีกรณีเป็นที่สงสัย" ซึ่งเหตุตามข้อกฎหมายดังกล่าวสามารถแบ่งออกเป็นกรณีในทางปฏิบัติได้ ดังนี้

^๑ วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดพฤติกรรมสำหรับข้าราชการครูและ
บุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผน ข้อบังคับที่กำหนด เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการบรรลุตาม
เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของทางราชการอย่างมีประสิทธิภาพ โปรดดู สมชาย ชายเกตุ, "วินัยและการรักษาวินัย",
สพ.ตรัง เขต ๑, หน้า ๑

หมายเหตุ กรณีที่ สพฐ.ส่งเรื่องให้ดำเนินการ
หรือ กรณีที่ สพฐ.เห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญให้
รายงาน สพฐ.ด้วย

ภาพที่ ๑ ขั้นตอนการสืบสวนข้อเท็จจริง

๒.๑.๑ กรณีมีการร้องเรียนกล่าวหา

"การกล่าวหา" คือ การร้องเรียนกล่าวโทษ โดยระบุว่ามีการกระทำความผิดวินัย ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจพิจารณา โดยการกล่าวหานี้ได้ทั้งการกล่าวหาที่เป็นหนังสือและการกล่าวหาด้วยวาจา ซึ่งในกฎ ก.พ. ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๓ ได้กำหนดวิธีการเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวหาทั้งสองวิธีไว้ ดังนี้

๑) กรณีกล่าวหาเป็นหนังสือ ข้อ ๓ วรรคหนึ่ง กำหนดว่าต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ จึงจะเป็นหนังสือที่รับไว้พิจารณาได้

- มีการระบุชื่อและลงลายมือผู้กล่าวหา
- มีการระบุชื่อหรือตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา
- ในกรณีได้ระบุชื่อหรือตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา แต่ระบุข้อเท็จจริงที่เพียงพอให้ทราบว่าเป็นการกล่าวหาข้าราชการผู้ใด
- ที่สำคัญ ต้องมีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะทำให้เข้าใจได้ว่าข้าราชการผู้นั้นมีพฤติกรรมหรือการกระทำความผิดอย่างไร หรือมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะสามารถสืบสวนเพื่อค้นหาความจริงต่อไปได้ และข้อเท็จจริงดังกล่าวจะต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวินัยด้วยหากเป็นกรณีร้องเรียนเรื่องที่ไม่ใช่วินัย เช่น ร้องเรียนเรื่องน้ำในอาคารโรงเรียนไม่ไหล หรือร้องเรียนเรื่องจราจรหน้าโรงเรียน ร้องเรียนการกักขังเงินแล้วผิดสัญญากันทางแพ่ง ซึ่งไม่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องว่ากระทำความผิดวินัยกรณีเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องกล่าวหาในข้อนี้

๒) กรณีกล่าวหาด้วยวาจาตามข้อ ๓ วรรคสอง กำหนดว่าต้องดำเนินการ ดังนี้

- ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องการร้องเรียนด้วยวาจา (ผู้บังคับบัญชา) จะต้องจัดทำบันทึกคำกล่าวหาเป็นหนังสือ โดยมีรายละเอียดที่เพียงพอเช่นเดียวกับการกล่าวหาเป็นหนังสือและให้ผู้กล่าวหาดังกล่าวลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ทั้งนี้ เพื่อให้ปรากฏหลักฐานการกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษร

๒.๑.๒ กรณีเป็นที่สงสัยว่ามีข้าราชการกระทำความผิดวินัย

"กรณีเป็นที่สงสัย" หมายถึง กรณีที่ผู้บังคับบัญชา พบเหตุอันควรสงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นการมีหนังสือร้องเรียนกล่าวหาแต่ไม่ระบุชื่อหรือที่เรียกกันว่า

"บัตรสนเท่ห์" หรืออาจเป็นกรณีที่ ผู้บังคับบัญชา พบการกระทำความผิดเองหรือได้รับรายงานตามสายบังคับบัญชา" ซึ่งใน กฎ ก.พ. ว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย พ.ศ. ๒๕๕๖ ข้อ ๔ ได้กำหนดวิธีการเกี่ยวกับพิจารณาเรื่องทั้งสองกรณีไว้ ดังนี้

๑) กรณีบัตรสนเท่ห์ ข้อ ๔ (๑) คือ กรณีที่มีการกล่าวหาเป็นหนังสือโดยไม่ระบุชื่อหรือลงลายมือชื่อของผู้กล่าวหา โดยจะต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้จึงจะรับไว้พิจารณาได้

- ระบุชื่อหรือตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา
- ในกรณีได้ระบุชื่อหรือตำแหน่งของผู้ถูกกล่าวหา แต่ระบุข้อเท็จจริงที่เพียงพอให้ทราบว่าเป็นการกล่าวหาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใด

- ที่สำคัญ ต้องมีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานเบื้องต้นเพียงพอที่จะทำให้เข้าใจได้ว่าข้าราชการผู้นั้นมีพฤติกรรมหรือการกระทำผิดอย่างไร หรือมีข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะสามารถสืบสวนเพื่อค้นหาความจริงต่อไปได้ และต้องเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวินัยเช่นเดียวกับการร้องเรียนเป็นหนังสือ ดังนั้น บัตรสนเทห์ก็อาจจะเป็นที่มาที่ทำให้มีการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ถ้าหากว่ามีหลักฐานหรือมีกรณีแวดล้อมปรากฏชัดเจน^๒

๒) กรณีผู้บังคับบัญชาพบความผิดเอง ข้อ ๔ (๒) คือ กรณีที่ข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรมได้ปรากฏต่อผู้บังคับบัญชาเองไม่จะเป็นการตรวจพบเอง เช่น ตรวจพบการไม่ปฏิบัติตามระเบียบต่างๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือการรายงานตามสายบังคับบัญชา เช่น มีการปฏิบัติงานบกพร่องผิดพลาด โดยจะต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้จึงจะยกเรื่องขึ้นมาพิจารณาได้

- เป็นกรณีที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดในเรื่องวินัยเท่านั้นหากเป็นกรณีสงสัยในเรื่องอื่นที่ไม่ใช่เรื่องวินัยไม่สามารถนำมาเป็นเรื่องวินัยได้ เช่น กรณีการกั๊ยมเงินกันซึ่งเป็นเรื่องทางแพ่งที่คู่สัญญาจะตกลงกัน หากมิได้มีพฤติกรรมหลอกลวงหรือพฤติกรรมอื่นที่ทำให้เสื่อมเสียต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการก็ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องวินัย กรณีเช่นนี้มีใช้เรื่องที่สามารถรับไว้พิจารณาได้

- ต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสืบสวนต่อไปได้ เช่น ผู้บังคับบัญชาตรวจสอบพบข้าราชการไม่ปฏิบัติตามระเบียบการเงินเกี่ยวกับการทำบัญชี ซึ่งรายงานการจัดทำบัญชีที่ไม่ครบถ้วนตามที่ระเบียบกำหนด กรณีเช่นนี้ถือเป็นเรื่องที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสืบสวนต่อไปได้โดยในการดำเนินการกรณีเป็นที่สงสัยนี้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาจึงไม่ได้เป็นผู้กล่าวหาตาม ข้อ ๓

๒.๑.๓ การพิจารณาและการดำเนินการในเบื้องต้น

เมื่อมีการร้องเรียนกล่าวหาหรือมีกรณีเป็นที่สงสัยผู้บังคับบัญชา จะต้องดำเนินการพิจารณาในเบื้องต้นว่าเรื่องดังกล่าวสามารถรับไว้พิจารณาหรือดำเนินการต่อไปได้หรือไม่ตามหลักเกณฑ์ที่ได้อธิบายไปในข้างต้นแล้ว โดยเมื่อทำการพิจารณาแล้วผู้บังคับบัญชา จะต้องดำเนินการ ดังนี้

๑) กรณีพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา

- กรณีเป็นหนังสือร้องเรียนไม่ระบุชื่อ ให้ผู้บังคับบัญชาจัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าส่วนราชการไว้ว่าหนังสือร้องเรียนไม่ระบุชื่อ (บัตรสนเทห์) ดังกล่าวไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะต้องรับไว้พิจารณาเพราะเหตุใด ตามข้อกฎหมายใด

- กรณีมีหนังสือร้องเรียนที่ระบุชื่อผู้ร้อง ให้ผู้บังคับบัญชาจัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าส่วนราชการว่าหนังสือร้องเรียนดังกล่าวไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะต้องรับไว้พิจารณาเพราะเหตุใดตามข้อกฎหมายใด พร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบถึงเหตุและข้อกฎหมายดังกล่าวด้วย

^๒หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๑๒๐๖/ว ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย

- กรณีพบเหตุเป็นที่สงสัยหรือมีการรายงานตามสายบังคับบัญชา ให้ผู้บังคับบัญชาจัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าส่วนราชการว่าเรื่องดังกล่าวมีข้อเท็จจริงเช่นไร และไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะต้องดำเนินการพิจารณาต่อไปเพราะเหตุใด ตามข้อกฎหมายใด

หมายเหตุ เหตุที่ต้องให้ทำบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรโดยระบุเหตุผลและข้อกฎหมายที่ไม่รับนั้น เนื่องจากปัจจุบันการร้องเรียนโดยไม่ระบุชื่ออาจไม่ได้ส่งไปเพียงหน่วยงานที่เกิดเหตุเท่านั้น ผู้ร้องเรียนอาจร้องเรียนที่หน่วยงานอื่น เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น ดังนั้น หากมีการร้องเรียนไปยังหน่วยงานอื่นด้วยหน่วยงานดังกล่าวจะทำหนังสือส่งไปยังสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เพื่อตรวจสอบในเรื่องดังกล่าว ซึ่งหากผู้บังคับบัญชาไม่รับเรื่องไว้โดยที่มีได้พิจารณาหรือพิจารณาโดยไม่มีเหตุผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดก็จะไม่สามารถตอบหน่วยงานภายนอกได้

๒) กรณีพิจารณาแล้วเห็นควรรับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา

กรณีพิจารณาแล้วเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเข้าหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๑๒๐๖/ว ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวจ้างเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ให้ดำเนินการตามกฎหมาย ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงหรือดำเนินการทางวินัยในเรื่องดังกล่าว โดยรายละเอียดและวิธีการจะได้กล่าวต่อไป

๒.๒ การสืบสวนข้อเท็จจริง

การสืบสวนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๙๕ วรรคห้า กำหนดไว้ว่า "เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวหรือเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐานให้ผู้บังคับบัญชาสืบดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยจึงจะยุติเรื่องได้ ถ้าเห็นว่ามีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที" ทั้งนี้ การดำเนินการสืบสวนยังไม่ถือว่าเป็นการดำเนินการทางวินัย

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาหนังสือร้องเรียนกล่าวหาหรือพิจารณากรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในบังคับบัญชาแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องที่จะเข้าหลักเกณฑ์ที่จะสามารถรับไว้พิจารณาได้ตามกฎหมายแล้ว ผู้บังคับบัญชาจะต้องดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวว่ามีมูลตามการกล่าวหาหรือเป็นกรณีที่สงสัยว่าอาจมีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดวินัยหรือไม่

"สืบสวน" หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่เพื่อที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยและเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด

"การสืบสวนทางวินัย " หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งกรณีในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ปฏิบัติไปตามอำนาจหน้าที่ และเพื่อที่รักษาความสงบเรียบร้อย และป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นอยู่ต่อไป"

๒.๒.๑ ความสำคัญของการสืบสวน

การสืบสวนเป็นจุดเริ่มต้นก่อนที่จะมีการดำเนินการทางวินัย ถ้าการสืบสวนพบว่าไม่เป็นความจริงหรือไม่มีข้อเท็จจริงดังที่กล่าวหา ก็ให้ผู้บังคับบัญชาสั่งยุติเรื่อง หรือถ้าสืบสวนแล้วกรณีมีมูลว่าผู้ถูกกล่าวหามีการกระทำความผิดวินัย และการกระทำดังกล่าวเข้าองค์ประกอบความผิดวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องดำเนินการทางวินัยต่อไป ถ้ามูลกรณีชี้ไปในทางวินัยร้ายแรงก็ให้ดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงโดยตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง หรือมูลกรณีชี้ว่าเป็นความผิดวินัยแต่ไม่ร้ายแรงก็ต้องดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง โดยตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง เพราะการดำเนินการทางวินัยย่อมมีผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือขวัญกำลังใจของผู้ถูกดำเนินการ ยิ่งถ้ามีการลงโทษทางวินัยย่อมกระทบต่อสถานภาพของผู้นั้นเป็นอย่างมาก อาจมีการอุทธรณ์หรือมีการฟ้องร้องเป็นคดีปกครอง ถ้าหากว่ากระบวนการสืบสวนดำเนินการอย่างมีระบบ รัดกุม ก็จะเกิดผลดีต่อทางราชการ และต่อคู่กรณีและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด การสืบสวนเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องรีบดำเนินการเมื่อมีการร้องเรียนหรือกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้ร้องเรียนหรือผู้กล่าวหาหรือมีเหตุสงสัยของผู้บังคับบัญชาเองว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐาน หรือมีการร้องเรียนโดยไม่ปรากฏตัวผู้ร้องเรียน เป็นต้น เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องหาข้อเท็จจริง

๒.๒.๒ วิธีการในการสืบสวนข้อเท็จจริง

วิธีการสืบสวน ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดกำหนดแนวทางปฏิบัติ และกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการไว้ อาจจะทำดำเนินการโดยวิธีการอย่างใดก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสภาพของเรื่องที่จะทำการสืบสวนว่าควรจะใช้วิธีการใด จึงเหมาะสมที่จะให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ ผู้บังคับบัญชาอาจดำเนินการสืบสวนเองหรือให้ผู้อื่นดำเนินการสืบสวน หรืออาจส่งประเด็นไปให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เช่น สถานศึกษาช่วยสืบสวนก็ได้ อีกทั้งในเรื่องระยะเวลาของการสืบสวนข้อเท็จจริง ควรนำหลักการบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาปรับใช้ การสืบสวนอาจกระทำได้โดยทางลับและโดยเปิดเผยหรือการสืบสวนเป็นทางการดังนี้

"วิธีฯ พัฒนสาระ,คู่มือ การดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและการดำเนินคดีในศาลปกครอง, ๒๕๕๘ , หน้า ๑๙.

๑. การสืบสวนโดยทางลับ ได้แก่ การสืบสวนโดยมิให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกสงสัยว่าเป็นผู้กระทำผิดรู้ตัวโดยใช้กลวิธีที่เหมาะสม เช่น เข้าไปพูดคุยโดยปกปิดธรรมดา หว่านล้อมให้เขาพูดในประเด็นที่ต้องการทราบหรือทำให้เป็นเข้าไปศึกษาถึงวิธีการดำเนินการ หรือการปฏิบัติงาน และขอเอกสารเกี่ยวกับเรื่องนั้น โดยที่เขาไม่ทันรู้ตัว หรือจะมอบหมายให้บุคคลใดเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์เพื่อที่จะทราบถึงความเคลื่อนไหวหรือข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ว่ามีแนวโน้มพอที่จะเชื่อได้ว่าใครเป็นผู้กระทำผิด หรือเขาผู้นั้นได้กระทำผิดจริงหรือไม่ เพราะอาจเป็นการร้องเรียนกันแก่งัดกัน เช่น ร้องเรียนว่าครูมีความสัมพันธ์ทางชู้สาว ถ้าหากแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนอาจเป็นเรื่องเสียหายต่อชื่อเสียง กำลังใจของผู้ถูกร้องเรียน

๒. การสืบสวนโดยเปิดเผยหรือการสืบสวนเป็นทางการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นทางการ ผู้ถูกร้องเรียน ผู้ถูกสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหา มีโอกาสได้ทราบข้อกล่าวหาหรือทราบเรื่องหรือทราบประเด็นที่ถูกกล่าวหา กระบวนการสืบสวนอาจให้ผู้ถูกร้องเรียน ผู้ถูกสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงข้อเท็จจริง ใช้ในกรณีที่ปรากฏมีผู้ร้องเรียนและมีหลักฐานพอเชื่อได้ว่ามีมูลความจริง เช่น มีการร้องเรียนเบิกถอนเงินค่าใช้จ่ายรายหัวของนักเรียนไปจากธนาคารเพื่อซื้อรถยนต์ส่วนตัว มิได้ใช้เพื่อการเรียนการสอนโดยปรากฏหลักฐานทางการเงินและการพัสดุว่าไม่ถูกต้อง เป็นต้น ก็จะต้องมีการสืบสวนเป็นทางการต่อไป

เทคนิคการสืบสวน หมายถึง ศิลปะ หรือกลยุทธ์ของผู้บังคับบัญชา หรือผู้ได้รับมอบหมายที่จะใช้วิธีการต่าง ๆ ในการเตรียมการการสอบปากคำพยานบุคคล และการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในข้อกล่าวหาหรือข้อสงสัย หรือสำหรับพิสูจน์ผู้ถูกกล่าวหา หรือผู้ต้องสงสัยว่ากรณีดังกล่าวมีข้อเท็จจริงประการใด หากเห็นว่ากรณีมีมูลก็ต้องดำเนินการทางวินัยต่อไป กรณีใดจะสมควรสืบสวนโดย ทางลับ หรือโดยเปิดเผย ย่อมขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะสืบสวนความร้ายแรงแห่งกรณี ตลอดจนความเสียหายหรือเสียชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ในกรณีมีผู้ร้องเรียนกล่าวหาโดย อ้างพยานหลักฐานแน่ชัดจะใช้วิธีการสืบสวนโดยเปิดเผยก็ได้ แต่หากเป็นกรณีที่สงสัยว่าจะมีการกระทำผิดหรือมีผู้ร้องเรียนโดยกล่าวหาลอย ๆ หากจะดำเนินการสืบสวนโดยเปิดเผยอาจเป็นการเอิกเกริก ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดจะทำให้เขาเสียชื่อเสียง หรือถ้าหากเขากระทำผิดจริง จะเป็นทางให้ผู้กระทำผิดไหวตัวหรือรู้ตัวอาจจะมีการดำเนินการสืบสวนโดยวิธีลับ มิให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานรู้ตัวหรือเตรียมการล่วงหน้าได้หรือถ้าหากสืบสวนแล้วปรากฏว่าไม่เป็นความจริงตามข้อกล่าวหาที่จะได้ไม่เสียชื่อเสียงของผู้ถูกกล่าวหา

บุคคลที่จะทำหน้าที่สืบสวนที่ดี ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีความรู้เฉพาะเรื่องที่และเรื่องทั่วไป มีความเฉลียวฉลาด มีปฏิภาณไหวพริบดี รู้หลักจิตวิทยา สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้บุคคลมีความสามารถในการปรับตัว มีความกล้าหาญ อดทน เพียรพยายาม รอบคอบ มีความคิดริเริ่มวางตนเป็นกลาง และมีใจเป็นธรรม ตลอดจนมีประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เช่น จะสืบสวนเกี่ยวกับการทุจริตเรื่องเงิน ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเรื่องการเงิน การบัญชี การพัสดุ เป็นผู้ร่วมสืบสวนอยู่ด้วย ดังนั้น จากบทบัญญัติดังกล่าวสามารถแบ่งวิธีการสืบสวนข้อเท็จจริงได้ ดังนี้

๑) ดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงด้วยตนเอง

การดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงด้วยตนเองนั้นจะใช้ในกรณีที่เรื่องซึ่งจะต้องสืบสวน มีข้อเท็จจริงที่ไม่ซับซ้อนหรือมีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่มาก โดยผู้บังคับบัญชา อาจดำเนินการสืบสวนหาข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องด้วยตนเอง เช่น เรียกพยานบุคคลมาสอบถามข้อเท็จจริง เรียกพยานเอกสารมาตรวจสอบ หรือรวบรวมพยานหลักฐานใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เกิดขึ้นมาประกอบการพิจารณา

๒) มอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการ

การมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงแทนนั้นจะใช้ในกรณีที่เรื่องซึ่งจะต้องสืบสวนข้อเท็จจริงมีข้อเท็จจริงที่ไม่ซับซ้อนหรือมีพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจำนวนไม่มากและ ผู้บังคับบัญชา เห็นสมควรให้ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานแทน ผู้อำนวยการฯ เช่น มอบหมายรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือหัวหน้างานฝ่ายต่างๆ เป็นต้น

๓) แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นทำการสืบสวนข้อเท็จจริง

การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นจะใช้ในกรณีที่มีการสืบสวนข้อเท็จจริง ในเรื่องที่มีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก มีความซับซ้อน หรือเป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชา เห็นว่าจะต้องใช้ความเห็นในรูปแบบคณะกรรมการ ผู้บังคับบัญชา อาจแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นสืบสวนข้อเท็จจริงก็ได้

๒.๒.๓ การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง กฎหมายมิได้กำหนดรูปแบบของคำสั่งไว้แต่อย่างใดก็ตามคำสั่งแต่งตั้งกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงควรมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑) การระบุพฤติการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะสืบสวน

สำหรับพฤติการณ์ที่จะระบุในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้น อาจเป็นข้อเท็จจริงตามที่หนังสือร้องเรียนกล่าวหา หรือตามที่ได้รับรายงานตามสายบังคับบัญชาแล้วแต่กรณี แต่ในการระบุถึงพฤติการณ์ในขั้นนี้จะระบุเพียงกว้างๆ กล่าวคือ ไม่ระบุเจาะจงลงไปรายละเอียดมากนัก เพราะในเรื่องดังกล่าวอาจมีการกระทำในหลายกรณีเกิดขึ้น หรือข้อเท็จจริงที่มีในเบื้องต้นอาจผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อน

ตัวอย่างเช่น

- กรณีมีการร้องเรียนกล่าวหาว่านาย ก. ครูโรงเรียน ง. ใช้ถ้อยคำไม่สุภาพกับ นาง จ. ผู้ปกครองนักเรียน พฤติการณ์ที่ควรใส่ในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน เช่น "ด้วยมีกรณีร้องเรียนกล่าวหาว่านาย ก. ข้าราชการครูใช้ถ้อยคำไม่สุภาพแก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการ... ซึ่งหากเป็นจริงอาจถือพฤติการณ์ไม่เหมาะสม... จึงเห็นควรแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อสืบสวนข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าว"

ข้อสังเกต การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงแม้พฤติการณ์ที่ระบุในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจะไม่ได้ระบุรายละเอียด แต่อย่างน้อยจะต้องระบุการกระทำให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใดอย่างไร เพื่อให้ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเข้าใจใน

คำสั่งและสามารถสืบสวนข้อเท็จจริงต่อไปได้ การที่ระบุในคำสั่งเพียงว่า "นาย ก. ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ" หรือ นาย ก. ไม่ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่" กรณีเช่นนี้ถือเป็นคำสั่งที่ไม่ชัดเจนเพียงพอ

๒) การพิจารณาบุคคลผู้เป็นกรรมการสืบสวน

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มีได้กำหนดเรื่องคุณสมบัติของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงไว้ ดังนั้น ผู้บังคับบัญชา อาจพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลในบังคับบัญชาของตนเองเป็นคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ ลูกจ้าง หรือพนักงานราชการ (ไม่จำเป็นต้องมีนิติกรอยู่ในคณะกรรมการก็ได้) และมีได้กำหนดให้ผู้ที่เป็ประธานกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจะต้องมีตำแหน่งสูงกว่าข้าราชการผู้ที่ถูกร้องเรียนกล่าวหา แต่หากผู้บังคับบัญชา เลือบุคคลที่มีอาวุโสต่ำกว่าข้าราชการผู้ที่ถูกต้องเรียนกล่าวหาอาจทำให้เกิดความเกรงใจกันได้ ดังนั้นในการเลือกบุคคลเข้ามาเป็นกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจะต้องพิจารณาในเรื่องนี้ด้วย และที่สำคัญในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาเป็นกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงอาจจะคำนึงถึงหลักความเป็นธรรมในเบื้องต้น เช่นต้องเป็นบุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สืบสวน ต้องไม่เป็นผู้มีสาเหตุหรือเกี่ยวข้องกับผูถูกกล่าวหา หรือต้องไม่เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผูถูกกล่าวหา เป็นต้น

๓) การอ้างข้อกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนข้อเท็จจริง ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๙๕ วรรคห้า พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๑๒๐๖/ว ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการและการสอบสวน เรื่องราร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ดังนั้น ก่อนออกคำสั่งให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาข้อกฎหมายในคำสั่งให้ครบถ้วนด้วย ทั้งนี้หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง (เพิ่มเติม) ก็ต้องอ้างให้ถูกต้องครบถ้วนด้วย

๔) การระบุกรณีที่มีการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้วพบว่ามีกรกระทำผิดในเรื่องอื่น

ในการสืบสวนข้อเท็จจริงคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจะทำการสืบสวนข้อเท็จจริงเฉพาะเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายเท่านั้น ดังนั้น หากมีกรณีพบบุคคลอื่นเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบสวนหรือพบกรณีอื่นนอกเหนือจากที่มีการสั่งให้สืบสวน ควรให้คณะกรรมการสืบสวนรายงานโดยเร็วเพื่อผู้บังคับบัญชา จะได้ดำเนินการพิจารณาสั่งการต่อไป ซึ่งกรณีเช่นนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น

- กรณีมีการสืบสวนข้อเท็จจริงว่านางสาว ญ. ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการเงิน คือ การไม่ลงบัญชีทุกสิ้นวันทำการให้เสร็จสิ้น แต่ในทางสืบสวนข้อเท็จจริงพบว่านางสาว ญ. ครูโรงเรียน ข ได้รับเงินจากผู้ปกครองนักเรียนแล้วนำไปเสร็จรับเงินปีงบประมาณก่อนไปใช้รับเงิน อันเป็นพฤติการณ์ที่ส่อไปในทางทุจริต เป็นต้น

- กรณีมีการสืบสวนข้อเท็จจริงว่านาย ก. ใช้วาจาไม่สุภาพกับผู้ปกครองนักเรียนผู้มาติดต่อราชการ แต่ในทางสืบสวนข้อเท็จจริงได้ความว่า ในวันเกิดเหตุมีนาย ค. ใช้วาจาไม่สุภาพและทำร้ายผู้ปกครองนักเรียนผู้มาติดต่อราชการด้วย เป็นต้น

๕) การเปลี่ยนแปลงกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชาโดยเฉพาะดังนั้น หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมหรือเหตุที่สมควรที่จะมีการเปลี่ยนแปลงตัวคณะกรรมการ เช่น มีส่วนได้เสียกับเรื่องที่สืบสวน หรือหากให้ผู้นั้นเป็นกรรมการสืบสวนต่อไปจะทำให้เสียความเป็นธรรม ผู้บังคับบัญชา ก็สามารถเปลี่ยนแปลงตัวกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงได้เสมอ^๔

๒.๒.๔ วิธีการและการพิจารณาจัดทำความเห็นในการสืบสวนข้อเท็จจริง

ในการพิจารณาสอบสวนหาข้อเท็จจริง ไม่มีกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวปฏิบัติของทางราชการใดที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการในการดำเนินการสอบสวน หาข้อเท็จจริงไว้ชัดเจน เหมือนกับการดำเนินการสอบสวนทางวินัย ดังนั้นรูปแบบและขั้นตอนการสอบสวนหาข้อเท็จจริง จึงเปิดกว้างและมีความยืดหยุ่นกว่าการสอบสวนทางวินัย แต่อย่างไรก็ตาม กระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงโดย คณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงนั้น จะต้องเป็นหลักเกณฑ์ที่ประกันความเป็นธรรมหรือมีมาตรฐานในการปฏิบัติราชการไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายกลางที่กำหนดการดำเนินการต่างๆ ในการปฏิบัติราชการทางปกครองเอาไว้ ทั้งนี้ ผู้จัดทำคู่มือได้รวบรวมขั้นตอนและวิธีปฏิบัติ หน้าที่กรรมการในคณะกรรมการสอบสวนหาข้อเท็จจริงที่สามารถดำเนินการได้โดยไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินการสอบสวนหาข้อเท็จจริงให้เหมาะสม

สำหรับวิธีการในการดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการจัดทำความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้น แม้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงที่ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งก็ตาม แต่การสืบสวนข้อเท็จจริงก็เป็นขั้นตอนหนึ่งซึ่งผู้บังคับบัญชา จะเป็นผู้พิจารณาสั่งการ และในบางกรณีผู้บังคับบัญชาอาจสืบสวนด้วยตนเองหรือมอบหมายให้ผู้อื่นทำการสืบสวนแทน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวนี้ได้มีกฎหมายกำหนดไว้ว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร ดังนั้น จึงขอแนะนำในทางปฏิบัติจากการตรวจสอบสำนวนสืบสวนข้อเท็จจริงและสำนวนสอบสวนวินัยที่ส่งมายังสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด เพื่อเป็นการแนะนำเกี่ยวข้องส่วนสำคัญๆ ในการสืบสวนข้อเท็จจริง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บังคับบัญชา และคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงในการ

^๔คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๙๒๔/๒๕๕๘ เมื่อพิจารณาตามมาตรา ๙๙ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ จะเห็นได้ว่าการสืบสวนมิได้สองกรณี คือ กรณีที่ปรากฏตัวผู้กล่าวหา กับกรณีไม่มีผู้กล่าวหาแต่มีกรณีเป็นที่สงสัยว่ากระทำผิดวินัย การสืบสวนจึงเป็นอำนาจของผู้บังคับบัญชา แต่การสืบสวนไม่จำเป็นต้องกระทำด้วยตนเองโดยสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนขึ้นทำการสืบสวนได้ ดังนั้น เมื่ออำนาจในการสืบสวนเป็นของผู้บังคับบัญชาการเปลี่ยนตัวคณะกรรมการสืบสวนก็เป็นอำนาจที่ผู้บังคับบัญชาสามารถกระทำได้เช่นกัน และประการสำคัญไม่ปรากฏว่าคณะกรรมการที่แต่งตั้งใหม่มีส่วนได้เสียหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกรณีกล่าวหาผู้ฟ้องคดี และข้าราชการครูคนดังกล่าวก็ไม่ได้คัดค้านคณะกรรมการที่ผู้บังคับบัญชาได้แต่งตั้งขึ้นใหม่การเปลี่ยนคณะกรรมการสืบสวนจึงไม่ขัดกับบทบัญญัติของมาตรา ๙๙ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕

ดำเนินการ โดยจะขอกล่าวถึงขั้นตอนของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นหลัก สามารถนำแนวทางไปปรับใช้ในกรณีที่จะดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงด้วยตนเองได้เช่นกัน โดยวิธีการพิจารณาและการจัดทำความเห็นในการสืบสวนข้อเท็จจริงมีข้อเสนอ ดังนี้

๑) การเริ่มต้นการสืบสวนข้อเท็จจริง

เมื่อได้รับคำสั่งจากให้เป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ให้คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงร่วมกันประชุมเพื่อพิจารณา ดังนี้

๑.๑) พิจารณาว่าคำสั่งที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรณีเกี่ยวกับเรื่องใดและมีการกล่าวหาว่าอย่างไร กล่าวคือ เมื่อได้รับคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้วให้กรรมการสืบสวนประชุมเพื่อพิจารณาและกำหนดประเด็นในเบื้องต้นว่า หากเป็นจริงตามพฤติการณ์ที่กล่าวหาจะเป็นความผิดวินัยฐานใด (ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗) เพราะแม้ว่าในการสืบสวนข้อเท็จจริงจะไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงขนาดว่าผู้ถูกร้องเรียนกล่าวหากระทำผิดฐานใดและควรลงโทษสถานใด แต่ในการจะพิจารณาว่ากรณีจะมีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยหรือจะดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการหรือไม่ จะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวกับฐานความผิดวินัยบทใดบทหนึ่งดังนั้น การกำหนดประเด็นเช่นนี้ไว้ก่อนจะทำให้สามารถสืบสวนหาพยานหลักฐานที่จะนำมาใช้พิจารณา

ตัวอย่างเช่น กรณีมีข้าราชการครูไม่มาปฏิบัติราชการ มีการร้องเรียนกล่าวหาว่านางสาว ง. ไม่มาปฏิบัติราชการโดยไม่ยื่นวันลาตามระเบียบ ซึ่งหากเป็นจริงจะเป็นการไม่ปฏิบัติตามระเบียบอันอาจเป็นความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการตามมาตรา ๘๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ดังนั้น หากคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงกำหนดประเด็นได้เช่นนี้แล้วก็จะทำให้สามารถกำหนดพยานหลักฐานที่จะสืบสวนหาต่อไปได้ เป็นต้น

๑.๒) พิจารณาว่ากำหนดพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวน กล่าวคือเมื่อคณะกรรมการสืบสวนสามารถกำหนดประเด็นที่จะสืบสวนได้แล้ว คณะกรรมการสืบสวนก็จะทราบว่าเป็นเรื่องดังกล่าวจะต้องมีการสืบสวนพยานบุคคลใดบ้าง และควรรวบรวมพยานเอกสารใดบ้าง

ตัวอย่างเช่น กรณีมีการร้องเรียนกล่าวหาว่านางสาว ง. ไม่จัดทำบัญชีเงินสดคงเหลือประจำวัน คณะกรรมการสืบสวนควรรวบรวมพยานหลักฐาน เช่น สอบถามวิธีปฏิบัติจากผู้ร่วมปฏิบัติงาน (พยานบุคคล) และรวบรวมเอกสารและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าว(พยานเอกสาร) เป็นต้น

๑.๓) พิจารณากำหนดระยะเวลาและวิธีการในการรวบรวมพยานหลักฐาน กล่าวคือเมื่อคณะกรรมการกำหนดพยานหลักฐานที่จะต้องมีการสืบสวนและรวบรวมมาใช้ในการพิจารณาแล้ว คณะกรรมการควรกำหนดระยะเวลาในการรวบรวมพยานหลักฐานด้วย เช่น จะสอบพยานบุคคลที่ปากและใช้เวลากี่วัน หรือจะต้องมีการขอพยานหลักฐานจากใดหรือไม่อย่างไร และใช้เวลานานเท่าใดในการดำเนินการ ทั้งนี้ เพื่อการสืบสวนเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นไปตามที่ผู้สั่งแต่งตั้งกำหนด

๒) การรวบรวมพยานหลักฐาน

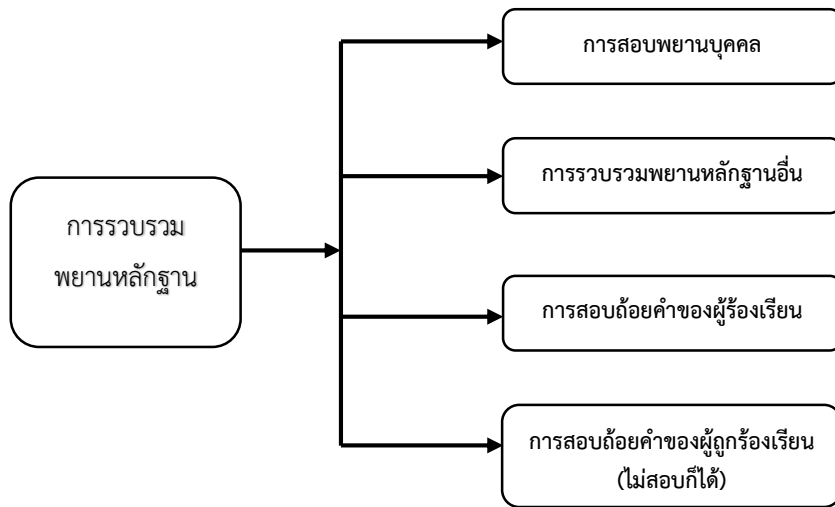
การรวบรวมพยานหลักฐานในการสืบสวนข้อเท็จจริงไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนพยานบุคคลหรือการรวบรวมพยานเอกสาร ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ว่าจะดำเนินการอย่างไร แต่ในทางปฏิบัติสามารถแบ่งการรวบรวมพยานหลักฐานได้ ดังนี้

๒.๑) การสอบพยานบุคคล ให้คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงมีหนังสือหรือบันทึกข้อความ (กรณีหน่วยงานเดียว) เรียกผู้ที่เกี่ยวข้องมาให้ถ้อยคำกับเรื่องที่ทำกรสืบสวนโดยในการบันทึกถ้อยคำมิได้มีแบบฟอร์มใดกำหนดไว้ ซึ่งคณะกรรมการสืบสวนอาจนำแบบบันทึกถ้อยคำพยานของฝ่ายกล่าวหา/ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาตาม แบบ สว.๕ แบบบันทึกถ้อยคำพยานในชั้นสอบสวนวินัย มาปรับใช้โดยอนุโลม โดยเปลี่ยนจาก "การสอบสวน" แบบ สว.เป็น "การสืบสวน" หรือคณะกรรมการจะใช้แบบบันทึกใดก็ได้ สิ่งที่สำคัญคือจะต้องมีการลงลายมือชื่อของผู้ให้ถ้อยคำ และลายมือชื่อของกรรมการผู้สอบถ้อยคำ

๒.๒) การรวบรวมพยานหลักฐานอื่น ให้คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงรวบรวมพยานหลักฐานตามที่เหมาะสมควร เช่น กรณีพยานเอกสาร ประธานกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงสามารถมีหนังสือขอเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือให้บุคคลที่มีเอกสารอยู่ในความครอบครองส่งเอกสารมายังคณะกรรมการก็ได้ โดยให้คณะกรรมการบันทึกการได้มาของพยานหลักฐานไว้ด้วยแต่อย่างไรก็ตามคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการออกหนังสือหรือหมายบังคับให้ผู้ใดผู้หนึ่งส่งพยานหลักฐานได้

๒.๓) การสอบถ้อยคำของผู้ร้องเรียน โดยปกติแล้วหากข้อเท็จจริงในหนังสือร้องเรียนเพียงพอ และคณะกรรมการสืบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วนแล้วก็อาจจะไม่เรียกผู้ร้องเรียนมาให้ถ้อยคำก็ได้ แต่ในกรณีที่เป็นกรร้องเรียนจากประชาชน หากมีการเรียกผู้ร้องเรียนมาสอบถามในเรื่องที่เกิดเหตุก็จะทำให้ประชาชนผู้ร้องเรียนรู้สึกว่เรื่องของตนไม่ได้เสียหายและมีการดำเนินการให้ ซึ่งอาจจะทำให้ความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานนั้นดีขึ้น อันเป็นการแก้ไขปัญหาทางการบริหารด้วยส่วนหนึ่ง ดังนั้น การจะเรียกผู้ร้องเรียนมาให้ถ้อยคำหรือไม่คงต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงพฤติการณ์ และสถานการณ์ในแต่ละเรื่องไป

๒.๔) การสอบถ้อยคำของผู้ถูกร้องเรียน การสืบสวนข้อเท็จจริงไม่มีกฎหมายกำหนดบังคับให้จะต้องสอบถ้อยคำของผู้ถูกร้องเรียน หรือให้โอกาสผู้ถูกร้องเรียนชี้แจงอย่างเช่นกรณีสอบสวนวินัยแต่อย่างใด ดังนั้น ในชั้นสืบสวนข้อเท็จจริงอาจจะไม่สอบถ้อยคำของผู้ถูกร้องเรียนก็ได้ถ้าคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเห็นว่ามีข้อเท็จจริงที่เพียงพอแล้ว ทั้งนี้ เป็นไปตามแนวทางของสำนัก ก.พ. ที่ว่าการสืบสวนข้อเท็จจริงต้องเป็นไปในทางลับ เพื่อมิให้เป็นกรกระทบกระเทือนขวัญกำลังใจของข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาหากกรณีการร้องเรียนดังกล่าวเป็นเรื่องไม่จริง เพราะฉะนั้น การจะเรียกผู้ถูกร้องเรียนมาให้ถ้อยคำหรือไม่คงต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง พฤติการณ์ และสถานการณ์ในแต่ละเรื่องไป

ภาพที่ ๒ ขั้นตอนการรวบรวมพยานหลักฐาน

ข้อสังเกต การสืบสวนข้อเท็จจริงไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าจะต้องสอบถ้อยคำของบุคคลใดบ้าง ดังนั้น การจะสอบถ้อยคำของบุคคลใดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการหากคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเห็นว่าพยานบุคคลที่สอบถ้อยคำมานั้นเพียงพอที่จะนำข้อเท็จจริงไปพิจารณาได้แล้วก็ไม่จำเป็นต้องสืบสวนข้อเท็จจริงให้ครบทุกปากก็ได้^๕

^๕คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ. ๕๕/๒๕๕๔ การสืบสวนข้อเท็จจริงไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดว่า จะต้องสอบพยานทุกปากที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จนสิ้นกระเสาะความ คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจะพิจารณาสอบปากคำบุคคลใด ย่อมเป็นดุลยพินิจของคณะกรรมการสืบสวนตามข้อ ๖ ของกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา ดังนั้น แม้ในการสืบสวนข้อเท็จจริงจะไม่ได้สอบปากคำพยานทุกคนที่ปรากฏในหนังสือร้องเรียนของผู้เสียหายก็ตาม แต่คณะกรรมการก็ได้สอบพยานผู้เสียหายอื่นๆ ผู้รู้เห็นเหตุการณ์จนได้ความเบื้องต้นว่ามีกรกระทำตามที่ถูกร้องเรียน การสืบสวนข้อเท็จจริงจึงชอบแล้ว

๓) การพิจารณาทำความเข้าใจ

การสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นเพียงการสืบหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในเบื้องต้น เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาว่า "กรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยหรือไม่" ดังนั้น การพิจารณาทำความเข้าใจในชั้นสืบสวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นจะพิจารณาเพียงว่า กรณีมีมูลอันควรกล่าวหาว่ามีข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดวินัยหรือไม่กล่าวคือ ตามที่มีการร้องเรียนหรือกล่าวหา นั้น มีมูลเพียงพอที่จะต้องมีการดำเนินการทางวินัยต่อไปหรือไม่เท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงสามารถมีความเห็นได้ ๓ ประการ คือ

๓.๑) พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีมูลอันควรกล่าวหา

เช่น เรื่องร้องเรียนไม่ใช่เรื่องจริงหรือไม่เคยเกิดขึ้น หรือเรื่องร้องเรียนไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับวินัย หรือเรื่องร้องเรียนไม่ถึงขั้นเป็นความผิดวินัย กรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการมีความเห็น "ยุติเรื่อง"

๓.๒) พิจารณาแล้วเห็นว่ามีมูลอันควรกล่าวหาเป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

กล่าวคือ ข้อเท็จจริงเพียงพอที่เชื่อได้ว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารายดังกล่าวน่าจะกระทำความผิดวินัยตามมาตรา ตามหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๘๒ ถึง มาตรา ๘๗ กรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการมีความเห็น "กรณีมีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง เห็นควรดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงต่อไป"

๓.๓) พิจารณาแล้วเห็นว่ามีมูลอันควรกล่าวหาเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง

กล่าวคือข้อเท็จจริงเพียงพอที่เชื่อได้ว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารายดังกล่าวน่าจะกระทำความผิดตามมาตรา ตามหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๘๒ ถึง มาตรา ๘๗ กรณีเช่นนี้ให้คณะกรรมการมีความเห็น "กรณีมีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง เห็นควรแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงต่อไป"

ข้อสังเกต แม้การสืบสวนข้อเท็จจริงจะไม่มีกฎหมายเขียนไว้ว่าคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจะต้องทำความเข้าใจในการสืบสวนหรือไม่ อย่างไร แต่คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงถือเป็นบุคคลผู้ใกล้ชิดกับข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานในการสืบสวน เพราะเป็นทั้งผู้สอบถามพยานบุคคลและเป็นผู้รวบรวมเอกสารด้วยตนเอง ความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจึงถือเป็นสิ่งสำคัญต่อผู้บังคับบัญชา ที่จะใช้ในการประกอบการพิจารณา ประกอบกับการสั่งให้สืบสวนข้อเท็จจริงถือเป็นการสั่งตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยการดำเนินการทางวินัย ดังนั้น หากผู้บังคับบัญชา สั่งให้คณะกรรมการทำความเข้าใจเพื่อประกอบการพิจารณาก็ถือเป็นการสั่งในหน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงต้องปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว

๒.๓ พิจารณาผลการสืบสวนข้อเท็จจริง

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗

มาตรา ๘๕ วรรคห้า เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหาหรือกรณีเป็นที่สงสัยว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยโดยยังไม่มีหลักฐาน ให้ผู้บังคับบัญชารีบดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยจึงจะยุติเรื่องได้ ถ้าเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัย ก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อำนาจในการพิจารณาผลการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นเป็นอำนาจของผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๓ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการสืบสวนข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาผลการสืบสวนที่ได้จากการสืบสวนไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน การมอบหมายให้บุคคลอื่นสืบสวนแทน หรือการที่ผู้บังคับบัญชาจะสืบสวนข้อเท็จจริงด้วยตนเองก็ตาม โดยการพิจารณาผลการสืบสวนผู้บังคับบัญชา สามารถพิจารณาได้ ๓ ประการ เช่นเดียวกับที่กล่าวไปแล้ว ในส่วนวิธีการและการพิจารณาจัดทำความเห็นในสืบสวนข้อเท็จจริง คือ พิจารณาว่าไม่มีมูลเป็นความผิดวินัยให้ยุติเรื่อง พิจารณาว่ามีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง และพิจารณาว่ามีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง โดยไม่จำเป็นต้องผูกพันกับความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเพราะอำนาจในการพิจารณาเป็นของผู้บังคับบัญชา โดยแท้ ซึ่งในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญในการพิจารณาและวิธีการดำเนินการ ของผู้บังคับบัญชาดังนี้

๒.๓.๑ กรณีพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีมูลเป็นความผิดวินัย

กรณีผู้บังคับบัญชา พิจารณาข้อเท็จจริงแล้วพบว่าไม่มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัย เช่น ไม่มีการกระทำเกิดขึ้นจริงตามที่มีการกล่าวหา หรือการกระทำดังกล่าวไม่เข้าบทความผิดวินัยที่กำหนดไว้ เป็นต้น ผู้บังคับบัญชา อาจพิจารณาให้ยุติเรื่องดังกล่าวได้ ตามนัยมาตรา ๘๕ วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีขั้นตอนและวิธีการดังนี้

๑) วิธีการสั่งการ

ผู้บังคับบัญชา สามารถสั่งการ "ให้ยุติเรื่อง" ลงในท้ายรายงานการสืบสวนข้อเท็จจริง (กรณีแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง) หรือจัดทำเป็นบันทึกข้อความ เสนอหัวหน้าส่วนราชการได้ โดยการให้ยุติเรื่องในขั้นนี้ไม่ต้องทำเป็นคำสั่ง

๒) การรายงาน

กรณีผู้บังคับบัญชาให้ยุติเรื่องแล้ว จะต้องมีการรายงานให้หัวหน้าส่วนราชการ (ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแห่งนั้น) ทราบด้วยในทุกกรณี แต่สำหรับการให้ยุติเรื่อง ในขั้นนี้ ไม่จำเป็นต้องรายงานเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อทราบ

๓) การดำเนินการอื่น

กรณีที่ผู้บังคับบัญชา ให้อยู่ติเรื่องแล้ว ให้ผู้บังคับบัญชา ดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีไม่รับเรื่องร้องเรียนไว้พิจารณา กล่าวคือ ต้องบันทึกผลการดำเนินการไว้เป็นลายลักษณ์อักษร^๖

โดยสามารถแบ่งกรณีตามที่มาของการดำเนินการทางวินัยได้ ดังนี้

- กรณีเป็นหนังสือร้องเรียนไม่ระบุชื่อ ให้ผู้บังคับบัญชา จัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าส่วนราชการไว้ว่าหนังสือร้องเรียนไม่ระบุชื่อ (บัตรสนเท่ห์) ดังกล่าวได้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้วข้อเท็จจริงเป็นอย่างไร และผลจากการสืบสวนข้อเท็จจริงพบว่ามีได้เป็นเรื่องความผิดวินัยของข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาเนื่องจากเหตุใด ตามข้อกฎหมายใด

- กรณีมีหนังสือร้องเรียนที่ระบุชื่อผู้ร้อง ให้ผู้บังคับบัญชา จัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าส่วนราชการว่าหนังสือร้องเรียนดังกล่าวได้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรและผลจากการสืบสวนข้อเท็จจริงพบว่ามีได้เป็นเรื่องความผิดวินัยของข้าราชการ เนื่องจากเหตุใดตามข้อกฎหมายใด พร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบถึงเหตุและข้อกฎหมายดังกล่าวด้วย

- กรณีพบเหตุเป็นที่สงสัยหรือมีการรายงานตามสายบังคับบัญชา ให้ผู้บังคับบัญชาจัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าส่วนราชการว่าเรื่องดังกล่าวได้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรและผลจากการสืบสวนข้อเท็จจริงพบว่ามีได้เป็นเรื่องความผิดวินัยของข้าราชการ เนื่องจากเหตุใดตามข้อกฎหมายใด

- กรณีมีการส่งเรื่องมาจากหน่วยงานอื่น เช่น หน่วยงานที่เป็นต้นสังกัดเดิมสำนักงาน ป.ป.ช. สำนักงาน ป.ป.ท. หรือสำนักงาน ส.ต.ง. ให้ผู้บังคับบัญชา จัดทำบันทึกเสนอหัวหน้าราชการว่าหนังสือร้องเรียนดังกล่าวได้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้ว ข้อเท็จจริงเป็นผลจากการสืบสวนข้อเท็จจริงพบว่ามีได้เป็นเรื่องความผิดวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เนื่องจากเหตุใดตามข้อกฎหมายใด พร้อมทั้งมีหนังสือแจ้งผลการพิจารณาให้หน่วยงานที่ส่งเรื่องมาและผู้ร้องเรียน (ถ้ามี)ทราบถึงเหตุและข้อกฎหมายดังกล่าวด้วย

^๖เหตุที่ต้องทำบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรโดยควรระบุเหตุผลและข้อกฎหมายนั้น เนื่องจากปัจจุบันการร้องเรียนอาจไม่ได้ส่งไปเพียงหน่วยงานที่เกิดเหตุเท่านั้นผู้ร้องเรียนอาจร้องเรียนที่หน่วยงานอื่น เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือศูนย์ดำรงธรรม เป็นต้น ดังนั้น หากผู้บังคับบัญชา ส่งยุติเรื่องโดยไม่มีเหตุผลหรือไม่มีพยานหลักฐานไว้ก็จะไม่สามารถตอบหน่วยงานภายนอกได้

การให้ยุติเรื่องดังกล่าวเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย ในการพิจารณาว่าจะสมควร จะดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการหรือไม่ จึงถือเป็นคำสั่งทางปกครองอย่างหนึ่ง^๗ ดังนั้น การที่ ผู้บังคับบัญชา จะพิจารณาให้ยุติเรื่องจึงต้องมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เพียงพอรวมทั้งต้องพิจารณา ให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วย

๒.๓.๒ กรณีพิจารณาแล้วเห็นว่ามิใช่เป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

กรณีผู้บังคับบัญชา พิจารณาข้อเท็จจริงแล้วพบว่ามิใช่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษาอาจจะกระทำความผิดวินัยหรือเกี่ยวกับเรื่องที่มีการร้องเรียนกล่าวหาขึ้นจริง ผู้บังคับบัญชาจะต้อง พิจารณาว่าเรื่องดังกล่าวอาจจะเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงหรือเป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง โดย จะต้องพิจารณาตามบทกฎหมายที่กำหนดไว้ตามหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ มาตรา ๘๒ ถึง มาตรา ๘๗ โดยในส่วนนี้จะกล่าวถึงกรณีพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีมีมูลอันเป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ซึ่งจะมีขั้นตอนและวิธีการในเบื้องต้น ดังนี้

๑) วิธีดำเนินการ

กรณีที่ผู้บังคับบัญชาพิจารณาข้อเท็จจริงการสืบสวนแล้วเห็นว่ากรณีมีมูลอันควร กล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษารายใดกระทำความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชา จะต้องดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการผู้นั้น ซึ่งอาจจะดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ ร้ายแรงโดยแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยขึ้น หรือไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนวินัยก็ได้ ซึ่ง รายละเอียดผู้จัดทำคู่มือจะขอกกล่าวในบทต่อไป

๒) การรายงาน

การรายงานกรณีพิจารณาแล้วเห็นว่ามิใช่เป็นความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง อาจแบ่ง ได้เป็น ๒ กรณี ดังนี้

- กรณีดำเนินการไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการ ทางวินัยให้แล้วเสร็จ (จนถึงขั้นมีคำสั่งลงโทษ งดโทษ หรือยุติเรื่อง) แล้วจึงรายงานหัวหน้าส่วนราชการ และรายงานเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- กรณีดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย เมื่อมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ สอบสวนวินัยแล้ว ให้ผู้บังคับบัญชา รายงานหัวหน้าส่วนราชการและรายงานเลขาธิการสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

^๗คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๑๙/๒๕๔๖ ข้อบังคับสภานายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาทนายความ พ.ศ. ๒๕๓๕ ข้อ ๑๑ ซึ่งกำหนดให้ประธานกรรมการมรรยาทนายความทำการตรวจสอบคำสั่งกล่าวหาว่าทนายความ ประพฤติผิดมรรยาทหากเห็นว่าคำสั่งกล่าวหาชอบด้วยกฎหมายก็ให้รับเป็นคำสั่งกล่าวหา และเมื่อมีคำสั่งรับเป็นคำสั่งกล่าวหา แล้วให้คณะกรรมการสอบสวนต่อไป เห็นว่า ข้อบังคับดังกล่าวได้ให้อำนาจประธานกรรมการมรรยาทนายความเป็นผู้ ตรวจสอบขั้นต้น และมีคำสั่งที่จะรับหรือไม่รับคำสั่งกล่าวหาว่าทนายความประพฤติผิดมรรยาทนายความ และคำสั่งไม่ รับคำสั่งกล่าวหาย่อมเป็นการระงับสิทธิในการกล่าวหาของผู้ที่กล่าวหาว่าทนายความประพฤติผิดมรรยาทนายความ คำสั่ง ดังกล่าวจึงเป็นคำสั่งทางปกครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

๒.๔ ขั้นตอนตัวอย่างการจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในการปฏิบัติงานที่แท้จริง จะเกิดจากปัญหา การทำเอกสารต่างๆ ตั้งแต่การเสนอบันทึกผู้บังคับบัญชา จากการศึกษาที่ได้รับเรื่องร้องเรียน บัตรสนเท่ห์ จะต้องเสนอให้ผู้บังคับบัญชาทราบและสั่งการอย่างไร ยังคงเป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ซึ่งหากหน่วยงานมีเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งนิติกร อาจจะไม่พบปัญหาในส่วนการปฏิบัติงานด้านนี้ แต่บางหน่วยงานนั้นไม่มีเจ้าหน้าที่นิติกร ผู้บังคับบัญชาอาจจะมอบหมายให้ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล เป็นผู้รับผิดชอบในการรับผิดชอบ ซึ่งหากเป็นเรื่องเร่งด่วน หากปล่อยไว้อาจสร้างความเสียหายต่อทางราชการเกินที่จะเยียวยาในภายหลัง หรือสร้างความเชื่อมั่นของส่วนราชการ ผู้จัดทำคู่มือ จึงเห็นว่าการจัดทำแบบฟอร์มต่างๆ เพื่อความสะดวกให้แก่ผู้ปฏิบัติงานจะเป็นประโยชน์ ในเรื่องระยะเวลา ในการปฏิบัติงานและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องต่อไป

ผู้จัดทำคู่มือเห็นว่า สิ่งที่จะต้องดำเนินการเพื่อสรุปสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงต่อผู้บังคับบัญชาที่สั่งแต่งตั้ง ควรประกอบด้วยแบบฟอร์มดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ปกสำนวนการสืบสวน

๒.๔.๒ บัญชีสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง

๒.๔.๓ รายงานการสืบสวนข้อเท็จจริง

๒.๔.๔ บันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา (กรณีหากมีการสอบถ้อยคำผู้ถูกกล่าวหา)

๒.๔.๕ บันทึกถ้อยคำพยาน

๒.๔.๖ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

๒.๔.๗ บันทึกการประชุมคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

๒.๔.๘ บันทึกคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

หมายเหตุ แบบฟอร์มสำหรับการสืบสวนข้อเท็จจริงในคู่มือฉบับนี้ เป็นเพียงตัวอย่าง คณะกรรมการอาจดำเนินการแตกต่างกันได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ จะต้องมียางานการสืบสวนบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และข้อสั่งการของผู้สั่งแต่งตั้งโดยควรระบุเหตุผลและข้อกฎหมายนั้น เนื่องจากปัจจุบันการร้องเรียนอาจไม่ได้ส่งไปเพียงหน่วยงานที่เกิดเหตุเท่านั้น ผู้ร้องเรียนอาจร้องเรียนที่หน่วยงานอื่น เช่น สำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือศูนย์ดำรงธรรมจังหวัด เป็นต้น ดังนั้น หากผู้บังคับบัญชาสั่งยุติเรื่องโดยไม่มีเหตุผลหรือไม่มีพยานหลักฐานไว้ว่าจะไม่สามารถตอบหน่วยงานภายนอกได้

ตัวอย่างแบบฟอร์มใช้ในการสืบสวนข้อเท็จจริง

ปกสำนวน
รายงานการสืบสวนข้อเท็จจริง
คำสั่ง (ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง)ที่/.....(ปีที่ออกคำสั่ง)

ผู้ถูกกล่าวหา

เรื่องที่กล่าวหา

วันที่เกิดเหตุ.....

เริ่มทำการสืบสวนข้อเท็จจริง.....

สืบสวนข้อเท็จจริงเสร็จสิ้น.....

**ตัวอย่างแบบฟอร์มใช้ในการสืบสวนข้อเท็จจริง
บัญชีเอกสารสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง**

ที่	รายการ	วัน เดือน ปี	จำนวนแผ่น
๑	รายงานการสืบสวนข้อเท็จจริง		
๒	บันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา (หากมี)		
๓	บันทึกถ้อยคำพยาน		
	พยานราย.....		
	พยานราย.....		
	พยานราย.....		
	พยานราย.....		
	พยานราย.....		
	พยานราย.....		
๔	คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง		
๕	บันทึกคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง		
จำนวนเอกสารทั้งหมดในสำนวน			

ตารางที่ ๑ ตัวอย่างแบบฟอร์มบัญชีเอกสารสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง

แบบฟอร์มที่ใช้ในการสืบสวนข้อเท็จจริง
ตัวอย่างแบบฟอร์มที่ใช้ในการสืบสวนข้อเท็จจริง
รายงานการสืบสวนข้อเท็จจริง

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

เรื่อง การสืบสวนข้อเท็จจริง

เรียน.....(ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง).....

ตามที.....(ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง)..... ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน

ข้อเท็จจริงตามคำสั่ง...../..... ลงวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... เพื่อสืบสวนข้อเท็จจริง
 กรณี.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ข้าราชการครู/บุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่ง.....
 สังกัด.....ถูกร้องเรียนกล่าวหาว่า.....(ระบุเรื่องที่กล่าวหา ถ้ามีหลายเรื่องให้ระบุทุกเรื่อง
 ตามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน).....

บัดนี้ คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงได้ดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงเรียบร้อยแล้ว จึง
 ขอเสนอรายงานการสืบสวนข้อเท็จจริงเพื่อการพิจารณาดังต่อไปนี้

๑. มูลกรณีเรื่องนี้ ปรากฏขึ้นเนื่องจาก.....(ระบุผู้ร้องเรียนหรือมีผู้รายงานหรือ
 ผู้บังคับบัญชาพบเห็นเองอย่างไร)

๒. คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงได้รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องโดยตรวจสอบ
 พยานเอกสารและสอบปากคำพยานบุคคล จำนวน.....ปาก สรุไปได้ข้อเท็จจริง ดังนี้ว่า.....
 (สรุปข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามที่ได้จากการสืบข้อเท็จจริง).....

๓. คณะกรรมการสืบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อ
 กล่าวหาและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวหาแล้ว
(ชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ได้ชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา / ให้ถ้อยคำแก้ข้อกล่าวหา.....(สรุปตาม
 ประเด็นที่สำคัญมีว่าอย่างไร).....

๔. การพิจารณาและความเห็น

คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงได้ประชุมพิจารณาแล้วเห็นว่า.....
 (กำหนดประเด็นและวินิจฉัยเปรียบเทียบพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหากับพยานหลักฐานที่รับฟัง
 หลักข้อกล่าวหาได้และเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างไร หรือไม่ หากรับฟังไม่ได้ว่ากระทำ
 ผิดให้เสนอความเห็นยุติเรื่อง และหากปรากฏว่ามีการกระทำความผิด ให้พิจารณาว่าการกระทำความผิดนั้น
 เป็นการกระทำผิดอย่างร้ายแรงหรือไม่ร้ายแรง ให้เสนอความเห็นต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวน
 ข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการทางวินัยต่อไป).....

-๒-

เห็นว่า มีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้

พิจารณาตามประเด็นที่ ๑.
.....
.....

พิจารณาตามประเด็นที่ ๒.
.....
.....

พิจารณาตามประเด็นที่ ๓. (ถ้ามี)
.....
.....

จึงขอเสนอสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ลงชื่อ).....ประธานกรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ
(.....)

-๒-

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงมิได้กระทำการล่อลวง ชูเชิญ ให้
 สัญญา หรือกระทำการใดเพื่อจูงใจให้ข้าพเจ้าให้ถ้อยคำอย่างใดๆ และข้าพเจ้าได้ฟังบันทึกถ้อยคำที่อ่านให้
 ฟัง/ได้อ่านบันทึกถ้อยคำด้วยตนเองแล้ว ขอรับรองว่าเป็นบันทึกถ้อยคำที่ถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้า
 คณะกรรมการสืบสวน

(ลงชื่อ).....พยาน/ผู้ให้ถ้อยคำ
 (.....)

(ลงชื่อ).....ผู้บันทึกถ้อยคำ
 (.....)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า.....ได้ให้ถ้อยคำและลงลายมือชื่อต่อหน้าข้าพเจ้า

(ลงชื่อ).....ประธานกรรมการ
 (.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการ
 (.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ
 (.....)

ตัวอย่างแบบฟอร์มใช้ในการสืบสวนข้อเท็จจริง
การแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

คำสั่ง (ระบุส่วนราชการที่ออกคำสั่ง)

ที่...../.....

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง

ด้วยมีหนังสือร้องเรียน/บัตรสนเท่ห์กล่าวหาว่า.....(ระบุชื่อผู้ถูกล่าวหา).....
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา/ลูกจ้างประจำ/พนักงานราชการ ตำแหน่ง.....
สังกัด..... รับเงินเดือน.....บาท
มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเกี่ยวกับ.....(ระบุเรื่องที่ถูกร้องเรียนกล่าวหา หากมี
หลายข้อให้ระบุเป็นข้อๆ).....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๙๕ วรรคห้า เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กล่าวหา
ประกอบการพิจารณาดำเนินการ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง ประกอบไปด้วยบุคคล
ดังต่อไปนี้

๑.(ระบุชื่อ และตำแหน่ง).....เป็นประธานกรรมการ
๒.(ระบุชื่อ และตำแหน่ง).....เป็นกรรมการ
๓.(ระบุชื่อ และตำแหน่ง).....เป็นกรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงรีบดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็วและเสนอผลการสืบสวน
ข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการพิจารณา อนึ่งหากคณะกรรมการเห็นว่า กรณีมีข้อเท็จจริงที่อาจจะเป็นการ
กระทำผิดวินัยในเรื่องอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในคำสั่งนี้ หรือกรณีพาดพิงไปถึงบุคคลอื่นให้ประธานกรรมการ
รายงานมาโดยเร็ว

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

(ลงชื่อ).....

(ระบุชื่อผู้สั่งแต่งตั้ง)

ตำแหน่ง.....

ตัวอย่างแบบฟอร์มใช้ในการสืบสวนข้อเท็จจริง
บันทึกข้อความ

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ โทร.....

ที่ ศธ ๐๒๑๐๒/ วันที่

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงกรณี.....

เรียน (ผู้บังคับบัญชาที่ส่งแต่งตั้ง)

ด้วยมีหนังสือร้องเรียน/บัตรสนเท่ห์ ร้องเรียนกล่าวหา.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งสังกัด.....กรณี.....
(ระบุชื่อผู้กล่าวหา).....

ปรากฏรายละเอียดตามหนังสือร้องเรียน/บัตรสนเท่ห์ ดังแนบ)

งานวินัยและนิติการ พิจารณาแล้วเห็นว่า หนังสือร้องเรียน/บัตรสนเท่ห์ฉบับนี้ได้อ้าง
พยานหลักฐาน กรณีแวดล้อมปรากฏชัดแจ้ง ตลอดจนอ้างพยานบุคคลที่สามารถนำสืบข้อเท็จจริงได้ ตาม
มติ คณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๖/ว ๒๑๘ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๑ ควรรับพิจารณาดำเนินการเพื่อให้
ได้ข้อเท็จจริงในเรื่องดังกล่าวประกอบการพิจารณา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริง
ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑.(ระบุชื่อ และตำแหน่ง).....เป็นประธานกรรมการ
๒.(ระบุชื่อ และตำแหน่ง).....เป็นกรรมการ
๓.(ระบุชื่อ และตำแหน่ง).....เป็นกรรมการและเลขานุการ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หากเห็นชอบโปรดลงนามคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ
สืบสวนข้อเท็จจริง ดังแนบ

(ลงชื่อ).....

ตำแหน่ง.....

บทที่ ๓
การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

ความหมายของคำว่า "วินัย"^๔

วินัย คือ กฎเกณฑ์ข้อบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนอาจต้องรับโทษ กล่าวอีกนัยหนึ่ง วินัย หมายถึง การควบคุมความประพฤติของคนในองค์การให้เป็นไปตามแบบแผนที่พึงประสงค์

วินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ข้อบัญญัติที่กำหนดเป็นข้อห้ามและข้อปฏิบัติตามหมวด ๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๘๒ - มาตรา ๘๗

วินัยไม่ร้ายแรง ได้แก่

๑. ไม่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยความบริสุทธิ์ใจ
๒. ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสมอภาคและเที่ยงธรรม ต้องมีความวิริยะอุตสาหะ ขยันหมั่นเพียร ดูแลเอาใจใส่รักษาประโยชน์ของทางราชการและต้องปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ
๓. อาศัยหรือยอมให้ผู้อื่นอาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตนไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม หาประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น
๔. ไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบแบบแผนของทางราชการ และหน่วยงานการศึกษา มติคณะรัฐมนตรีหรือนโยบายของรัฐบาลโดยถือประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และไม่ให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ
๕. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการโดยชอบด้วยกฎหมาย และระเบียบของทางราชการ แต่ถ้าเห็นว่าการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นจะทำให้เสียหายแก่ราชการ หรือจะเป็นการไม่รักษาประโยชน์ของทางราชการ จะเสนอความเห็นเป็นหนังสือภายใน ๗ วันเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทบทวนคำสั่งก็ได้ และเมื่อเสนอความเห็นแล้วถ้าผู้บังคับบัญชายืนยันเป็นหนังสือให้ปฏิบัติตามคำสั่งเดิมผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาจะต้องปฏิบัติตาม
๖. ไม่ตรงต่อเวลา ไม่อุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการและผู้เรียน ละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่ราชการโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
๗. ไม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ชุมชน สังคม ไม่สุภาพเรียบร้อยและรักษาความสามัคคี ไม่ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อผู้เรียนและข้าราชการด้วยกันหรือผู้ร่วมงานไม่ต้อนรับหรือให้ความสะดวก ให้ความเป็นธรรมต่อผู้เรียนและประชาชนผู้มาติดต่อราชการ

^๔คู่มือสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา.(๒๕๕๐)คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา,กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสศ. หน้า ๒-๗

๘.กลั่นแกล้ง กล่าวหา หรือร้องเรียนผู้อื่นโดยปราศจากความจริงกระทำการหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำการหาประโยชน์อันอาจทำให้เสื่อมเสีย ความเที่ยงธรรมหรือเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ในตำแหน่งหน้าที่ราชการของตน

๙.เป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท

๑๐. ไม่วางตนเป็นกลางทางการเมืองในการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติกรอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน อาศัยอำนาจและหน้าที่ราชการของตนแสดงการฝักใฝ่ส่งเสริม เกื้อกูล สนับสนุนบุคคล กลุ่มบุคคลหรือพรรคการเมืองใด

๑๑.กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว

๑๒. ไม่เสริมสร้างและพัฒนาให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามิวินัย ไม่ป้องกันมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชากระทำความผิดวินัย หรือละเลย หรือมีพฤติกรรมปกป้อง ช่วยเหลือมิให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาถูกลงโทษทางวินัยหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยไม่สุจริต

ผลของการกระทำผิดวินัย

๑. ถูกสอบสวนลงโทษ

๒. ขาดความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนบุคคลทั่วไป

๓. ไม่ได้รับการส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการเท่าที่ควร

๔. เกิดความเดือดร้อนทั้งตนเองและครอบครัว

๕. เกิดความเสียหายทั้งตนเองและทางราชการ

๖. เสื่อมเสียชื่อเสียง

๗. ไม่ได้รับบำเหน็จบำนาญถ้าถูกลงโทษไล่ออก

๘. อาจต้องรับผิดชอบทั้งทางอาญาและทางแพ่ง

ข้อควรทราบเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ

๑. ไม่มีอายุความ

๒. ยอมความกันไม่ได้

๓. ไม่อาจชดใช้ด้วยเงินเพื่อลบล้างความผิด

๔. กรณีถูกสอบสวนวินัยร้ายแรง แม้ออกจากราชการไปแล้วก็สอบสวนต่อไปได้

๕. กรณีถูกฟ้องคดีอาญาต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

๖. โทษปลดออก มีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเสมือนลาออก

๗. เมื่อมีการกล่าวหาหรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าผู้ใดกระทำความผิดวินัยโดยยังไม่มีพยานหลักฐานผู้บังคับบัญชาต้องสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีนี้มีมูลที่ควรกล่าวหาหรือไม่ ถ้าเห็นว่ามีมูลต้องดำเนินการทางวินัยทันที ถ้าเห็นว่าไม่มีมูลจึงจะยุติเรื่องได้

๘. การละเลยหรือมีพฤติกรรมปกป้อง ช่วยเหลือ มิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยไม่สุจริต ถือว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัย

๙. การดำเนินการทางวินัยทั้งร้ายแรงและไม่ร้ายแรง ต้องตั้งกรรมการสอบสวนทุกกรณี เว้นแต่กรณีเป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. ๒๕๔๙

๑๐. "โดยทุจริต" หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น "ประโยชน์" ในที่นี้หมายถึง ทรัพย์สินและไม่ใช้ทรัพย์สิน เช่น การได้รับบริการ การอนุญาต อนุมัติ

๑๑. คำว่า "กรณีมีมูล" หมายความว่า มีกรณีเป็นที่สงสัยว่ามีการกระทำความผิดวินัยเกิดขึ้นแล้ว

การลงโทษทางวินัย^๙ เป็นกระบวนการสำคัญอันหนึ่งในการบริหารงานบุคคลภาครัฐโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพของข้าราชการ และมีจุดมุ่งหมายเพื่ออํารงศักดิ์ศรีของข้าราชการด้วย การลงโทษทางวินัยถูกนำมาใช้เป็นมาตรการเชิงลบควบคู่กับการให้รางวัลซึ่งเป็นมาตรการเชิงบวก ภายใต้แนวความคิดว่า ข้าราชการที่ดีมีประสิทธิภาพควรได้รับการยกย่องและให้รางวัลเพื่อเป็นกำลังใจและเป็นตัวอย่างที่ดีข้าราชการที่กระทำความผิดสมควรได้รับการลงโทษตามควรแก่กรณีเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่ข้าราชการอื่น

สิ่งที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการทางวินัย คือ หลักประกันความเป็นธรรมในการดำเนินการทางวินัย (les garanties disciplinaires) ซึ่งเป็นหลักที่มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ฝ่ายปกครองหรือองค์กรผู้มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยใช้อำนาจตามอำเภอใจ ทั้งนี้ ขั้นตอนการอันเป็นสาระสำคัญหรือเป็นหลักประกันที่จำเป็นอันจะขาดเสียมิได้ ได้แก่ การเคารพสิทธิผู้ถูกกล่าวหาทั้งสิ้น ๓ ประการคือ สิทธิที่จะได้รับการรับฟัง สิทธิที่จะได้รับการเปิดเผยสำนวนการสอบสวนและสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย^{๑๐}

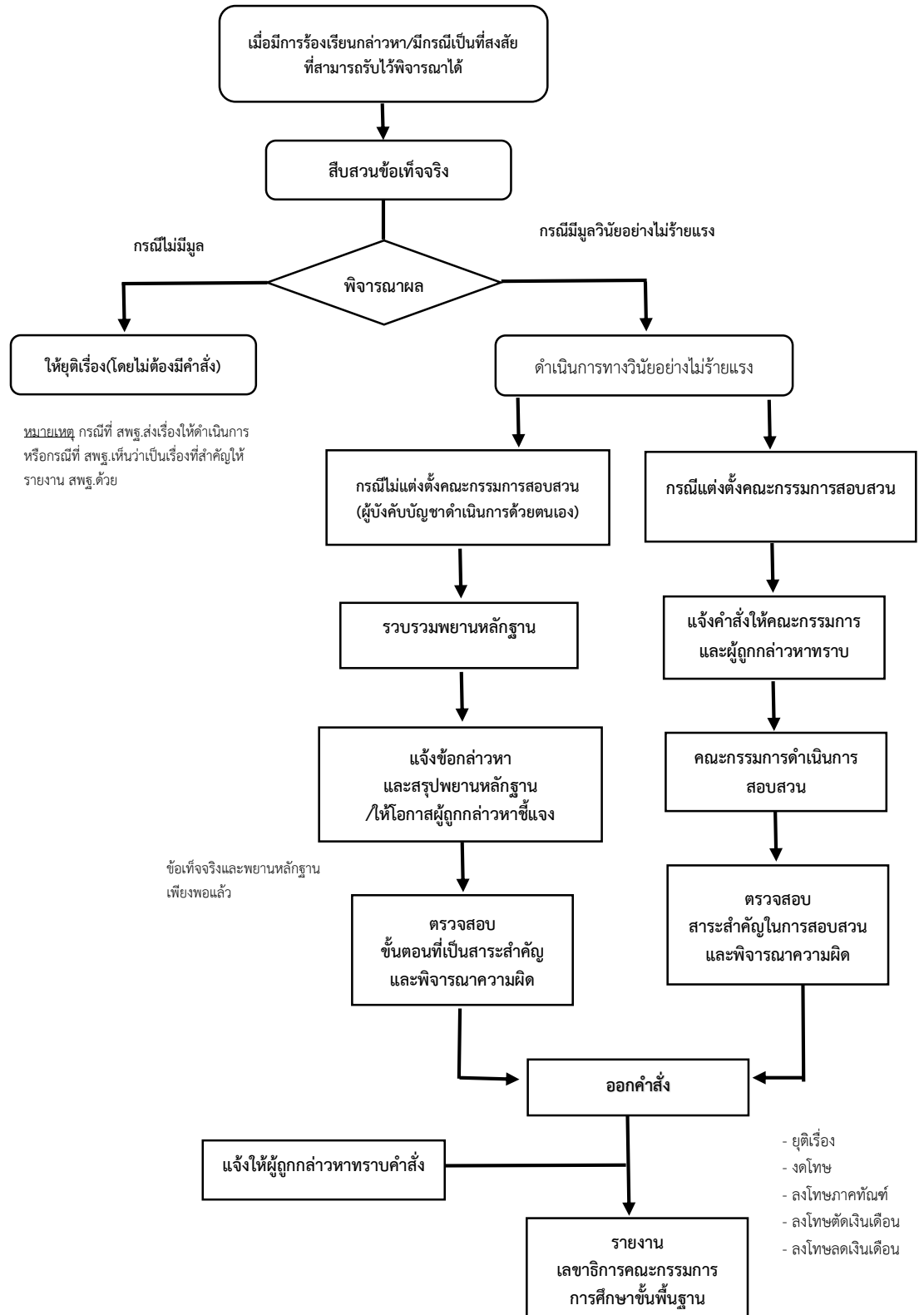
การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานั้น มีหลักการที่เป็นสาระสำคัญในการดำเนินการบัญญัติไว้ในมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ดังนี้

มาตรา ๔๘ การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัย ให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อดำเนินการสอบสวนให้ได้ความจริงและความยุติธรรมโดยไม่ชักช้า และในการสอบสวนจะต้องแจ้งข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยระบุหรือไม่ระบุชื่อพยานก็ได้ เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงและนำสืบแก้ข้อกล่าวหา

^๙บทวิเคราะห์เหตุแห่งการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ : กรณีศึกษาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองกลางระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๘, สำนักงานศาลปกครอง

^{๑๐}พัฒนาพงศ์ อมรวิวัฒน์,(๒๕๕๙)หลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย.กรุงเทพฯ:วิญญูชน เจริญธรรมที่ ๑๒ หน้า ๗๘-๗๙

แผนผังการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

ภาพที่ ๓ ขั้นตอนการดำเนินการวินัยไม่ร้ายแรง

มาตรา ๙๕ วรรคห้า เมื่อมีการกล่าวหาโดยปรากฏตัวผู้กล่าวหาหรือกรณีเป็นที่สงสัยว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดกระทำความผิดวินัยโดยยังไม่มีหลักฐาน ให้ผู้บังคับบัญชารีบดำเนินการสืบสวนหรือพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าผู้นั้นกระทำความผิดวินัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยจึงจะยุติเรื่องได้ ถ้าเห็นว่ากรณีมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัย ก็ให้ดำเนินการทางวินัยทันที

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อำนาจในการพิจารณาผลการสืบสวนข้อเท็จจริงนั้นเป็นอำนาจของผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๓ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการสืบสวนข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาผลการสืบสวนที่ได้จากการสืบสวนไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนการมอบหมายให้บุคคลอื่นสืบสวนแทน หรือการที่ผู้บังคับบัญชาจะสืบสวนข้อเท็จจริงด้วยตนเองก็ตาม โดยการพิจารณาผลการสืบสวนผู้บังคับบัญชา สามารถพิจารณาได้ ๓ ประการ เช่นเดียวกับที่กล่าวไปแล้ว ในส่วนวิธีการและการพิจารณาจัดทำความเห็นในสืบสวนข้อเท็จจริง คือ พิจารณาว่าไม่มีมูลเป็นความผิดวินัยให้ยุติเรื่อง พิจารณาว่ามีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง และพิจารณาว่ามีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง โดยไม่จำเป็นต้องผูกพันกับความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเพราะอำนาจในการพิจารณาเป็นของผู้บังคับบัญชา โดยแท้

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นได้ว่า การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนก็ได้ หากเป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ตามที่กำหนดใน กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. ๒๕๔๙ แต่อย่างน้อยต้องมีการดำเนินการที่เป็นสาระสำคัญคือ "การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน" และ "การให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง" ซึ่งสาระสำคัญทั้งสองเรื่องนี้สอดคล้องกับสาระสำคัญของการพิจารณาทางปกครองตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๓๐ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงในบางกรณีอาจจะต้องใช้ความละเอียดรอบคอบหรืออาจต้องดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ ตามกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงกำหนดบทบัญญัติรูปแบบขั้นตอนและวิธีการในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรงไว้ในข้อ ๓ ดังนั้นในการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงผู้บังคับบัญชา จึงสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยหรือดำเนินการโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยนั้นให้เป็นที่ไปตามที่กำหนดตาม กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกอบ กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. ๒๕๔๙

ในการนี้ผู้จัดทำคู่มือจะขอกล่าวถึงสาระสำคัญของการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ทั้งสองวิธีดังกล่าว การพิจารณาผลการสอบสวนวินัย การพิจารณาโทษและการกำหนดโทษ รวมทั้งการออกคำสั่งลงโทษลงวินัยอย่างไม่ร้ายแรง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

วินัยไม่ร้ายแรง คือ ผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ได้แก่

(๑) ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำความผิดวินัย

(๒) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัย

(๓) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาธิการภาค ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดผู้กระทำผิดวินัย

(๔) นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง เลขาธิการอธิบดีหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า หรืออธิการบดี หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัย

กรณีศึกษา ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวน กรณีผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดร่วมกับบุคลากรทางการศึกษาอื่น ในเขตพื้นที่การศึกษาในสังกัด (คำวินิจฉัยคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๑๐๕๘/๒๕๖๑) ตามมาตรา ๙๘ วรรคสอง กำหนด กรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดร่วมกัน และในจำนวนผู้ถูกกล่าวหาตั้งกล่าวว่ามีผู้มีอำนาจตามมาตรา ๕๓ ของผู้ถูกกล่าวหารายใดมีลำดับชั้นสูงกว่าผู้มีอำนาจตามมาตรา ๕๓ ของผู้ถูกกล่าวหารายอื่น ก็ให้ผู้บังคับบัญชาในลำดับชั้นสูงกว่าดังกล่าว เป็นผู้สั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาทั้งหมด ดังนั้น เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตามมาตรา ๕๓ ของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเป็นผู้มีลำดับชั้นสูงกว่าศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจตามมาตรา ๕๓ ของบุคลากรทางการศึกษาอื่นในเขตพื้นที่การศึกษา จึงเป็นผู้มีอำนาจผู้สั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาทั้งหมดทุกราย

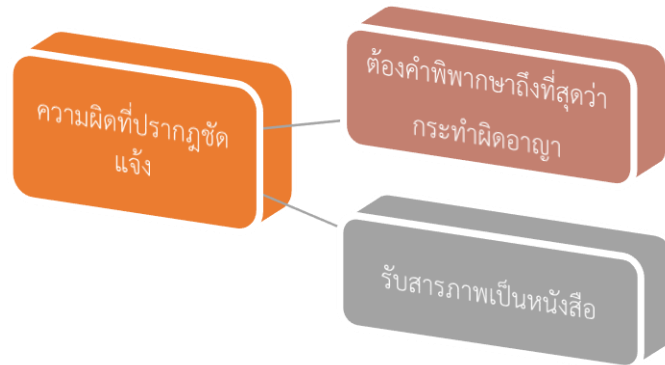
๓.๒ การดำเนินการโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น กรณีเป็นความผิดชัดแจ้ง ตามกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ.๒๕๔๙

การกระทำความผิดวินัยไม่ร้ายแรงที่เป็นกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง ได้แก่

(๑) กระทำความผิดอาญาจนต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่า ผู้นั้นกระทำผิดและผู้บังคับบัญชาเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษานั้นได้ประจักษ์ชัดแล้ว

(๒) กระทำความผิดไม่ร้ายแรงและได้รับสารภาพเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชา หรือให้ถ้อยคำสารภาพต่อผู้ที่มีหน้าที่สืบสวนหรือคณะกรรมการสอบสวน ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และได้มีการบันทึกถ้อยคำรับสารภาพเป็นหนังสือ ทั้งนี้การสอบสวนกรณีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาดำเนินการสอบให้แล้วเสร็จภายในเวลาเก้าสิบวันพิจารณาแล้วเห็นว่ากรณีมีมูลอันควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง อย่างไรก็ตามระยะเวลาดังกล่าวเป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดให้ดำเนินการโดยหากผู้บังคับบัญชา ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาก็ได้ทำให้การดำเนินการทางวินัยไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด

ภาพที่ ๔ ความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งที่ไม่ต้องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

สำหรับสาระสำคัญของการดำเนินการทางวินัยโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีสาระสำคัญอยู่ ๒ ประการ ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น คือ "การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน" และ "การให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง"^{๑๑} ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญในการดำเนินการทางวินัยเป็นอย่างมาก หากผู้บังคับบัญชา ดำเนินการทางวินัยโดยขาดการดำเนินการที่สาระสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วมีคำสั่งลงโทษข้าราชการก็จะทำให้คำสั่งดังกล่าวเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย^{๑๒}

โดยวิธีการดำเนินการทางวินัยโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน นั้น ผู้บังคับบัญชาจะเป็นผู้ดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนและวิธีการที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

^{๑๑} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. ๒๐๗/๒๕๕๗ กรณีที่จะเป็นความผิดฐานละทิ้งหน้าราชการ ต้องปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มาปฏิบัติหน้าที่ราชการและไม่สามารถติดตามตัวได้นับแต่วันแรกที่ไม่ว่ามาปฏิบัติหน้าที่ราชการและต้องเป็นเวลาดำเนินการติดต่อกันเกินกว่า ๑๕ วัน และผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยสอบถามจากผู้บังคับบัญชาชั้นต้น เพื่อนำเรื่องไปถึงญาติหรือผู้ใกล้ชิดของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อหาสาเหตุการละทิ้งหน้าที่ราชการว่ามีเหตุอันสมควรหรือไม่ และหากภายหลังผู้ถูกกล่าวหาได้ปรากฏตัวและแสดงตัวให้สามารถทำการสอบสวนได้แล้วผู้บังคับบัญชาจะต้องดำเนินการสอบสวนจากตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแสดงพยานหลักฐานต่อสู้แก้ข้อกล่าวหา เพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายรับฟังความสองฝ่าย และสอดคล้องกับมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

^{๑๒} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๘๑๕/๒๕๕๖ แม้การดำเนินการทางวินัยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดโดยปราศจากข้อสงสัยอย่างในทางอาญาก็ตาม แต่การสืบหาพยานหลักฐานดังกล่าวก็จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ได้ข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถืออย่างยิ่งว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริง และโดยที่การสอบสวนวินัยเป็นส่วนหนึ่งของวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเพื่อเตรียมการในการออกคำสั่งลงโทษทางวินัย อันเป็นคำสั่งทางปกครองที่มีผลกระทบต่อสิทธิของคู่กรณี การดำเนินการดังกล่าวจึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอรวมถึงมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน

๓.๒.๑ การรวบรวมพยานหลักฐาน

การรวบรวมพยานหลักฐานถือเป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการ และถือเป็นสิ่งที่สำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากการที่จะสามารถลงโทษบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้นั้นจะต้องลงโทษไปตามพยานหลักฐานที่ปรากฏโดยปราศจากอคติ ซึ่งพยานหลักฐานนั้นมีหลายประเภทเช่น พยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยในการดำเนินการวินัยอย่างไม่ร้ายแรงนั้น กฎหมายมิได้กำหนดรูปแบบ ขั้นตอน และวิธีการในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวไว้ชัดเจนดังเช่นกรณีการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ที่กำหนดขั้นตอนและวิธีการไว้เป็นการเฉพาะในแต่ละเรื่อง เช่น การสอบสวนพยานบุคคล การบันทึกถ้อยคำของพยาน หรือการบันทึกการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงในบางขั้นตอนก็ควรนำขั้นตอนและวิธีการของการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงมาใช้โดยอนุโลม ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรมในการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการ ซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานมีสาระสำคัญ ขั้นตอน และวิธีการในการดำเนินการ ดังนี้

๑) การสอบสวนพยานบุคคล ให้สอบปากคำพยานคราวละ ๑ คน โดยห้ามมีบุคคลอื่นอยู่ในที่สอบปากคำ เว้นแต่เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน เช่น ผู้บังคับบัญชา อาจให้เจ้าหน้าที่มาช่วยพิมพ์บันทึกถ้อยคำ เป็นต้น

๒) วิธีการบันทึกปากคำ ให้บันทึกถ้อยคำของพยานไว้ในแบบ สว.๕ เมื่อบันทึกถ้อยคำเสร็จแล้ว ให้ผู้บังคับบัญชา อ่านถ้อยคำที่บันทึกให้พยานฟัง หรืออาจให้พยานอ่านด้วยตนเองก็ได้ และเมื่อพยานตรวจความถูกต้องครบถ้วนแล้วให้พยานลงชื่อในท้ายแบบ สว.๕ หากเป็นกรณีที่มีบันทึกถ้อยคำหลายหน้าให้พยานและผู้บังคับบัญชา ลงลายมือชื่อกำกับไว้ทุกหน้า (เพื่อป้องกันการโต้แย้งความไม่ถูกต้องของเอกสารภายหลัง)

๓) การสอบสวนพยานบุคคล ที่อยู่ไกลจากสถานที่สอบสวนหรืออยู่ต่างท้องที่สอบสวน ผู้บังคับบัญชาสามารถทำได้ ๒ กรณี คือ

๓.๑) ผู้บังคับบัญชา อาจเดินทางไปสอบสวนพยานบุคคลดังกล่าวด้วยตนเอง พร้อมทั้งบันทึกถ้อยคำและให้พยานลงชื่อให้เรียบร้อย

๓.๒) ส่งเอกสารไปสอบถามพยานบุคคล (แบบคำถาม) ให้ผู้บังคับบัญชาจัดทำเอกสารโดยตั้งข้อความคำถามในประเด็นต่างๆ ที่ต้องการถามจากพยาน และส่งเอกสารดังกล่าวไปให้พยานถามคำถามดังกล่าวโดยตรง แต่ในกรณีเช่นนี้จะไม่ถือว่าเป็นการสอบสวนพยานบุคคลตามกฎหมายแต่จะถือว่าข้อเท็จจริงที่ได้มาเป็น "พยานเอกสาร" ชนิดหนึ่ง

๔) การสอบสวนพยานหลักฐานอื่น เช่น พยานเอกสาร กล้องวงจรปิด คลิปเสียงหรือพยานหลักฐานอื่นๆ ให้ผู้บังคับบัญชาบันทึกการได้มาของพยานหลักฐานดังกล่าวไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงที่มาของพยานหลักฐานดังกล่าวที่ผู้บังคับบัญชานำมาใช้พิจารณา

๓.๒.๒ การจัดทำบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน

การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานถือเป็นสาระสำคัญประการหนึ่งที่เป็น

เปิดโอกาสให้ข้าราชการผู้ถูกลงโทษได้รับทราบพฤติการณ์การกระทำความผิดและพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าตนเองกระทำความผิด เพื่อจะได้มีโอกาสโต้แย้งข้อกล่าวหาและพยานหลักฐานดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง โดยสาระสำคัญของการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานมีดังนี้

๑) รูปแบบการจัดทำแบบแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน

กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๔ วรรคสามกำหนด....ต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้ทำเป็นบันทึกซึ่งมีสาระสำคัญตามแบบ สว.๓ ที่ ก.ค.ศ.กำหนด... "การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานกรณีวินัยไม่ร้ายแรงไม่ได้กำหนดว่าหนังสือดังกล่าวต้องมีรูปแบบอย่างไร แต่ทั้งนี้เพื่อความครบถ้วนสมบูรณ์ผู้บังคับบัญชาอาจนำบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา (แบบ สว. ๓) ในส่วนของการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงมาใช้โดยอนุโลมด้วยก็ได้ แต่ไม่ว่าผู้บังคับบัญชา จะนำแบบ สว.๓ มาใช้ในการแจ้งข้อกล่าวหา หรือจะจัดทำบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาขึ้นเองก็จะต้องมีข้อความที่เป็นสาระสำคัญในสองส่วนคือ "ข้อกล่าวหา" และ "สรุปพยานหลักฐาน"

๒) การกำหนดข้อกล่าวหา

๒.๑) การแจ้งและอธิบายข้อกล่าวหา

ข้อกล่าวหา หมายถึง รายละเอียดแห่งการกระทำหรือพฤติการณ์แห่งการกระทำที่กล่าวอ้างว่าผู้ถูกลงโทษกระทำความผิดวินัย ข้อกล่าวหาจะต้องอยู่ในกรอบของเรื่องที่กล่าวหา โดยอธิบายเรื่องที่กล่าวหาให้ชัดเจนขึ้นว่าผู้ถูกลงโทษทำการใด ที่ไหน เมื่อใด และอย่างไร

กระทำการใด คือ การระบุพฤติการณ์ในการกระทำที่กล่าวหาว่ากระทำความผิด เช่น ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการเก็บรักษาเงิน หรือไม่มาปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นต้น

เมื่อใด คือ การระบุวัน เวลา ที่ผู้ถูกลงโทษได้กระทำความผิด ในกรณีที่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน เช่น ไม่มาปฏิบัติหน้าที่ราชการตั้งแต่วันที่ ๖ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ หรือนำส่งเงินจากเข้าบัญชีเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๓ เป็นต้น เว้นแต่ เป็นกรณีที่ยังไม่เป็นที่เกิดขึ้นในวันใดเวลาใด ผู้บังคับบัญชา อาจระบุเป็นช่วงเวลาต่างๆ ก็ได้

อย่างไร คือ การบรรยายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการ การกระทำ หรือพฤติกรรมว่าผู้ถูกลงโทษทำอย่างไร เช่น มีหน้าที่จัดทำรายงานเงินคงเหลือประจำวันแต่ปฏิบัติหน้าที่บกพร่องเป็นเหตุทำให้ไม่สามารถจัดทำรายงานเงินคงเหลือประจำวันได้เสร็จ หรือมีหน้าที่ในการตรวจสอบจนถึงกำหนดเพื่อเสนอผู้บังคับบัญชามีคำสั่งลงโทษแต่ไม่เป็นดำเนินการเป็นเหตุให้มีการร้องเรียนผู้บังคับบัญชาต่อศาลปกครอง เป็นต้น

เป็นความผิดในกรณีใด คือ การระบุว่าพฤติการณ์ตามข้อกล่าวหาทั้งหมดนั้นเป็นความผิดในเรื่องใดสิ่งๆ เพื่อเป็นการรวมเรื่องที่จะกล่าวหาอีกครั้ง โดยให้ระบุด้วยว่าเรื่องตามข้อกล่าวหาเป็นความผิดวินัยอย่างไรร้ายแรง เพื่อให้ผู้ถูกลงโทษทราบด้วยว่าตนเองกำหนดถูกดำเนินการทางวินัยอย่างไรร้ายแรง เช่น พฤติการณ์เป็นความผิดอย่างไรร้ายแรงในกรณีไม่ตั้งใจอุตสาหะในการปฏิบัติหน้าที่ หรือพฤติการณ์เป็นความผิดอย่างไรร้ายแรงในกรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามผู้บังคับบัญชา **ไม่ควรระบุเป็นฐานความผิดตามกฎหมายหรือระบุเลขมาตราลงไปในข้อกล่าวหา** เนื่องการกระทำผิดวินัยในบางเรื่องอาจเข้าข่ายความผิดกรรมเดียวแต่ผิดกฎหมายหลาย

บท ซึ่งการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายนั้นเป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาจะใช้ดุลพินิจมีความเห็นต่อไปในชั้นพิจารณาความผิด^{๑๓} เพราะหากกำหนดบทกฎหมายไม่ครบถ้วนในข้อกล่าวหาอาจเกิดการโต้แย้งภายหลังว่าการลงโทษนั้นนอกเหนือข้อกล่าวหาที่ผู้ถูกกล่าวหาได้รับแจ้ง

๓) การสรุปพยานหลักฐาน

การสรุปพยานหลักฐานเป็นสาระสำคัญของการสอบสวนวินัยอีกประการหนึ่ง เนื่องจากการสรุปข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาทั้งหมด เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาสามารถเข้าใจได้ว่าในเรื่องที่มีการสอบสวนนั้นมีพยานบุคคลให้ถ้อยคำว่าอย่างไรและมีพยานหลักฐานใดที่แสดงให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัย โดยการสรุปพยานหลักฐานผู้บังคับบัญชาอาจสรุปโดยแยกพยานหลักฐานตามประเภทของพยานหลักฐานได้ ดังนี้

๓.๑) การสรุปพยานบุคคล ให้ผู้บังคับบัญชา พิจารณาจากถ้อยคำที่พยานบุคคลให้ไว้ว่าพยานให้ถ้อยคำอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหา มีส่วนใดที่เป็นผลร้าย (ทางลบ) แก่ผู้ถูกกล่าวหา และสรุปถ้อยคำของพยานแต่ละปากโดยมีสาระสำคัญ คือ พยานปากดังกล่าวให้ถ้อยคำที่เป็นผลร้าย (ทางลบ) แก่ผู้ถูกกล่าวหาว่าอย่างไร หรือให้ถ้อยคำอย่างไรที่ชี้ให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิด ส่วนถ้อยคำอื่นๆ ที่มีได้เป็นผลร้ายแก่ผู้ถูกกล่าวหา หากผู้บังคับบัญชา เห็นว่าเป็นข้อเท็จจริงที่สำคัญก็อาจใส่ลงในสรุปถ้อยคำพยานปากดังกล่าวด้วยก็ได้ แต่ไม่ควรคัดลอกถ้อยคำของพยานบุคคลจากบันทึกถ้อยคำพยานมาทั้งหมด เพราะจะทำให้แบบสรุปพยานหลักฐานยาวเกินสมควร และยากแก่การทำความเข้าใจ ตัวอย่างถ้อยคำที่เป็นผลร้ายเช่น

- นาย ข. ให้ถ้อยคำว่า ผู้ถูกกล่าวหาทำหน้าที่ในการจัดทำรายงานเงินคงเหลือประจำวันแต่เพียงผู้เดียว แต่เห็นบ่อยครั้งที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ดำเนินการจัดทำรายงานเงินคงเหลือประจำวัน ซึ่งพยานก็ได้เคยทักท้วงแล้ว (กรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบ)

- นางสาว ค. ให้ถ้อยคำว่า ขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาปฏิบัติราชการไม่ได้แจ้งหรือติดต่อผู้ใด โดยผู้ถูกกล่าวหาไม่มีโรคประจำตัว และพยานไม่เคยเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหามีอาการเจ็บแต่อย่างใด (กรณีละทิ้งหน้าที่ราชการ)

^{๑๓}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๔๐/๒๕๕๖ สาระสำคัญของหลักการรับฟังคู่กรณีที่มีสิทธิของตนจะถูกกระทบกระเทือนหรืออาจถูกกระทบกระเทือนจากผลของคำสั่งทางปกครองซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไปประกอบกับ กฎ ก.พ. ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ย่อมเป็นที่เห็นได้ว่า ข้อความที่เป็นสาระสำคัญที่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการที่ถูกกล่าวหาได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดเพื่อให้ข้าราชการผู้นั้นได้มีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐาน คือ การกระทำของข้าราชการผู้นั้นเป็นสำคัญ ส่วนการปรับกฎหมายแก้ไขข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหาใช่ข้อความที่เป็นสาระสำคัญที่จะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบอย่างครบถ้วนไม่ เนื่องจากกฎหมายมิได้มีเจตนารมณ์ที่จะให้ผู้ถูกกล่าวหาได้มีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานในเรื่องนี้ ทั้งการกระทำของผู้ฟ้องคดีเป็นกรรมเดียวและอาจผิดกฎหมายหลายบท จึงเป็นเรื่องที่คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้งจะวินิจฉัยปรับบทกฎหมายให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงที่ได้รับฟังเป็นยุติต่อไป การที่คณะกรรมการสอบสวนวินัยระบุข้อกล่าวหา (ตามแบบ สว ๓) ว่าเป็นความผิดวินัยกรณีใดตามมาตราใดไม่ครบถ้วน จึงไม่เป็นเหตุให้บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาตามข้อ ๑๕ (แบบ สว ๓) ไม่ถูกต้องตามกฎหมายแต่อย่างใด

ทั้งนี้ หากผู้บังคับบัญชา พิจารณาแล้วเห็นว่า การเปิดเผยชื่ออาจจะเกิดผลกระทบต่อพยาน หรืออาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในหน่วยงานก็อาจปิดชื่อของพยานได้^{๑๔} โดยอาจใช้คำว่า "พยานปากที่ ๑" เป็นต้น

๓.๒) การสรุปพยานเอกสาร ให้ผู้บังคับบัญชา พิจารณาจากพยานเอกสารแต่ละชิ้นว่า พยานหลักฐานที่รวบรวมมานั้นเป็นผลร้าย (ทางลบ) แก่ผู้ถูกกล่าวหาอย่างไร และให้สรุปพยานเอกสาร โดยระบุชื่อ ประเภท ลักษณะสำคัญ และรายละเอียดของเอกสาร พร้อมทั้งระบุเหตุที่เป็นผลร้าย (ทางลบ) แก่ผู้ถูกกล่าวหาต่อท้ายด้วย ตัวอย่างเช่น

- รายงานเงินคงเหลือประจำวันระหว่างวันที่....ถึงวันที่.... ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ดำเนินการบันทึกตามระเบียบ (กรณีไม่ปฏิบัติตามระเบียบ)
- ไม่มาปฏิบัติหน้าที่เวรปฏิบัติราชการในวันหยุด..... ในวันที่.... โดยไม่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ (กรณีละทิ้งหน้าที่ราชการ)

๓.๓) การสรุปพยานหลักฐานอื่นๆ เช่น ไฟล์เสียง คลิปวิดีโอ ของพยานหลักฐานดังกล่าวให้พอเข้าใจ พร้อมทั้งระบุต่อท้ายด้วยว่าพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นผลร้าย (ทางลบ) แก่ผู้ถูกกล่าวหาอย่างไรด้วย ตัวอย่างเช่น

- คลิปเสียงสนทนาระหว่างผู้ถูกกล่าวหา และผู้มาติดต่อราชการ... ซึ่งมีการโต้เถียงกัน และผู้ถูกกล่าวหาได้ใช้วาจาไม่สุภาพว่า..... (กรณีไม่สุภาพเรียบร้อย)
- คลิปวิดีโอซึ่งปรากฏภาพผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้รับผิดชอบในสำนวนวินัยที่สูญหายเป็นคนสุดท้าย (กรณีสำนวนวินัยสูญหาย)

๓.๔) การสำเนาพยานหลักฐาน ในกรณีพยานเอกสารที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิด เช่น สำเนาใบเสร็จรับเงิน บัญชีการโอนเงิน หรือสมุดเซ็นลงเวลา ซึ่งอาจมีการโต้แย้งกันในเรื่องความถูกต้องของเอกสาร หรือผู้ถูกกล่าวหาอาจต้องเห็นเอกสารดังกล่าว จึงจะสามารถชี้แจงข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องครบถ้วนให้ผู้บังคับบัญชา สำเนาเอกสารดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาประกอบการสรุปพยานหลักฐานด้วยก็ได้ แต่สำหรับถ้อยคำของพยานบุคคลไม่ควรสำเนาให้ผู้ถูกกล่าวหา เนื่องจากผู้บังคับบัญชาได้สรุปพยานถ้อยคำของพยานในส่วนของพยานบุคคลแล้ว

^{๑๔} กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๕๐ ข้อ ๒๔ วรรคสอง

ข้อควรระวัง

การสรุปพยานหลักฐาน ผู้บังคับบัญชาต้องสรุปรายละเอียดของพยานหลักฐานด้วยไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานอื่นๆ หากผู้บังคับบัญชาระบุเพียงชื่อของพยานบุคคลพยานเอกสาร หรือพยานหลักฐานอื่นๆ โดยไม่มีรายละเอียดว่าพยานหลักฐานดังกล่าวเป็นผลร้ายที่ใช้ในการแจ้งข้อกล่าวหาอย่างไร ถือว่ามีได้มีการสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และทำให้เป็นการสรุปพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย^{๑๕}

๓.๒.๓ การแจ้งข้อกล่าวหาและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง

การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาสามารถติดต่อตามผู้ถูกกล่าวหาได้ เพราะผู้ถูกกล่าวหายังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่ในส่วนราชการ ดังนั้นการแจ้งข้อกล่าวหาและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงจะสามารถกระทำได้ง่าย โดยในการแจ้งข้อกล่าวหาและให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงนั้นมีขั้นตอนวิธีการและสาระสำคัญ ดังนี้

๑) การแจ้งข้อกล่าวหา

๑.๑) ให้ผู้บังคับบัญชา เรียกผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหาโดยอาจเรียกให้เข้าพบด้วยวาจา หรือมีบันทึกข้อความเรียกผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหาก็ได้

^{๑๕} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ.๒๑๐/๒๕๕๒ บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา มีได้มีการสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาที่ได้จากถ้อยคำของพยานบุคคล อันเป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาที่มีอยู่ในสำนวนสอบสวนในวันที่คณะกรรมการสอบสวนจัดทำบันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาดังกล่าว ให้ผู้ฟ้องคดีทราบตามนัย ๔๕วรรคหนึ่งของประกาศฯ นอกจากนั้น การที่คณะกรรมการสอบสวนได้เรียกพยาน ๑ ราย มาให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการสอบสวนล้วนแต่เป็นถ้อยคำที่ปรักปรำผู้ฟ้องคดีทั้งสิ้น แต่คณะกรรมการสอบสวนมิได้สรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาที่ได้เพิ่มเติมดังกล่าวให้ผู้ฟ้องคดีทราบ จึงเป็นการกระทำโดยไม่ถูกต้องตามขั้นตอนหรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญที่กฎหมายกำหนดไว้

๑.๒) เมื่อผู้ถูกกล่าวหาจะมาพบให้ ผู้บังคับบัญชาแจ้งข้อกล่าวหาพร้อมทั้งอธิบายข้อกล่าวหากล่าวคือผู้บังคับบัญชามอบบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานให้ผู้ถูกกล่าวหาไว้หนึ่งฉบับ และอ่านบันทึกดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาฟังทั้งฉบับ ตั้งแต่เรื่องที่กล่าวหา ข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานทั้งหมด พร้อมทั้งนำพยานหลักฐานทั้งหมด(ไม่รวมบันทึกถ้อยคำพยาน) ที่ใช้ในการแจ้งข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาตรวจดู (กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ มิได้กำหนดเรื่องการให้ตรวจดูเอกสารไว้แต่สิทธิในการตรวจดูเอกสารเป็นสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๓๑^{๑๖} เว้นแต่ เอกสารดังกล่าวเป็นเอกสารลับที่เปิดเผยแล้วอาจทำให้เสียหายแก่ทางราชการ

๑.๓) เมื่อมีการแจ้งข้อกล่าวหา อธิบายข้อกล่าวหา และให้ผู้ถูกกล่าวหาตรวจเอกสารจนเข้าใจข้อกล่าวหาและทราบพยานหลักฐานครบถ้วนแล้วให้ผู้บังคับบัญชาแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาลงชื่อในบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน จากนั้นให้มอบบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาดังกล่าวให้ผู้ถูกกล่าวหาไว้หนึ่งฉบับ และนำเก็บไว้ในสำนวนการดำเนินการทางวินัยหนึ่งฉบับ

แต่หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบข้อกล่าวหาให้ผู้บังคับบัญชาบันทึกข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่ไม่ยอมลงลายมือชื่อของผู้ถูกกล่าวหาไว้บันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน พร้อมทั้งให้มีพยานรับรองว่าได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาแล้ว

๑.๔) เมื่อผู้กล่าวหาลงลายมือชื่อในแบบ สว. ๓ ครบถ้วนแล้วให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการแจ้งกำหนดวัน เวลา สถานที่ และวิธีการที่จะให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาในวันแจ้งข้อกล่าวหาทันที หรือหากผู้ถูกกล่าวหาประสงค์จะชี้แจงข้อกล่าวหาก็สามารถกระทำได้ในวันนั้น

ข้อสังเกต กรณีที่ผู้บังคับบัญชา เรียกผู้ถูกกล่าวหามารับทราบข้อกล่าวหาและตรวจดูพยานเอกสาร หากผู้ถูกกล่าวหาประสงค์จะขอคัดถ่ายเอกสารพยานหลักฐานที่ใช้ในข้อกล่าวหา กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ มิได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้ แต่ในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ได้กำหนดเรื่องการให้สิทธิตรวจดูเอกสารและการคัดถ่ายสำเนาไว้ และปัจจุบันมีการออกกฎกระทรวงฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามมาตราในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เพื่อกำหนดวิธีการและการอนุญาตให้สำเนาเอกสารไว้ อย่างไรก็ตามการขอคัดถ่ายสำเนาเอกสารข้อ ๕ ของกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวกำหนดให้สามารถพิจารณาได้ตามความเหมาะสม ดังนั้น การพิจารณาอนุญาตจึงควรให้เฉพาะที่ผู้บังคับบัญชา เห็นว่าเป็นพยานเอกสารที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำผิด เช่น สำเนาใบเสร็จรับเงินบัญชีการโอนเงิน ซึ่งอาจมีการโต้แย้งกันในเรื่องความถูกต้องของเอกสารหรือผู้ถูกกล่าวหาอาจต้องได้เอกสารดังกล่าวไปตรวจสอบก่อนจึงจะสามารถชี้แจงข้อกล่าวหาได้อย่างถูกต้องครบถ้วนเท่านั้น แต่ทั้งนี้ในการอนุญาตให้ผู้บังคับบัญชา คำนึงถึงความลับของทางราชการ ความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับพยาน

^{๑๖}มาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง กำหนดไว้คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจดูเอกสารที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการโต้แย้งหรือชี้แจงหรือป้องกันสิทธิของตนได้แต่ถ้ายังไม่ได้ทำคำสั่งทางปกครองในเรื่องนั้น คู่กรณีไม่มีสิทธิขอตรวจดูเอกสารอันเป็นต้นร่างคำวินิจฉัย)

บุคคลหรือพยานเอกสาร และความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับราชการ ประกอบกับต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ ด้วย

๒) การให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง

๒.๑) เมื่อผู้ถูกกล่าวหามาให้ถ้อยคำตามวัน เวลา และสถานที่ที่บังคับบัญชา กำหนดแล้ว ให้ผู้บังคับบัญชานั้นที่กักถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหาไว้ โดยในการสอบปากคำผู้ถูกกล่าวหา ต้องสอบปากคำพยาน คราวละ ๑ คน และห้ามมีบุคคลอื่นอยู่ในที่สอบปากคำ เว้นแต่เป็นบุคคลซึ่งผู้บังคับบัญชา อนุญาตเพื่อประโยชน์ในการสอบสวน

๒.๒) กรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาตามกำหนดนัด กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา ข้อ ๒๔ วรรคท้าย กำหนดให้ "ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ชี้แจง หรือไม่มาให้ถ้อยคำตามนัดภายในเวลาที่กำหนด ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์จะชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา" ดังนั้น หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มาตามกำหนดนัดถือว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์จะชี้แจง ผู้บังคับบัญชาก็ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปได้

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน มีสาระสำคัญใน ๒ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรกการแจ้งข้อกล่าวหาและการสรุปพยานหลักฐานให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ เพื่อให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่ตนถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างเพียงพอ และขั้นตอนที่สองการให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงการกระทำผิดของตนพร้อมทั้งโต้แย้งพยานหลักฐานที่กล่าวหาว่าตนนั้นกระทำความผิดทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกดำเนินการทางวินัย และเพื่อให้ผู้บังคับบัญชา ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้านในการพิจารณาสั่งการต่อไป

๓.๓ การดำเนินการโดยแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย

การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงโดยแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๕๐ ข้อ ๒๑ กำหนดให้คณะกรรมการต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ประธานกรรมการสอบสวนรับทราบคำสั่ง อย่างไรก็ตามระยะเวลาดังกล่าวเป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดให้ดำเนินการ โดยหากคณะกรรมการไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาให้ประธานคณะกรรมการสอบสวนรายงานเหตุที่ทำให้การสอบสวนไม่แล้วเสร็จต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้สั่งแต่งตั้งมีอำนาจขยายระยะเวลาการสอบสวนได้ และการสอบสวนที่เกินเวลาดังกล่าวก็ไม่ทำให้การดำเนินการทางวินัยไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด^{๑๗}

^{๑๗}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.๖๗๖/๒๕๕๕ กรณีที่ผู้ฟ้องคดีอุทธรณ์ว่า ตามข้อ ๑๒ ของ กฎ ก.พ. ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ.๒๕๔๐)ดังกล่าว กำหนดว่าต้องดำเนินการสอบสวนภายในกำหนดระยะเวลาหนึ่งร้อยแปดสิบวัน แต่การสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนใช้เวลาเกินกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันนั้น เห็นว่า ระยะเวลาดังกล่าวเป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสอบสวน การที่คณะกรรมการไม่ทำการสอบสวนภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จึงไม่ทำให้การสอบสวนวินัยเป็นไปโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับสาระสำคัญของการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงนั้น มีสาระสำคัญได้แก่ วิธีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง สาระสำคัญในการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ของคณะกรรมการ และการพิจารณาสั่งการของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยสาระสำคัญในการสอบสวนอย่างไม่ร้ายแรงโดยมีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

๓.๓.๑ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรงเป็นขั้นตอนสำคัญประการแรกในการดำเนินการสอบสวนวินัย ซึ่งแม้ว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยจะยังไม่มีผลกระทบต่อข้าราชการผู้ถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวน เนื่องจากมิใช่คำสั่งทางปกครองที่กระทบต่อสิทธิของข้าราชการก็ตาม^{๑๘} แต่เมื่อมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแก่ข้าราชการรายใดแล้วก็จะถือว่าข้าราชการรายดังกล่าวได้เคยถูกดำเนินการทางวินัย (แตกต่างจากชั้นสืบสวนข้อเท็จจริงซึ่งยังไม่ถือว่าข้าราชการผู้ถูกตั้งกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงยังมิได้ถูกดำเนินการทางวินัย) ทั้งยังถือเป็นขั้นตอนในการเริ่มใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อจัดให้มีพิจารณาทางปกครองอย่างหนึ่ง ดังนั้น ก่อนแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยแก่ข้าราชการ จึงต้องมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่เพียงพอในการพิจารณาชี้มูลความผิดแต่อย่างไรก็ตาม การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่จำเป็นต้องมีการสืบสวนข้อเท็จจริงทุกครั้ง^{๑๙} หากผู้บังคับบัญชามีข้อเท็จจริงที่เพียงพอในการพิจารณาแล้วก็สามารถดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนั้น ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่าการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายเพื่อเริ่มต้นพิจารณาทางปกครอง ดังนั้น นอกจากจะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะในการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแล้ว ยังจะต้องปฏิบัติตามที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดไว้อีกด้วย โดยในหัวข้อนี้จะขออธิบายเกี่ยวกับสาระสำคัญในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ได้แก่ การระบупุทธิการณ์ที่เป็นเรื่องกล่าวหาในคำสั่งแต่งตั้ง

^{๑๘} คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ ๕๘/๒๕๕๙ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนความผิดวินัยอย่างร้ายแรง มีลักษณะเป็นเพียงการเตรียมการของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดให้มีคำสั่งทางปกครอง อันเป็นขั้นตอนพิจารณาทางปกครองเท่านั้น มิใช่คำสั่งทางปกครองที่มีผลเป็นการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

^{๑๙} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. ๔๐๐/๒๕๕๔ การดำเนินการสืบสวนอยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาที่จะพิจารณาในเบื้องต้นว่ากรณีมูลความผิดที่กล่าวหาจะต้องดำเนินการสืบสวนก่อนหรือไม่ มิได้หมายความว่า เมื่อมีการกล่าวหาว่าผู้กระทำความผิดทางวินัยแล้วจะต้องมีการสืบสวนก่อนทุกกรณี ดังนั้น เมื่อผู้บังคับบัญชาของผู้ฟ้องคดีได้พิจารณาแล้ว เห็นควรตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยผู้ฟ้องคดี เนื่องจากกรณีที่มีการกล่าวหาผู้ฟ้องคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการสืบสวนก่อน จึงได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย กรณีผู้ฟ้องคดีถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรง คำสั่งดังกล่าวจึงเป็นไปตามข้อ ๒๐ และข้อ ๒๓ ของประกาศ ก.ท.จ. ปัตตานี เรื่อง หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการสอบสวนการลงโทษทางวินัย การให้ออกจากราชการ

คณะกรรมการสอบสวนวินัย^{๒๐} คุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวนวินัย และความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวนตามที่กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) การระบุพฤติการณ์ที่เป็นเรื่องกล่าวหา

สำหรับพฤติการณ์ที่เป็นเรื่องกล่าวหา คือ พฤติการณ์ในเรื่องที่ผู้บังคับบัญชาประสงค์จะให้มีการสอบสวนวินัย หรือที่เรียกว่า "การกล่าวหา" โดยการระบุพฤติการณ์ในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนี้จะเป็นการระบุพฤติการณ์ของผู้ถูกกล่าวหาเพียงกว้างๆ โดยระบุเพียงพฤติการณ์ที่เป็นสาระสำคัญของการกระทำผิด แต่ไม่ระบุลงไปในรายละเอียดมากนัก เพราะหากระบุพฤติการณ์ที่ละเอียดมากเกินไปจะทำให้ขอบอำนาจในการสอบสวนวินัยของคณะกรรมการศาลลงส่วนรายละเอียดในการกระทำผิด เช่น เลขที่ใบเสร็จรับเงิน เลขที่เช็ค หรือพฤติการณ์ที่เป็นรายละเอียดขั้นตอนที่เป็นการกระทำความผิดจะเป็นเรื่องที่คณะกรรมการสอบสวนจะต้องแจ้ง "ข้อกล่าวหา" ให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบต่อไป

ตัวอย่างที่ ๑ กรณีแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนในเรื่องนาย ก. ใช้วาจาไม่สุภาพกับประชาชนผู้มาติดต่อราชการ โดยข้อเท็จจริงจากการสืบสวนได้ความว่า นาย ก. ได้ใช้วาจาไม่สุภาพ กับนางสาว ข. ญาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ กรณีเช่นนี้หากในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนระบุพฤติการณ์ที่เป็นเรื่อง กล่าวหาว่า "นาย ก. ใช้วาจาไม่สุภาพกับนางสาว ข. ญาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔" ก็จะทำให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจในการสอบสวนกรณีใช้วาจาไม่สุภาพกับนางสาว ข. และในกรณี "ญาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔" เท่านั้น หากในทางสอบสวนได้ความว่าในเรื่องดังกล่าว นาย ก. ใช้ วาจาไม่สุภาพกับผู้อื่นด้วย หรือข้อเท็จจริงที่ได้มามีการใช้วาจาไม่สุภาพกับญาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ก็อาจทำให้เป็นเรื่องนอกเหนือจากอำนาจการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวน และอาจไม่สามารถนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาลงโทษนาย ก. ได้

ตัวอย่างที่ ๒ กรณีแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนนาง อ. กรณีไม่ยกเลิกใบเสร็จเมื่อสิ้นปีงบประมาณตามระเบียบ โดยข้อเท็จจริงจากการสืบสวนได้ความว่า นาง อ. มิได้ดำเนินการยกเลิกใบเสร็จรับเงินเลขที่ ๒๐ - ๓๐ เล่ม ๑๒๒ กรณีเช่นนี้หากในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนระบุพฤติการณ์ที่เป็นเรื่องกล่าวหาว่า นาง อ. ไม่ดำเนินการยกเลิกใบเสร็จรับเงินเลขที่ ๒๐-๓๐ เล่มที่ ๑๒๒ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ..." ก็จะทำให้คณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจในการสอบสวนการไม่ยกเลิกใบเสร็จรับเงินเลขที่ ๒๐ - ๓๐ เล่มที่ ๑๒๒ เท่านั้น หากข้อเท็จจริงจากการสอบสวนได้ความว่าในวัน เวลา และพฤติการณ์ที่ต่อเนื่องกันนาง อ. มิได้ยกเลิกใบเสร็จรับเงินเลขและเล่มอื่นด้วย คณะกรรมการก็ไม่สามารถสอบสวนและนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาลงโทษนาง อ. ได้

^{๒๐}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด ที่ อ. ๑๑๘/๒๕๕๓ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยต้องกระทำโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ กรณีที่คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างร้ายแรงกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่มีอำนาจตามกฎหมายย่อมเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และมีผลทำให้การดำเนินการกระบวนการทางวินัยโดยอาศัยผลการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าว เช่น การมีมติและมีคำสั่งลงโทษผู้ที่ถูกสอบสวนเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไปด้วย

ข้อแนะนำ เหตุที่ต้องกำหนดพฤติการณ์ในลักษณะกว้างๆ ไม่มีรายละเอียดมากนักเนื่องจากในบางกรณีในพฤติการณ์เดียวกันผู้ถูกล่าวหาได้กระทำผิดต่อเนื่องกัน เช่น นาง ด. ไม่ยกเลิกใบเสร็จหลายใบ แต่ในการสืบสวนข้อเท็จจริงได้ความว่านาง อ. ไม่ยกเลิกแค่เพียง ๑๐ ใบ (เช่นตัวอย่างที่ ๒) หรืออาจเป็นกรณีที่มีการกระทำความผิดแต่ผิดกฎหมายหลายบท หากมีการระบุรายละเอียดพฤติการณ์ในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยมากก็จะทำให้คณะกรรมการสอบสวนไม่สามารถสอบสวนได้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่นอกเหนือข้อกล่าวหา^{๒๑} โดยคณะกรรมการสอบสวนจะต้องรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการรายดังกล่าวเป็นอีกกรณีหนึ่ง ทำให้ข้าราชการรายดังกล่าวถูกลงโทษทางวินัย ๒ ครั้งในพฤติการณ์การกระทำที่ตนก่อขึ้นเพียงครั้งเดียว ซึ่งขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปและอาจทำให้เป็นการดำเนินการทางวินัยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้^{๒๒}

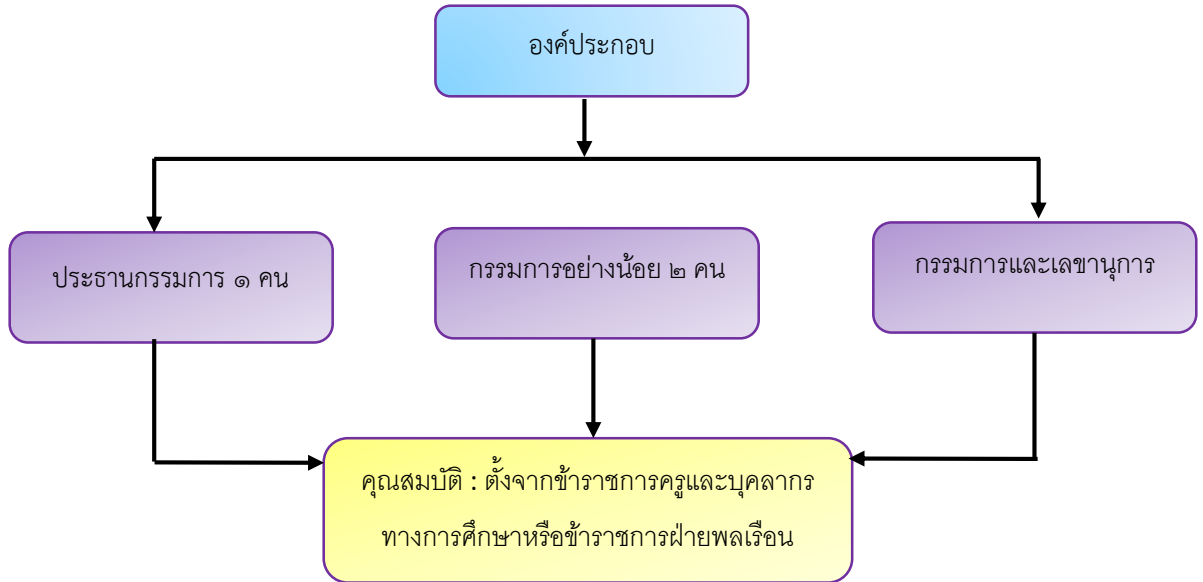
ข้อสังเกต แม้พฤติการณ์ที่ระบุในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยจะไม่ต้องระบุรายละเอียดมากนักดังกล่าวไปข้างต้น แต่ก็จะต้องระบุการกระทำให้ชัดเจนว่าเป็นการกระทำใด อย่างไร เพื่อให้ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนเข้าใจในคำสั่งและสามารถสอบสวนต่อไปได้ การที่ระบุในคำสั่งเพียงว่า "นาย ก. ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ" หรือ "นาย ก. ไม่ตั้งใจ ในการปฏิบัติหน้าที่" กรณีเช่นนี้ถือเป็นคำสั่งที่ไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ผู้รับทราบคำสั่งเข้าใจได้ว่าจะต้องดำเนินการสอบสวนวินัยเกี่ยวกับเรื่องใด อย่างไร

^{๒๑}หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๑๙๑๑/ล ๔๐๖ ลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๓ การแจ้งข้อกล่าวหาต้องเป็นการแจ้งรายละเอียดที่อยู่ในกรอบของเรื่องกล่าวหา หากการดำเนินการทางวินัยพบว่ามีความผิดอื่นนอกเหนือไปจากเรื่องที่กล่าวหาคณะกรรมการดังกล่าวก็ต้องรายงานให้ผู้มีอำนาจทราบ เพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการต่อไป ไม่อาจพิจารณาแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่มเติมไปจากเรื่องที่กล่าวหาได้ เพราะเป็นการกระทำนอกเหนืออำนาจที่ได้รับมอบหมาย

^{๒๒}หนังสือสำนักงาน กพ ที่ นร ๐๗๐๙.๑/ล ๙๐ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ การพิจารณาว่าการดำเนินการทางวินัยเรื่องใดเป็นการดำเนินการซ้ำในเรื่องที่มีการกล่าวหาเดียวกันหรือไม่นั้นควรยึดหลักเจตนาของผู้กระทำและข้อเท็จจริงไป หากเป็นเรื่องกล่าวหาที่มีการกระทำหลายครั้ง โดยแต่ละครั้งมีเจตนาเดียวกันก็ต้องถือว่าการกระทำทั้งหลายที่เกิดขึ้นทั้งหมดอยู่ในเรื่องเดียวกัน ซึ่งหากมีการดำเนินการทางวินัยกับผู้กระทำผิดในครั้งใดและได้มีการส่งลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเหมาะสมไปแล้ว การดำเนินการทางวินัยและการส่งลงโทษผู้กระทำผิดในการกระทำนั้น ย่อมมีผลเป็นการผูกพันว่าการกระทำผิดแต่ละครั้งในเรื่องที่กล่าวหาอันได้มีการดำเนินการทางวินัยแล้ว จึงไม่สามารถที่จะนำเอาการกระทำผิดในเรื่องที่กล่าวหาซึ่งยังไม่ได้ดำเนินการทางวินัยมากล่าวหาเป็นเรื่องกล่าวหาใหม่ได้อีกได้ เพราะจะเป็นการดำเนินการทางวินัยซ้ำในเรื่องเดียวกัน

๒) การพิจารณาบุคคลมาเป็นคณะกรรมการสอบสวนวินัย

๒.๑) องค์ประกอบและคุณสมบัติของคณะกรรมการสอบสวน

ภาพที่ ๕ องค์ประกอบและคุณสมบัติคณะกรรมการสอบสวน

ตาม กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๕๐ ข้อ ๓ กำหนดให้คณะกรรมการสอบสวนประกอบด้วย ประธานกรรมการซึ่งดำรงตำแหน่งวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าหรือเทียบได้ไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหาและกรรมการอย่างน้อยอีก ๒ คน โดยให้กรรมการ คนหนึ่งเป็นเลขานุการ ในกรณีจำเป็นจะให้ ผู้ช่วยเลขานุการด้วยก็ได้และต้องมีผู้ดำรงตำแหน่ง นิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมายหรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัย หรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัย อย่างน้อยหนึ่งคนเป็นกรรมการสอบสวนสรุปคือ คณะกรรมการสอบสวนต้องมี

(๑) ประธานต้องดำรงตำแหน่ง/วิทยฐานะไม่ต่ำกว่าผู้ถูกกล่าวหา

(๒) เป็นข้าราชการอย่างน้อย ๓ คน

(๓) ในคณะกรรมการสอบสวนต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมายหรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัย หรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยเป็นกรรมการสอบสวนอย่างน้อย ๑ คน

คำว่า "ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัย" หมายถึงผู้ที่เคยเป็นกรรมการสอบสวนหรือเป็นเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย

มติ อ.ก.ค.ศ. วิสามัญเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์ ครั้งที่ ๔/๒๕๕๖ วันพุธที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖ การที่เลขาธิการคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีคำสั่งที่ ๑๖๙/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงผู้อุทธรณ์ และผู้ถูกดำเนินการทางวินัย ซึ่งดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๑ (เดิม) วิทยฐานะรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชำนาญการพิเศษ โดยมีนายป. ตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เป็นประธานกรรมการสอบสวน ซึ่งตำแหน่ง

ดังกล่าว ก.ค.ศ. ก็ได้เทียบให้มีวิทยฐานะ ตามหนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ.ที่ ศธ ๐๒๐๖.๒/ว ๒ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๘ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงผู้อุทธรณ์และผู้ถูกดำเนินการทางวินัย จึงเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วย กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓ วรรคสอง เป็นเหตุให้การสอบสวนทั้งหมดเสียไปตาม ข้อ ๔๓ ของกฎ ก.ค.ศ. ฉบับเดียวกัน เมื่อคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงไม่ชอบด้วยกฎหมาย การดำเนินการพิจารณาโทษและสั่งลงโทษผู้อุทธรณ์ซึ่งมีผลมาจากการสอบสวนที่มีชอบด้วยกฎหมายเสียไปทั้งหมด ต้องเพิกถอนคำสั่งลงโทษดังกล่าว แล้วให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนใหม่ให้ถูกต้องตามที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้คณะกรรมการสอบสวนชุดใหม่ดำเนินการตามกระบวนการของกฎหมายต่อไป

ทั้งนี้ ต่อมา ก.ค.ศ. ได้มีมติเทียบให้บุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา ๓๘ ค. (๒) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้าราชการพลเรือนสามัญ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และข้าราชการพลเรือนสามัญในสถาบันอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อประโยชน์แก่การดำเนินการทางวินัย ตามตารางเทียบ ดังนี้

ตารางเทียบตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา ๓๘ ค(๒) ตามพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญ
ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และข้าราชการพลเรือนในอุดมศึกษา
ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗
มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินการทางวินัย^{๒๓}

วิทยฐานะ	ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น ตามมาตรา ๓๘ค(๒)แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ และข้าราชการพลเรือนสามัญ ตามพระราชบัญญัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑			ข้าราชการพลเรือนสามัญ ในสถาบันอุดมศึกษาตาม พระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือน ในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗	
	ระดับตำแหน่ง ประเภท วิชาการ	ตำแหน่ง อำนวยการ	ตำแหน่ง บริหาร	ตำแหน่ง ทางวิชาการ	ตำแหน่ง บริหาร
เชี่ยวชาญ พิเศษ	เชี่ยวชาญพิเศษ	-	ระดับสูง	ศาสตราจารย์	อธิการบดี
เชี่ยวชาญ	เชี่ยวชาญ	ระดับสูง	ระดับต้น	รอง ศาสตราจารย์	รองอธิการบดี
ชำนาญการ พิเศษ	ชำนาญการพิเศษ	ระดับต้น	-	ผู้ช่วย ศาสตราจารย์	-
ชำนาญการ	ชำนาญการ	-	-		-

ตารางที่ ๒ ตารางเทียบตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากับข้าราชการ
ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา ๓๘ ค(๒)

^{๒๓}หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ.ที่ศธ๐๒๐๖.๙/ว๕ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เรื่องเทียบให้บุคลากรทางการ
ศึกษาอื่นตามมาตรา ๓๘ ค.๒) ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗
ข้าราชการพลเรือนสามัญตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และข้าราชการพลเรือนใน
อุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่า
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินการทางวินัย

๒.๒) ความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวน

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๑๓ เจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้ จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้

- (๑) เป็นคู่กรณีเอง
- (๒) เป็นคู่หมั้นหรือคู่สมรสของคู่กรณี
- (๓) เป็นญาติของคู่กรณี คือ เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น
- (๔) เป็นหรือเคยเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้พิทักษ์หรือผู้แทนหรือตัวแทนของคู่กรณี
- (๕) เป็นเจ้านี่หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของคู่กรณี
- (๖) กรณีอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

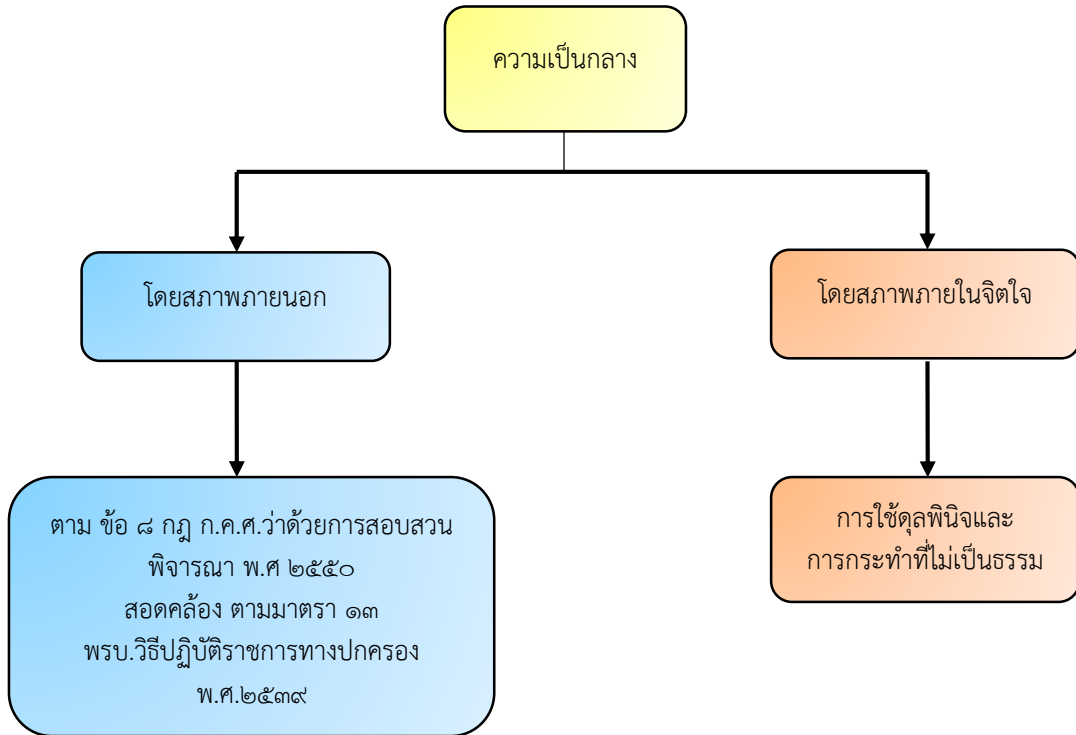
มาตรา ๑๖ ในกรณีมีเหตุอื่นใดนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ เกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือกรรมการในคณะกรรมการที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครองซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง เจ้าหน้าที่หรือกรรมการผู้นั้น จะทำการพิจารณาในเรื่องนั้นไม่ได้...

ดังที่กล่าวไปข้างต้นว่า การสอบสวนวินัยข้าราชการถือเป็นการพิจารณาทางปกครองอย่างหนึ่ง ดังนั้น การพิจารณาดำเนินการจึงต้องอยู่ภายในบทบัญญัติของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานกลางในการปฏิบัติราชการทางปกครองด้วย โดยกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดเกี่ยวกับบุคคลผู้ที่จะทำการพิจารณาทางปกครองที่เป็นสำคัญไว้ว่า "ต้องมีความเป็นกลาง" กล่าวคือ ไม่มีส่วนได้เสีย ไม่มีอคติกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือมีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อให้การพิจารณาทางปกครองเป็นไปด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความไม่เป็นกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ทำการพิจารณาทางปกครอง (ในที่นี้ คือ คณะกรรมการสอบสวนวินัย) ไว้ใน ๒ ประเภท คือ เหตุความไม่เป็นกลางจากสภาพภายนอก (ตามมาตรา ๑๓) ซึ่งเป็นเหตุที่เกิดจากสภาพหรือสถานะของตัวเจ้าหน้าที่เอง เช่น เป็นคู่กรณี เป็นคู่สมรส หรือเป็นญาติกับคู่กรณี และเหตุความไม่เป็นกลางจากสภาพภายใน (ตามมาตรา ๑๖) ซึ่งเป็นเหตุที่เกิดจากสภาพที่อยู่ภายในจิตใจ เช่น มีสาเหตุโกรธเคืองมีการอคติ หรือมีความลำเอียง เป็นต้น

ความเป็นกลาง ของคณะกรรมการสอบสวนเพื่อให้กระบวนการสอบสวนวินัยถูกต้อง โปร่งใสและเป็นธรรมกรรมการสอบสวนต้องอยู่ในฐานะเป็นกลาง ดังนี้

(๑) **ความเป็นกลางโดยสภาพภายนอก** กฎ ก.ค.ศ. ได้กำหนดความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวนไว้ตามข้อ ๘ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ มาตรา ๑๓ ที่กำหนดว่าเจ้าหน้าที่จะทำการพิจารณาทางปกครองไม่ได้ถ้ามีเหตุตามที่กฎหมายกำหนด เช่น กรรมการสอบสวนต้องไม่เป็นคู่กรณี ไม่เป็นบิดา มารดา ผู้สืบสันดาน ญาติพี่น้อง เจ้านี่ ลูกหนี้ นายจ้าง ลูกจ้าง ต้องไม่รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่กระทำการในเรื่องที่กล่าวหา ไม่มีประโยชน์ได้เสีย ไม่มีสาเหตุโกรธเคืองกันมาก่อน เป็นต้น

(๒) ความเป็นกลางโดยสภาพภายใน ได้แก่ความไม่เป็นกลางที่อยู่ภายในจิตใจอันอาจทำให้การพิจารณาไม่เป็นกลาง ที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดความคิดในการใช้ดุลพินิจ และการกระทำที่ไม่เป็นธรรม กรรมการผู้นั้นจะทำหน้าที่ไม่ได้สอบสวน

ภาพที่ ๖ ฐานะความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวน

ขอยกตัวอย่างที่เกี่ยวกับความไม่เป็นกลางบางประการตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ตามคำวินิจฉัยของศาลปกครอง เพื่อให้ผู้บังคับบัญชา นำมา
เป็นข้อพิจารณาในการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ดังนี้

๒.๒.๑) บุคคลที่เคยเป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้วไม่สามารถแต่งตั้งให้เป็น
คณะกรรมการสอบสวนวินัยในเรื่องเดียวกันได้ ขัดต่อความเป็นกลาง^{๒๔}

^{๒๔}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ.๘๗/๒๕๕๖ ได้วินิจฉัยว่ากรณีเคยเป็นกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมาก่อน
และเป็นกรรมการสอบสวนวินัยร้ายแรงด้วย ถือว่าไม่มีความเป็นกลาง เพราะย่อมคาดหมายได้อยู่แล้วว่า ไม่อาจแตกต่าง
ไปผลการสืบสวนข้อเท็จจริง ต่อมา ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า การสอบข้อเท็จจริง ยังมีได้เป็นการวินิจฉัยสิทธิหน้าที่
ของบุคคลใด ส่วนการสอบสวนวินัยเริ่มตั้งแต่การดำเนินการของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเป็นต้นไป การที่
เจ้าหน้าที่บางคนเคยเป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมาแล้ว และต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสอบสวน
ทางวินัยจึงไม่ถือเป็นเหตุที่มีสภาพร้ายแรงอันจะกระทบต่อความเป็นกลาง ตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่
๑๔/๒๕๖๒ แต่ต่อมา ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยกลับไปในแนวเดิม คือ เป็นการขัดต่อหลักความเป็นกลางอีก ปัจจุบัน
ศาลปกครองสูงสุด ได้มีคำวินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่ สรุปได้ว่า

(๑) การที่เจ้าหน้าที่คนเดียวกัน ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงมาก่อนแล้ว ต่อมา
ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก "ยังไม่อาจถือได้ว่า" เป็นเหตุที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การ
พิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ เนื่องจากคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงและ
คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยมีบทบาทอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน

(๒) การที่เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนทางวินัยมาก่อน ได้เข้าร่วมประชุม อ.ก.พ.
ดังกล่าว เพื่อพิจารณาตรวจสอบผลการสอบสวนทางวินัยและให้ความเห็นให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุส่งลงโทษทางวินัย "ย่อม
เป็นเหตุให้มีสภาพร้ายแรง" อันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ

(๓) กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งเคยเป็น อ.ก.พ. จังหวัด อ.ก.พ.กรม อ.ก.พ.กระทรวง หรือ อ.ก.พ. ส่วน
ราชการอื่น ทำหน้าที่พิจารณาการกระทำผิด ฐานความผิด และอัตราโทษ เมื่อต่อมาได้เข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการ
พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เพื่อพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งลงโทษในเรื่องเดียวกันนั้น "ย่อมเป็นเหตุที่มีสภาพร้ายแรง" อันอาจทำ
ให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ (มติที่ประชุมใหญ่ฯ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๕)

(๔) กรณีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาทางปกครองมีเหตุซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณา
ไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง หรือ มาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ "ถือว่าเป็นปัญหาอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบ
เรียบร้อยของประชาชน" ที่ผู้ฟ้องคดีสามารถยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ หรือ ศาลปกครอง
สูงสุดสามารถหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้

๒.๒.๒) บุคคลที่เคยมีเรื่องขัดแย้งกับผู้ถูกกล่าวหา จนกระทั่งมีการฟ้องร้องดำเนินการคดีอาญากันและกัน ไม่สามารถแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสอบสวนวินัยได้ขัดต่อหลักความเป็นกลาง^{๒๕}

๒.๒.๓) บุคคลที่เคยมีเรื่องถูกผู้ถูกกล่าวหาฟ้องเรียนกล่าวหาเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่สามารถแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการสอบสวนได้ขัดต่อหลักความเป็นกลาง^{๒๖}

^{๒๕}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๔๖/๒๕๕๔ เมื่อข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า ก่อนที่ นาย อ. ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตต์ (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑) ในขณะนั้นจะดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดี นาย อ. มีปัญหาความขัดแย้งกับผู้ฟ้องคดี โดยผู้ฟ้องคดีอ้างว่าสาเหตุมาจากเรื่องชู้สาวที่ นาย อ. มาขอพบผู้ฟ้องคดี ทำให้มีปัญหาทั้งระหว่างผู้ฟ้องคดีและระหว่างผู้ฟ้องคดีกับภรรยาของนาย อ. เมื่อผู้ฟ้องคดีไม่สนองตอบความต้องการของ นาย อ. ทำให้ถูกกลั่นแกล้งต่อมา มีบัตรสนเท่ห์ที่มีการกล่าวหาให้ร้ายนาย อ. และทั้งสองฝ่ายต่างมีการตอบโต้ กระทั่งกระทั่งกันจนถึงขั้นที่ผู้ฟ้องคดีร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับนาย อ. ในข้อหาหมิ่นประมาท และต่อมานาย อ. ได้ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับผู้ฟ้องคดีในข้อหาปลอมแปลงเอกสารราชการกรณีการแก้ไขผลการเรียน เมื่อปรากฏว่าก่อนที่นาย อ. ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ในขณะนั้น จะมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและมีคำสั่งลงโทษตัดเงินเดือนผู้ฟ้องคดี ๕% ไม่เกินหนึ่งเดือน นาย อ. และผู้ฟ้องคดี มีปัญหาความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในเรื่องส่วนตัวและหน้าที่ราชการจนถึงขั้นร้องทุกข์กล่าวโทษซึ่งกันและกันต่อพนักงานสอบสวน กรณีดังกล่าวถือได้ว่ามีสภาพร้ายแรงที่อาจทำให้การดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีอันเป็นการพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลางโดยสภาพภายในของนาย อ. ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการดังกล่าว นาย อ. จึงไม่อาจพิจารณาทางปกครองเรื่องนี้ได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น การออกคำสั่งลงโทษของ นาย อ. จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

^{๒๖}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๒๔๑/๒๕๕๕ เมื่อการดำเนินการสอบสวนทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงกับผู้ฟ้องคดีมีมูลเหตุมาจากการที่ผู้ฟ้องคดีได้ร้องเรียนผู้บริหารโรงเรียนศาลาวิทยาและคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการครูในสังกัดว่า กระทำการโดยมิชอบในการพิจารณาความดีความชอบประจำปีและเรื่องอื่นๆ อันถือได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผู้ฟ้องคดีได้ร้องเรียนผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนศาลาวิทยาและคณะกรรมการในการพิจารณา เลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูทุกคนในสถานศึกษา แต่ในขณะที่ เดียวกันการดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีดังกล่าวมีผู้ถูกฟ้องคดีที่เป็นผู้ใช้อำนาจพิจารณาโทษทางวินัยผู้ฟ้องคดีและได้ออกคำสั่งลงโทษทางวินัยผู้ฟ้องคดี พฤติการณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงเป็นกรณีที่มีเหตุซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาโทษไม่เป็นกลาง และมีพฤติการณ์ที่มีเหตุให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครอง อาจจะมีการพิจารณาทางปกครองโดยไม่เป็นกลาง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงทำการพิจารณาดำเนินการทางวินัยและลงโทษผู้ฟ้องคดีไม่ได้ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

๓) การอ้างข้อกฎหมาย ระเบียบ และคำสั่งที่เกี่ยวข้อง

ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ได้แก่ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบกับ กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ และคำสั่งหัวหน้ารักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๙/๒๕๖๐ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๐ ดังนั้น ก่อนออกคำสั่งให้ผู้บังคับบัญชาต้องพิจารณาข้อกฎหมายในคำสั่งให้ครบถ้วนด้วย ทั้งนี้ หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งที่เกี่ยวข้อง (เพิ่มเติม) ให้อ้างให้ถูกต้องครบถ้วน

๔) การระบุกรณีหากมีการสอบสวนวินัยแล้วพบว่าการกระทำผิดในเรื่องอื่น

ในการสอบสวนคณะกรรมการสอบสวนวินัยจะมีอำนาจสอบสวนเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น ดังนั้น หากมีกรณีพบบุคคลอื่นเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สอบสวนหรือพบกรณีอื่นนอกเหนือจากที่มีการสั่งให้ทำการสอบสวน ควรให้คณะกรรมการสอบสวนรายงานโดยเร็ว เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาจะได้ดำเนินการพิจารณาสั่งการต่อไป

กรณีที่กรรมการสอบสวนเห็นว่ากรณีมีมูลว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยนอกจากที่ระบุไว้ในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้ประธานกรรมการรายงานไปยังผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนโดยเร็ว ถ้าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า กรณีมีมูลควรสอบสวนและควรให้คณะกรรมการสอบสวนที่ได้แต่งตั้งไว้แล้วทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องอื่นเพิ่มขึ้นนั้นด้วย ก็ให้ทำเป็นคำสั่งเพิ่มเติมขึ้น ทั้งนี้ ให้นำข้อ ๔ และข้อ ๕ ของ กฎ ก ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลมและให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ในกรณีที่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า เป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่องเดิม ก็ให้ระบุในคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนรวมเป็นสำนวนเดียวกัน หรือถ้าเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องเดิมก็ให้ระบุในคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนแยกเป็นสำนวนใหม่ แต่ถ้าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าควรแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนขึ้นใหม่ เพื่อทำการสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาในเรื่องปรากฏเพิ่มขึ้นนั้น ก็ให้แต่งตั้งได้ตาม กฎ ก ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓๓

กรณีกระทำผิดในเรื่องอื่นนั้น หมายถึง การกระทำผิดในเรื่องที่ไม่ได้ระบุไว้ในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ตัวอย่างเช่น มีข้อกล่าวหาวินัยไม่ร้ายแรง นาย ก. ผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งว่าบริหารเงินรายได้ของสถานศึกษาไม่เป็นไปตามกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยรับเงินรายได้สถานศึกษามาแล้วไม่นำมาลงในระบบบัญชีและไม่ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบของทางราชการ แต่ฟังได้ว่าไม่ได้ทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ถ้าการสอบสวนในเรื่องนี้ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายแต่พบว่าการเงินของโรงเรียนไปใช้จ่ายส่วนตัวหรือเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นที่ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ต่อนักเรียนหรือโรงเรียน เป็นการทุจริตต่อหน้าที่ และเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นการกระทำผิดในเรื่องอื่น

ยกตัวอย่างเช่น

- กรณีมีการสอบสวนวินัยว่า นาง ก. ไม่ปฏิบัติตามระเบียบการเงิน คือ ไม่ลงบัญชีทุกสิ้นวันทำการให้เสร็จสิ้น แต่ข้อเท็จจริงจากการสอบสวนวินัยพบว่านาง ก. ไม่ได้ออกใบเสร็จที่ออกให้ผู้บริจาคจำนวนหลายคน อันเป็นไม่ปฏิบัติตามระเบียบในอีกเรื่องหนึ่งอีก

- กรณีมีการสอบสวนวินัยว่า นาย ส. ใช้วาจาไม่สุภาพกับประชาชนผู้มาติดต่อราชการ แต่ข้อเท็จจริงจากการสอบสวนวินัยพบว่านาย ส. มักชอบหลบเลี่ยงไม่อยู่ทำงาน อันเป็นการทอดทิ้งหน้าที่ราชการอีกเรื่องหนึ่งด้วย เป็นต้น

๕) รูปแบบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง แม้กฎหมายจะไม่ได้กำหนดว่าจะต้องใช้แบบฟอร์มเช่นเดียวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง แต่เพื่อความครบถ้วนถูกต้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บังคับบัญชา ก็ควรใช้รูปแบบคำสั่งเช่นเดียวกับการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ต้องระบุ

- (๑) เป็นคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง
- (๒) ชื่อและตำแหน่งวิทยฐานะของผู้ถูกกล่าวหา
- (๓) เรื่องที่กล่าวหา
- (๔) ชื่อและตำแหน่ง วิทยฐานะของผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวน

การตั้งกรรมการสอบสวน กรรมการสอบสวนอาจเป็นบุคคลที่อยู่ในหน่วยงานอื่นหรือสังกัดอื่นก็ได้โดยอาจมีหนังสือขอตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา หรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจากสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นมาเป็นกรรมการก็ได้

๓.๓.๒ การแจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาและคณะกรรมการสอบสวนทราบ

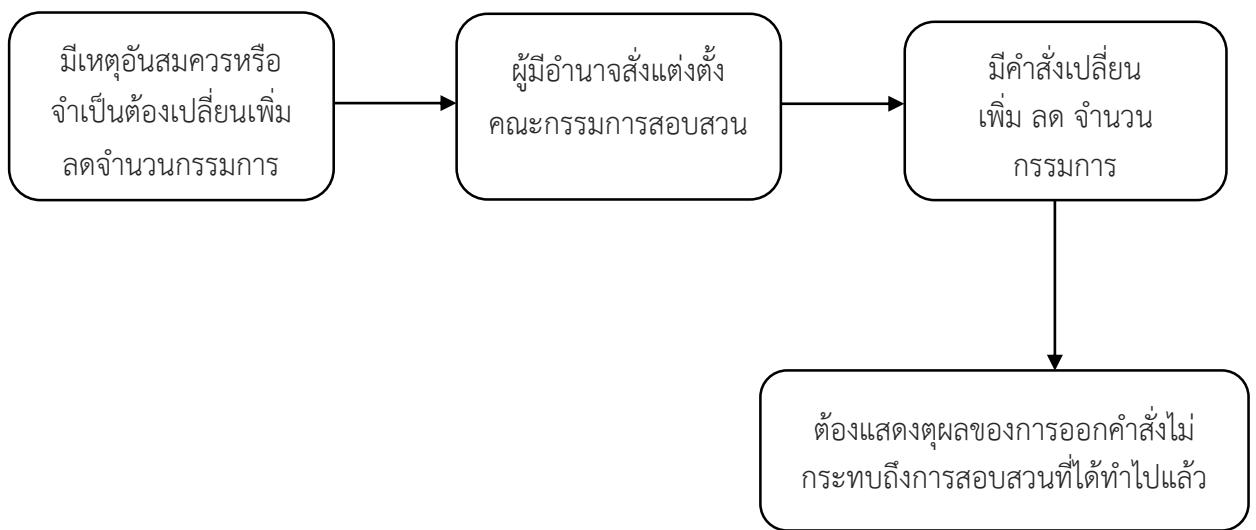
เมื่อผู้บังคับบัญชาได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ให้ดำเนินการดังนี้

(๑) แจ้งคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบภายใน ๓ วันทำการ นับแต่วันที่มิคำสั่ง โดยให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปีที่รับทราบไว้เป็นหลักฐาน ในการนี้ให้มอบสำเนาคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับด้วยถ้าไม่อาจแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบได้ หรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับทราบคำสั่งให้ส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหาตามที่อยู่ปรากฏหลักฐานของทางราชการ เมื่อล่วงพ้น ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว

(๒) ส่งสำเนาคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ประธานและกรรมการรับทราบภายใน ๓ วันทำการนับแต่วันที่มิคำสั่ง พร้อมทั้งส่งเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องที่กล่าวหาให้ประธานกรรมการและให้ลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี ที่รับทราบไว้เป็นหลักฐานด้วย

การเปลี่ยน เพิ่ม หรือลดจำนวนกรรมการสอบสวน

เมื่อได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้ว ผู้สั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนอาจเปลี่ยน เพิ่มหรือลดจำนวนผู้ได้รับแต่งตั้งได้ ถ้าเห็นว่ามีเหตุสมควรหรือจำเป็น โดยแสดงเหตุผลไว้ แต่ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงการสอบสวนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เช่น กรรมการสอบสวนเกษียณอายุราชการ เป็นเหตุให้กรรมการที่เหลือไม่ครบองค์ประกอบกรรมการถูกคัดค้าน เป็นต้น

ภาพที่ ๗ แสดงเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงจำนวนกรรมการ

๓.๓.๓ การแจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยและการรายงาน

เมื่อผู้บังคับบัญชา ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรงแล้ว จะต้องมีการดำเนินการใน ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๑) แจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและแบบแจ้งตำแหน่งคณะกรรมการสอบสวนให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยเร็ว โดยแจ้งผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง และให้ผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือชื่อและวันที่รับทราบไว้เป็นหลักฐาน แต่หากไม่อาจแจ้งผู้ถูกกล่าวหาได้โดยตรงให้แจ้งเป็นหนังสือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ

๒) แจ้งคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังกล่าวหาให้ประธานกรรมการสอบสวน แล้วให้ประธานกรรมการลงลายมือชื่อและวันเดือนปีที่ได้รับทราบแล้วเก็บรวบรวมไว้ในสำนวนสอบสวน และเมื่อผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบคำสั่งแล้วให้ส่งหลักฐานการรับทราบคำสั่งของผู้ถูกกล่าวหาให้ประธานกรรมการเพื่อเก็บรวบรวมไว้ในสำนวน

๓.๓.๔ การคัดค้านกรรมการสอบสวนและการพิจารณาคำคัดค้าน

๑) เหตุแห่งการคัดค้านกรรมการสอบสวน และ ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ผู้ถูกกล่าวหา มีสิทธิคัดค้าน กรรมการสอบสวน	เหตุแห่งการคัดค้าน ตามข้อ ๘ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๕๐
	(๑) รู้เห็นเหตุการณ์ในขณะที่กระทำการในเรื่องที่กล่าวหา (๒) มีประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่สอบสวน (๓) มีสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กล่าวหา หรือเป็นคู่หมั้น คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมบิดาหรือมารดา เป็น ลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายใน สามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพัน ทางแต่งงานนับได้ เพียงสองชั้น ของผู้ถูกกล่าวหา (๕) เป็นเจ้านี่หรือลูกหนี้ของผู้กล่าวหา (๖) มีเหตุอื่นซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเสียความเป็นธรรม

๒) รูปแบบและวิธีการในการคัดค้านคณะกรรมการสอบสวน

๒.๑) วิธีการคัดค้าน

(๑) ทำเป็นหนังสือแสดงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เป็นเหตุแห่งการคัดค้านว่า จะทำให้การสอบสวนไม่ได้ความจริง และความยุติธรรมอย่างไร

(๒) ยื่นต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

(๓) ให้ยื่นภายใน ๗ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งหรือวันทราบเหตุแห่งการคัดค้าน

๒.๒) การส่งคำคัดค้าน

ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องพิจารณาสั่งการ ดังนี้

(๑) ต้องส่งคำคัดค้านให้แล้วเสร็จภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือคัดค้าน

(๒) รีบแจ้งให้ผู้ถูกคัดค้านทราบและให้หยุดการสอบสวนไว้ก่อน แล้วส่งเรื่องให้ ประธานกรรมการสอบสวนรวมไว้ในสำนวน

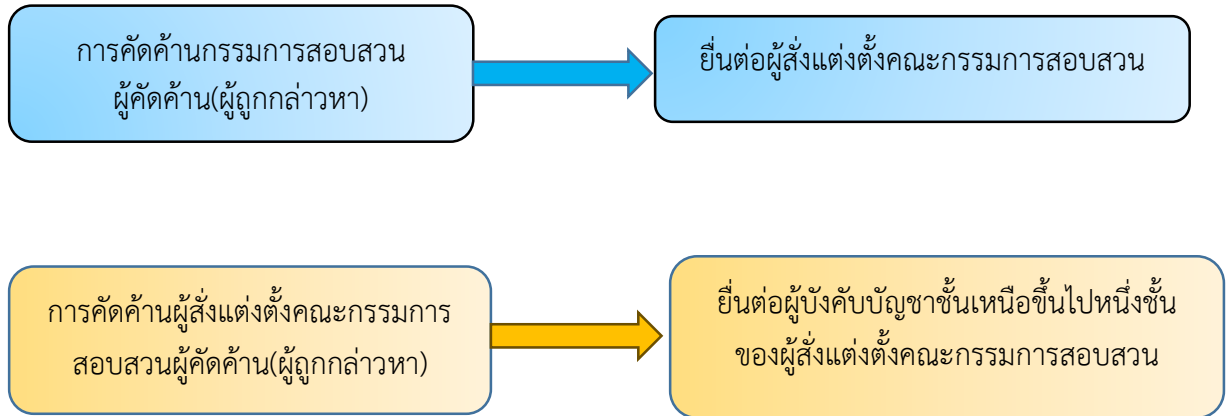
(๓) ถ้าเห็นว่าการคัดค้านนั้นไม่มีเหตุผลอันควรรับฟัง ให้สั่งยกคำคัดค้าน การสั่ง ยกคำคัดค้านให้เป็นที่สุด

(๔) ถ้าเห็นว่าการคัดค้านนั้นมีเหตุอันควรรับฟัง ก็ให้สั่งให้ผู้ที่ถูกคัดค้านพ้นจาก การเป็นกรรมการสอบสวน และสั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวนขึ้นใหม่ แทน

(๕) เมื่อส่งคำคัดค้านแล้วต้องรีบแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และส่งเรื่องให้ ประธานกรรมการสอบสวนรวมไว้ในสำนวน

(๖) ถ้าไม่ได้ส่งคำคัดค้านภายในกำหนดเวลา ให้ถือว่ากรรมการผู้ที่ถูกคัดค้าน พ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวน และให้ประธานกรรมการรายงานผู้สั่งตั้งเพื่อสั่งตั้งกรรมการใหม่แทน

การที่ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนสั่งให้ผู้ที่ถูกคัดค้านพ้นจากการเป็น คณะกรรมการสอบสวนไม่กระทบกระเทือนถึงการสอบสวนที่ผู้นั้นได้ร่วมดำเนินการไปแล้ว

ภาพที่ ๘ การคัดค้านกรรมการสอบสวน และ ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

๒.๓) การคัดค้านผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิคัดค้านผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน (ข้อ ๙) ดังนี้

- (๑) มีเหตุคัดค้านตามข้อ ๘
- (๒) คัดค้านภายใน ๗ วัน นับแต่วันทราบคำสั่ง^{๒๗}
- (๓) ยื่นต่อผู้บังคับบัญชาเหนือผู้สั่งขึ้นไป ๑ ชั้น
- (๔) ผู้บังคับบัญชาเหนือผู้สั่งต้องพิจารณาสั่งการภายใน ๑๕ วัน
- (๕) ถ้าเห็นว่าการคัดค้านมีเหตุผลรับฟังได้ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ

สอบสวน พ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวนการสอบสวน ตามข้อ ๔๐ และข้อ ๔๑ รวมทั้งการพิจารณาสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้ว และให้ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป หรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจพิจารณาสั่งการแทน

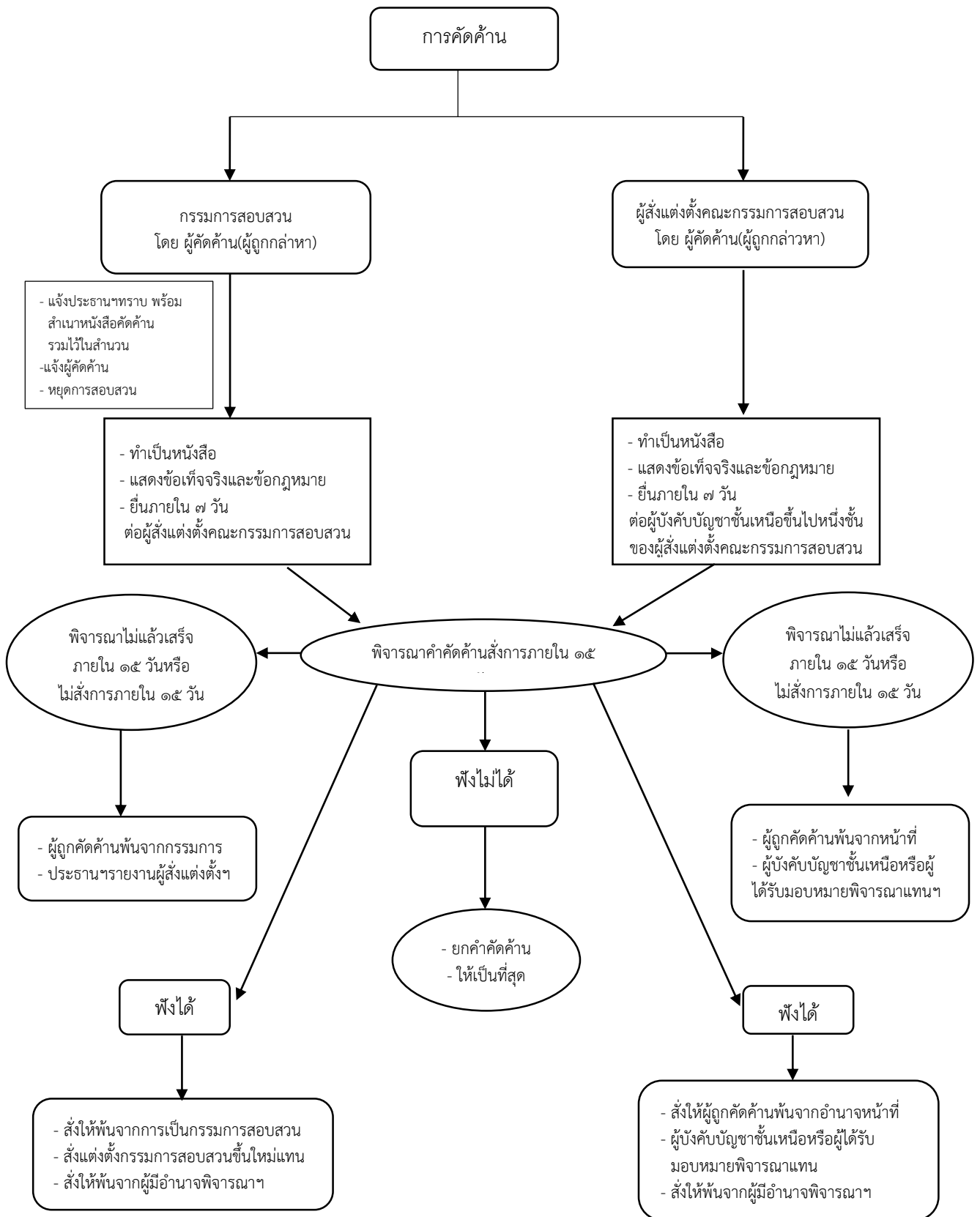
(๖) ถ้าเห็นว่าการคัดค้านไม่มีเหตุผลพอที่จะรับฟังได้ ให้ยกการคัดค้านนั้น ทั้งนี้ การสั่งยกการคัดค้านให้เป็นที่สุด

(๗) ในกรณีที่ผู้พิจารณาการคัดค้านไม่พิจารณาสั่งการภายใน ๑๕ วัน ให้ถือว่าผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพ้นจากการเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาสำนวน ตามข้อ ๔๐ และข้อ ๔๑ รวมทั้งการพิจารณาสั่งการตามผลการสอบสวนที่เสร็จสิ้นแล้ว

(๘) เมื่อวินิจฉัยสั่งการอย่างใดแล้วให้แจ้งผู้ถูกกล่าวหาทราบ และส่งเรื่องให้ประธานกรรมการรวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

ข้อควรระวัง การพิจารณาคำคัดค้านคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดในกฎหมาย (๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับคำคัดค้าน) จะส่งผลทำให้กรรมการสอบสวนผู้ถูกคัดค้านไม่มีอำนาจสอบสวนต่อไป และหากยังคงมีการสอบสวนดำเนินการต่อไปก็จะส่งผลทำให้การสอบสวนดังกล่าวไม่ชอบด้วยกฎหมาย

^{๒๗} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๕๓๔/๒๕๕๔ เมื่อผู้ฟ้องคดียื่นคัดค้านผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนเกินระยะเวลา ๗ วัน นับแต่วันทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่จำเป็นต้องพิจารณาเรื่องการคัดค้านดังกล่าว คณะกรรมการสอบสวนจึงมีอำนาจดำเนินการสอบสวนต่อไปได้

ภาพที่ ๙ ขั้นตอนแสดงการคัดค้านกรรมการสอบสวนและผู้สั่งแต่งตั้งกรรมการสอบสวน

๓.๔ การพิจารณาผลการสอบสวนวินัย

เมื่อผู้บังคับบัญชา(ผู้สั่งแต่งตั้ง)ได้ดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงไม่ว่าจะดำเนินการโดยไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนหรือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนก็ตาม หากได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่เป็นสาระสำคัญตามที่กล่าวไปข้างต้นแล้วก็จะถือว่าเป็นการดำเนินการที่ครบถ้วนถูกต้องสามารถนำข้อเท็จจริงหรือสำนวนในการสอบสวนวินัยดังกล่าวต้องพิจารณาสั่งการ^{๒๘} ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิด หรือไม่มีเหตุที่จะให้ออกจากราชการ ตามมาตรา ๑๑๒ สมควรยุติเรื่อง หรือกระทำความผิดที่ยังไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาสั่งการตามที่เห็นสมควรโดยเร็ว ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนการสอบสวน

(๒) ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาหย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติหน้าที่ราชการบกพร่องในหน้าที่ราชการ หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ ตามมาตรา ๑๑๑ ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาสำนวนการสอบสวนดังกล่าว หากเห็นว่ามีความเห็นที่คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นมา ให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนดำเนินการตาม มาตรา ๑๑๑

(๓) ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนมีความเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงสมควรลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ซึ่งจะต้องส่งเรื่องให้ กศจ. อ.กค.ศ. ที่ กค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. พิจารณา ตามมาตรา ๑๐๐ วรรคสี่ (๑) หรือ (๒) หรือเป็นกรณีตามมาตรา ๑๑๒ ให้ผู้มีอำนาจตามมาตราดังกล่าวดำเนินการโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ต้องไม่เกินหกสิบวันนับแต่วันได้รับสำนวนการสอบสวน และให้ กศจ. อ.กค.ศ. ที่ กค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ.แล้วแต่กรณี พิจารณาให้แล้วเสร็จ และมีมติโดยเร็ว และให้ผู้มีอำนาจสั่งการตามมติภายในหกสิบวันนับแต่วันที่มีมติดังกล่าว

๓.๔.๑ การพิจารณาความผิด

เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดบางอย่างตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาแล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดวินัยในกรณีใดหรือไม่ ซึ่งมีหลักที่ควรคำนึงอยู่บางประการ ได้แก่

(๑) การพิจารณาความผิดตามหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม ได้แก่ การพิจารณาตามตัวบทกฎหมาย กล่าวคือ หากจะพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นความผิดวินัยนั้น ต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายไว้ด้วยว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดวินัย ถ้าไม่มีบทบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดทางวินัยก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นความผิดวินัยได้ โดยการพิจารณาตามบัญญัติของกฎหมายนั้นต้องพิจารณาให้เข้าองค์ประกอบของความผิดฐานนั้นทุกประการ ซึ่งถ้าข้อเท็จจริงฟังเข้าองค์ประกอบความผิดมาตราใดก็ปรับบทเป็นความผิดไปตามมาตรานั้น

^{๒๘}กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณา ข้อ ๔๐

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการเป็นการบริหารงานบุคคลซึ่งมีจุดประสงค์ คือ การปฏิบัติราชการที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล และให้ข้าราชการอยู่ในระเบียบวินัยมิใช่เป็นกฎหมายในลักษณะปราบปรามดังเช่นกฎหมายอาญาที่หากข้อเท็จจริงเข้ากับตัวบทกฎหมายแล้วก็ต้องลงโทษหรือเป็นความผิดฐานนั้นอย่างเคร่งครัด ในบางครั้งการพิจารณาความผิดตามหลักนิติธรรมหรือการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมายอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงการบริหารงานบุคคลก็อาจทำให้ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินการทางวินัยได้ การพิจารณาจึงต้องคำนึงถึงหลักมโนธรรมมาประกอบด้วย

๒) การพิจารณาความผิดตามหลักมโนธรรม

หลักมโนธรรม คือ การพิจารณาอย่างมีสติสัมปชัญญะ โดยคำนึงถึงความเป็นจริงและความถูกต้องตามเหตุผลที่ควรจะเป็น ไม่ใช่พิจารณาความผิดตามตัวอักษรที่เขียนไว้แต่อย่างเดียวจะต้องพิจารณาโดยคำนึงถึงหลักกฎหมายและหลักมโนธรรม ประกอบกัน

ตัวอย่างเช่น กรณีมีผู้ร้องเรียนว่าเห็นเจ้าหน้าที่การเงินนำเงินที่อยู่ในลิ้นชักไปจ่ายค่ายาคุณท์ (ส่วนตัว) จำนวน ๒๐ บาท ซึ่งในทางสอบสวนก็ได้ความว่าวันดังกล่าวมีการนำเงินไปจ่ายค่ายาคุณท์ จำนวน ๒๐ บาท จริงตามหนังสือร้องเรียน แต่เกิดเหตุขึ้นในวันดังกล่าวเพียงวันเดียวโดยไม่พบว่ามีการเงินของทางราชการไปใช้จ่ายส่วนตัวอีก ทั้งยังเป็นเจ้าหน้าที่การเงินที่ปฏิบัติงานตมตลอดไม่เคยพบพิรุณว่าจะมีการอาศัยหน้าที่ราชการหาประโยชน์แต่อย่างใด กรณีเช่นนี้หากตีความตามหลักนิติธรรมก็ต้องถือว่าเจ้าหน้าที่การเงินรายดังกล่าวทุจริตต่อหน้าที่ราชการและต้องมีโทษถึงไล่ออกจากราชการ ซึ่งหากมีการลงโทษถึงไล่ออกจากราชการด้วยความผิดเพียงเท่านี้ก็อาจเป็นการลงโทษที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการ

ตัวอย่างเช่น พนักงานการเงินและบัญชีรับเงินที่มีผู้ส่งมอบให้แก่ทางราชการหลายรายรวมเป็นเงินจำนวนมาก แต่นำส่งให้แก่ทางราชการขาดไป ๑๐ บาท เงินที่ขาดไปนั้นก็รวมปนไปกับเงินส่วนตัวและใช้ปะปนกับเงินส่วนตัวไปด้วย ถ้าพิจารณาตามตัวอักษรก็จะเข้าองค์ประกอบความผิดวินัยกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ เพราะ ๑. ปฏิบัติหน้าที่ราชการ คือรับเงินของทางราชการ ๒. โดยไม่ชอบ คือส่งทางการไม่ครบ และ ๓. ตนเองได้ประโยชน์ที่มีควรได้ คือได้ใช้เงินที่ส่งขาดไปนั้นรวมกับเงินส่วนตัว ดังนี้ถ้าเพียงพิจารณาตามหลักกฎหมายก็จะถือว่าพนักงานการเงินและบัญชีผู้นั้นกระทำผิดวินัยกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ระดับโทษถึงไล่ออก แต่ถ้าใช้หลักมโนธรรมประกอบการพิจารณาด้วยก็จะต้องพิจารณาอย่างมีสติสัมปชัญญะ โดยคำนึงถึงความเป็นจริงและความถูกต้องตามเหตุผลที่ควรจะเป็น คือคำนึงถึงว่าผู้มีเงินเดือนหลายพันบาทและรับเงินเป็นจำนวนมาก เป็นไปได้หรือที่จะยกออกเพียง ๑๐ บาท เขาขัดสนถึงขนาดที่จะต้องทำอย่างนั้นหรือเมื่อคำนึงถึงมโนธรรมดังนี้ก็จะพิจารณาวินิจฉัยได้ว่าเขาไม่มีเจตนาที่จะให้ตนเองได้ประโยชน์ที่มีควรได้ จึงไม่เป็นความผิดกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ดังนี้ เป็นต้น

ในการพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำผิดวินัยหรือไม่ หากกระทำผิดเป็นความผิดกรณีใด ตามมาตราใด และควรจะลงโทษในสถานใดหรือไม่ ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการสอบสวน เว้นแต่กรณีที่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งตามที่กฎ ก.ค.ศ. กำหนด ข้อเท็จจริงอาจได้จากการสืบสวน หรือจากการรวบรวมข้อมูลแล้วแต่กรณี

๓.๔.๒ การพิจารณากำหนดโทษทางวินัยไม่ร้ายแรง

สำหรับโทษทางวินัยที่สามารถใช้ลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ในปัจจุบันเป็นไปตามมาตรา ๙๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ และกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๕๐ โดยโทษทางวินัยมี ๕ สถาน คือ ๑) ภาคทัณฑ์ ๒) ตัดเงินเดือน ๓) ลดเงินเดือน ๔) ปลดออก ๕) ไล่ออก

กรณีการพิจารณากำหนดโทษวินัยไม่ร้ายแรง^{๒๙} มีดังนี้

๑. ภาคทัณฑ์ กรณีภาคทัณฑ์เป็นการลงโทษทางวินัยที่เบาที่สุดโดยไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อเงินเดือนของข้าราชการผู้ถูกลงโทษ ซึ่งการลงโทษภาคทัณฑ์นั้นจะใช้กับกรณีที่ข้าราชการกระทำผิดเพียงเล็กน้อย เช่น กระทำผิดวินัยแต่เกิดความเสียหายแก่ราชการไม่มากนัก หรือกระทำผิดวินัยแต่เสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของตำแหน่งหน้าที่ราชการไม่มากนัก

๒. ตัดเงินเดือน กรณีตัดเงินเดือนสามารถลงโทษตัดเงินเดือนได้ในอัตราร้อยละ ๒ หรือร้อยละ ๔ ของเงินเดือนที่ได้รับ เป็นระยะเวลา ๑ - ๓ เดือนซึ่งการตัดเงินเดือนจะทำให้เงินเดือนที่ได้รับลดลงไป แต่เมื่อพ้นระยะเวลาเดือนที่กำหนดแล้วเงินเดือนก็จะกลับมาในอัตราเดิม ตัวอย่างเช่นข้าราชการรายหนึ่งมีเงินเดือน ๑๐,๐๐๐ บาท ถูกคำสั่งลงโทษตัดเงินเดือนในอัตราร้อยละ ๒ เป็นเวลา ๓ เดือน เงินเดือนของข้าราชการผู้นั้นก็จะเหลือ ๙,๘๐๐ บาท เป็นระยะเวลา ๓ เดือน โดยเมื่อระยะเวลาผ่านพ้น ๓ เดือนแล้ว เงินเดือนก็จะกลับมาเป็น ๑๐,๐๐๐ บาท เช่นเดิม

๓. ลดเงินเดือน กรณีลดเงินเดือนสามารถลงโทษลดเงินเดือนได้ในอัตราร้อยละ ๒ หรือร้อยละ ๔ ของเงินเดือนที่ได้รับซึ่งการลดเงินเดือนจะทำให้เงินเดือนที่ได้รับลดลงไปโดยไม่มีกำหนดเวลาดังเช่นตัดเงินเดือน ตัวอย่างเช่น ข้าราชการรายหนึ่งมีเงินเดือน ๑๐,๐๐๐บาท ถูกคำสั่งลงโทษลดเงินเดือนในอัตราร้อยละ ๒ เงินเดือนของข้าราชการผู้นั้นจะเหลือ ๙,๘๐๐ บาท ในวันที่มีคำสั่งลงโทษ ตามกฎหมายและระเบียบว่าด้วยการเลื่อนเงินเดือน

นอกจากจะต้องลงโทษตามระดับโทษตามที่กฎหมายกำหนดข้างต้น ยังมีหลักการที่เกี่ยวข้องซึ่งผู้บังคับบัญชา(ผู้สั่งแต่งตั้ง)อาจนำมาประกอบพิจารณาในการกำหนดโทษได้อีกดังนี้

๑) หลักนิติธรรม ได้แก่ การพิจารณาโดยมีกฎหมายเป็นหลัก การกระทำใดจะเป็นความผิดทางวินัยต้องมีกฎหมายบัญญัติว่า การกระทำนั้นเป็นความผิด ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดทางวินัยก็ไม่สามารถลงโทษ เพราะเหตุอันเนื่องมาจากการกระทำนั้นได้ ในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นความผิดวินัยกรณีใดจะต้องเข้าองค์ประกอบของการกระทำผิดกรณีนั้นด้วย เช่น กรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ มีองค์ประกอบคือ

- มีหน้าที่ราชการต้องปฏิบัติ
- ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ
- เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้
- มีเจตนาทุจริต

^{๒๙}กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน พ.ศ.๒๕๖๑

(๑) มีหน้าที่ราชการต้องปฏิบัติ หมายถึง มีหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดหรือหน้าที่ตามมาตรฐานตำแหน่ง หน้าที่จากผู้บังคับบัญชามอบหมาย หรือหน้าที่จากการสมัครใจเข้าผูกพันตนเอง ยอมรับเป็นหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ

(๒) การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบ หมายถึงการจงใจกระทำหรือการจงใจละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายกำหนดให้ต้องกระทำ

“โดยมิชอบ” หมายถึง มิชอบด้วยกฎหมายระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชา หรือมติคณะรัฐมนตรี

(๑) เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มีควรได้

"ประโยชน์" หมายถึง สิ่งที่เป็นคุณแก่ผู้รับ อาจหมายถึงทรัพย์สินและมีใช้ทรัพย์สิน เช่น อาจเป็นการบริการ การได้รับความสะดวก รวดเร็ว การอนุญาต การอนุมัติ

"มีควรได้" หมายถึง มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

“เจตนาทุจริต” หมายถึง การแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งกรณีหมายถึงเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลด้วย

หากเป็นประโยชน์ที่ควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ย่อมไม่เข้าองค์ประกอบกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ ถ้าไม่ครบองค์ประกอบความผิดของกรณีใด ก็ไม่เป็นความผิดตามกรณีนั้น หากข้อเท็จจริงเข้าองค์ประกอบกรณีใด ตามมาตราใด ก็ปรับบทความผิดไปตามกรณีนั้น มาตรานั้น และลงโทษไปตามความผิดนั้น

การพิจารณาความผิดในกรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการนั้น มีมติคณะรัฐมนตรีตามนัยหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร ๐๒๐๕/ ว ๒๓๔ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ กำหนดว่า ควรลงโทษไล่่ออกจากราชการ การนำเงินที่ทุจริตไปแล้วมาคืนหรือมีเหตุอันควรปรานีอื่นใดไม่เป็นเหตุลดหย่อนโทษลงเป็นปลดออกจากราชการ แต่อย่างไรก็ดีจะต้องนำหลักมโนธรรมมาประกอบการพิจารณาด้วย

๒) หลักมโนธรรม ได้แก่ การพิจารณาให้เป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรมตามความเป็นจริง และตามเหตุและผลที่ควรจะเป็น หมายถึง การพิจารณาความผิดไม่ควรคำนึงถึงแต่ความถูกผิดตามกฎหมายเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงความยุติธรรมด้วย

"ความยุติธรรม" ได้แก่ เรื่องที่บุคคลในสังคมซึ่งเป็นบุคคลที่มีเหตุผลมีความรู้สึกผิดชอบเชื่อมั่นว่าเป็นเรื่องที่ชอบธรรม เช่น ตามตัวอย่างดังกล่าวในข้อ ๑ การพิจารณาวินิจฉัยจะต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงของเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร กล่าวคือ แม้จะไม่มีหลักฐานการใช้จ่ายเงินมาแสดงเพื่อหักล้างยอดเงินทางบัญชีของโรงเรียนให้ตรงกับยอดเงินทางบัญชีของธนาคารซึ่งอาจเป็นเพราะความบกพร่องในการควบคุมระบบการเงิน หากฟังได้ว่าผู้นั้นไม่มีประวัติเสื่อมเสียทางการเงิน และปรากฏว่าโรงเรียนได้มีการสร้างรั้วคอนกรีต ศาลาอเนกประสงค์ สวนหย่อม และโครงการกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ตามที่กล่าวอ้างจริง โดยไม่มีเงินงบประมาณจากทางราชการอุดหนุนลำพังเงินบริจาคอย่างเดียวไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาโรงเรียน การกระทำแม้จะขัดต่อระเบียบของทางราชการ แต่หากมิได้ทำให้เกิดความเสียหายต่อโรงเรียน หรือมิได้ทำให้เด็กนักเรียนไม่ได้รับประทาน อาหารกลางวันหรืออาหารเสริม (นม) แต่อย่างใด กรณีเช่นนี้ยังไม่อาจฟังเป็นเรื่องทุจริต จะเป็นเพียงการไม่ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ดังนั้น การพิจารณาความผิดจึงต้องอาศัยหลัก

นิติธรรมและหลักมโนธรรมประกอบกันจึงจะเกิดความถูกต้องและเป็นธรรม เป็นการใช้กฎหมายให้เกิดความยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม การลงโทษในความผิดอย่างเดียวกัน หรือมีลักษณะการกระทำผิดที่คล้ายคลึงกันอาจลงโทษที่แตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนวินัย^{๓๐} โดยผู้บังคับบัญชาควรนำพฤติการณ์แห่งการกระทำผิดมาพิจารณาประกอบการกำหนดโทษด้วยซึ่งเหตุบางประการที่อาจนำมาประกอบพิจารณา เช่น

- ลักษณะของการกระทำผิด เช่น กระทำไปโดยเจตนา หรือกระทำไปโดยเจตนาแต่ไม่มีเจตนาทุจริต
- ผลแห่งการกระทำผิด เช่น ทำให้เกิดความเสียหายแก่ราชการ

๓) หลักความเป็นธรรม

การคำนึงถึงหลักความเป็นธรรม หมายถึง การพิจารณากำหนดโทษให้ได้ระดับเสมอภาคกัน ความผิดอย่างเดียวกัน ข้อเท็จจริงแห่งการกระทำเป็นอย่างเดียวกัน ก็ควรลงโทษเป็นอย่างเดียวกัน และในระดับเดียวกัน

อย่างไรก็ดี ความผิดอย่างเดียวกันอาจกำหนดโทษต่างกันได้ หากมีลักษณะพฤติการณ์หรือเหตุผลต่างกัน ทั้งนี้ อาจนำเหตุบางประการมาประกอบการพิจารณากำหนด โทษที่แตกต่างกันได้เช่น

ก. ลักษณะของการกระทำผิด ความผิดอย่างเดียวกัน บางกรณีพฤติการณ์หรือลักษณะแห่งการกระทำผิดเป็นการกระทำผิดโดยจงใจหรือเป็นนินัย จะต้องกำหนดโทษหนักแต่บางกรณีพฤติการณ์หรือลักษณะแห่งการกระทำนั้นเป็นการกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจพิจารณากำหนดโทษสถานเบาลดหลั่นกัน ตามควรแก่กรณี

ข. ผลแห่งการกระทำผิด ความผิดอย่างเดียวกันอาจต้องกำหนดโทษต่างกัน เพราะผลแห่งการกระทำผิดทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือแก่ชื่อเสียงของราชการมากน้อยแตกต่างกัน

ค. คุณความดี ความผิดอย่างเดียวกันผู้มีประ วัติการทำงานดี ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน อาจได้รับโทษน้อยกว่าผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้ว ผู้กระทำความผิดในเรื่องเดียวกัน คนที่พยายามแก้ไขบรรเทาผลร้าย อาจได้รับโทษน้อยกว่าผู้ที่ไม่ได้พยายามทำเช่นนั้น

^{๓๐}คำพิพากษาศาลปกครองที่ อ.๓๒๐/๒๕๕๗ แม้ข้าราชการจะถูกกล่าวหาว่ากระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงลักษณะเดียวกัน แต่พยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนทางวินัยข้าราชการอย่างร้ายแรงแต่ละสำนวนมีน้ำหนักให้น้ำเชื่อฟังมากน้อยแตกต่างกันไป ไม่เหมือนกัน การที่อนุกรรมการคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับการอุทธรณ์ทำการแทนผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ วินิจฉัยว่าพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้ว่าพันตำรวจโท วินิจ กระทำความผิดอย่างร้ายแรงตามข้อกล่าวหา และกรณียังถือไม่ได้ว่ามีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน แต่วินิจฉัยว่าแม้พยานหลักฐานตามทางสอบสวนยังไม่ได้ความแน่ชัดว่าผู้ฟ้องคดีได้กระทำความผิดวินัยอย่างร้ายแรงตามที่ถูกกล่าวหา แต่ก็มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหาจึงนับได้ว่ามีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน และสั่งให้ผู้ฟ้องคดีออกจากราชการเพราะมีมลทินหรือมัวหมองในกรณีที่ถูกสอบสวน ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้ฟ้องคดีโดยไม่เป็นธรรม

ง. การให้โอกาสแก้ไขความประพฤติ ถ้าเป็นความผิดวินัยไม่ร้ายแรง อาจให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดที่จะแก้ไขความประพฤติอีกครั้ง โดยกำหนดโทษสถานเบาเพียงภาคทัณฑ์ หรือถ้าเป็นความผิดเล็กน้อย อาจลงโทษโดยให้ว่ากล่าวตักเตือนก็ได้ แต่สำหรับคนที่เคยกระทำผิดเช่นนั้นมาแล้ว จะต้องลงโทษหนักกว่า

จ. เหตุเบี่ยงหลังกการกระทำผิด เช่น การกระทำผิดด้วยความจำเป็นบังคับ หรือเพราะถูกยั่วโห้สอาจได้รับโทษน้อยกว่าผู้ที่กระทำความผิดโดยสันดานชั่วร้าย บางกรณีการกระทำผิดอาจเกิดขึ้นเพราะโรคจิต ซึ่งต้องใช้การรักษามากกว่าการลงโทษ

ฉ. สภาพของผู้กระทำผิด เช่น การกำหนดโทษโดยคำนึงถึงเพศ อายุตัว อายุราชการ การศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และสภาพทางส่วนตัวด้านอื่น ๆ ของผู้กระทำผิด ในความผิดอย่างเดียวกันอาจกำหนดโทษแตกต่างกันไปได้หากสภาพของผู้กระทำผิดแตกต่างกัน

หนังสือสำนัก ก.พ. ที่ นร ๑๐๑๑/๓๕๒ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๘ เหตุอันควรลดหย่อนโทษที่ผู้บังคับบัญชาจะนำมาประกอบการพิจารณาลดโทษทางวินัยให้แก่ข้าราชการพลเรือนผู้กระทำผิดนั้น ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งลงโทษโดยยึดหลักความเป็นธรรมเป็นสำคัญว่าจะนำเหตุผลหย่อนประการใดมาประกอบการพิจารณา เช่น ลักษณะการกระทำ ผลของการกระทำ และเหตุเบี่ยงหลังกการกระทำ

๔) หลักนโยบายของทางราชการ

การกำหนดโทษที่จะลงแก่ข้าราชการผู้กระทำความผิดวินัยจะต้องคำนึงถึงนโยบายของทางราชการด้วย ซึ่งอาจกำหนดโดยคณะรัฐมนตรี เป็นมติคณะรัฐมนตรี กำหนดโดย ก.พ. เป็นมติ ก.พ. กำหนดโดย ก.ค.ศ. เป็นมติ ก.ค.ศ. หรือกำหนดโดยกระทรวงเป็นหนังสือกำกับ เป็นต้น หากมีแนวนโยบายของทางราชการเป็นอย่างไรก็ต้องปฏิบัติตามนั้น เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

นอกจากนั้นแล้วยังมีแนวการพิจารณากำหนดโทษตามมติคณะรัฐมนตรี (ค.ร.ม.) ที่กำหนดแนวการลงโทษวินัยในเรื่องต่างๆ ไว้ เช่น

- กรณีทุจริตต่อหน้าที่ราชการ มติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ร. ๐๒๐๕/ว. ๒๓๔ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ กำหนดให้ "เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งควรลงโทษเป็นไล่ออก การนำเงินที่ทุจริตไปแล้วมาคืนหรือมีเหตุอันควรปรานีอื่นใดไม่เป็นเหตุลดหย่อนโทษลงเป็นปลดออกจากราชการ"

- กรณีละทิ้งหน้าที่ราชการเกินกว่า ๑๕ วัน โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรและไม่กลับมาปฏิบัติราชการอีกเลย มติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ร. ๐๒๐๕/ว. ๒๓๔ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ กำหนดให้ "เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ซึ่งควรลงโทษเป็นไล่ออกจากราชการ"

- กรณีเล่นการพนัน มติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร. ๑๕๐๕/ว.๑๒๓ ลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๖ กำหนดให้ "การพนันประเภทที่กฎหมายห้ามขาด ถ้าข้าราชการผู้ใดเล่น ควรวางโทษให้ถึงปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ"

- กรณีเสพสุรา มติคณะรัฐมนตรี ตามหนังสือกรมเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ น.ว. ๒๐๘/๒๔๙๖ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๔๙๖ กำหนดให้ "ข้าราชการผู้ใดเสพสุรามีนเมาจนไม่สามารถครองสติได้ ซึ่งอาจทำให้เสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ ให้พิจารณาลงโทษตามควรแก่กรณี ข้าราชการผู้ใดเสพหรือเมาสุราในกรณีต่อไปนี้อาจถูกลงโทษสถานหนักถึงให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ เช่น

๑. เสพสุราในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ราชการ
๒. เมาสุราเสียราชการ
๓. เมาสุราในที่ชุมนุมชนจนเกิดเรื่องเสียหาย หรือเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการ"

อย่างไรก็ตาม มติคณะรัฐมนตรีนั้นเป็นเพียงคำแนะนำให้ส่วนราชการนำไปประกอบการพิจารณา การลงโทษทางวินัยจึงต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งการกระทำ^{๓๑} โดยใช้หลักมโนธรรมประกอบการพิจารณาระดับโทษด้วย ซึ่งแม้ว่าในเรื่องที่มี มติ ค.ร.ม. เป็นแนวทางการลงโทษที่กล่าวไปข้างต้นส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องวินัยอย่างร้ายแรง แต่เพื่อเป็นแนวปฏิบัติผู้จัดทำคู่มือจึงขอเสนอไว้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของผู้บังคับบัญชา ด้วย

การพิจารณาข้อเท็จจริงในความผิดวินัย

การพิจารณาข้อเท็จจริงในเรื่องที่กล่าวหา จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงประกอบเรื่อง ซึ่งอาจนำเข้าสู่การพิจารณาได้ ๕ ทาง ได้แก่

- (๑) โดยพยานหลักฐาน
- (๒) โดยข้อสันนิษฐาน
- (๓) โดยผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณารับรู้ได้เอง
- (๔) โดยผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณาตรวจเห็นเอง
- (๕) โดยผู้ถูกกล่าวหารับ

ทั้งนี้ จะพียงนำข้อเท็จจริงมาสู่การพิจารณาแต่ละทางและรับฟังได้หรือไม่เพียงใดนั้น มีหลักการและรายละเอียดที่ควรคำนึงบางประการ ดังต่อไปนี้

^{๓๑} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๔๒/๒๕๕๙ แนวการลงโทษตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๖ เป็นเพียงคำแนะนำให้ส่วนราชการนำไปประกอบการพิจารณา หาได้หมายความว่าข้าราชการผู้ใดกระทำผิดฐานเล่นการพนันแล้วจะต้องเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงทุกกรณี ดังนั้น การกระทำของผู้ฟ้องคดีทั้งสามจึงยังไม่อาจถือได้ว่ากระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ วินิจฉัยว่าผู้ฟ้องคดีทั้งสามมีความผิดวินัยอย่างร้ายแรงและลงโทษปลดออกจากราชการจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(๑) ข้อเท็จจริงที่นำมาสู่การพิจารณาโดยพยานหลักฐาน

พยานหลักฐานที่นำมาสู่การพิจารณานั้น อาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ ซึ่งพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่นำมาพิจารณาฟังข้อเท็จจริงนั้นอาจแบ่งตามน้ำหนักที่จะฟังรับฟังได้หลายประเภท ดังนี้

ก. พยานชั้นหนึ่ง และพยานชั้นสอง

พยานชั้นหนึ่ง ได้แก่ พยานหลักฐานที่ดีที่สุดที่จะฟังมีในกรณีนั้น

พยานชั้นสอง ได้แก่ พยานหลักฐานอื่นที่ยังไม่ดีที่สุดที่จะฟังมีในกรณีนั้น ซึ่งแม้จะบ่งชี้ว่าข้อเท็จจริงเช่นนั้นได้มีอยู่ ก็ต้องนับเป็นพยานชั้นสอง

พยานชั้นหนึ่ง เป็นพยานที่ฟังรับฟังได้ดีกว่าพยานชั้นสอง ส่วนพยานชั้นสองแม้จะบ่งชี้ได้ว่าข้อเท็จจริงเช่นนั้นได้มีอยู่ ก็มื่อน้ำหนักในการรับฟังน้อยกว่าพยานหลักฐานชั้นหนึ่งตัวอย่างเช่น หนังสือสัญญาที่มีผู้ลงนามเป็นพยานไว้ในหนังสือนั้น ผู้ที่ลงนามนั้นเป็นพยานชั้นหนึ่งส่วนบุคคลอื่นที่ให้การว่าได้เคยเห็นและจำลายมือชื่อคู่สัญญานั้นได้ เป็นพยานชั้นสอง

ในระหว่างพยานเอกสารกับพยานบุคคลนั้น ต่างก็เป็นพยานชั้นหนึ่งและพยานชั้นสองของกันและกันได้ แล้วแต่ว่าเมื่อใดอันใดจะเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด แต่สำหรับกรณีที่ถูกกฎหมายบังคับไว้ว่าต้องมีพยานหลักฐานเป็นหนังสือ ย่อมต้องถือว่าพยานเอกสารเป็นพยานชั้นหนึ่ง

ในระหว่างพยานเอกสารด้วยกัน ต้องถือว่าต้นฉบับเอกสารเป็นพยานชั้นหนึ่ง ส่วนสำเนาเอกสารเป็นพยานชั้นสอง

พยานชั้นสอง แม้จะมีน้ำหนักน้อย แต่ก็มิใช่ว่าจะรับฟังไม่ได้ ย่อมอยู่ในดุลพินิจของผู้พิจารณาในการชั่งน้ำหนักค่าพยานที่จะรับฟังได้เพียงใดหรือไม่ อย่างไรก็ดี ถ้านำพยานชั้นสองมาสืบหรือมาพิจารณารับฟังควรแสดงให้เห็นปรากฏไว้ว่า พยานหลักฐานชั้นหนึ่งในกรณีนั้นไม่สามารถนำมาสอบได้เพราะเหตุสุดวิสัย เช่น ต้นฉบับเอกสารหาไม่ได้เพราะสูญหาย เสียหาย หรือไม่สามารถนำมาได้โดยประการอื่น

ข. พยานโดยตรงและพยานเหตุผลหรือพยานแวดล้อมกรณี

พยานโดยตรง หมายถึง พยานหลักฐานใด ๆ ที่ระบุว่าข้อเท็จจริงเช่นนั้นได้มีอยู่โดยไม่ต้องไปค้นหาเหตุผลสันนิษฐานอย่างใดต่อไปอีก

พยานเหตุผลหรือพยานแวดล้อมกรณี หมายถึง พยานที่ไม่ระบุโดยตรงว่าข้อเท็จจริงเป็นเช่นนั้น แต่มีเหตุผลหรือพฤติการณ์เชื่อมโยงพอจะเชื่อได้ว่าข้อเท็จจริงควรเป็นเช่นนั้น

ตัวอย่างเช่น ในกรณีนาย ก รับเงินจากนาย ข ผู้ที่เห็นเหตุการณ์ระหว่างนาย ก รับเงินจากนาย ข อยู่ นั้น เป็นพยานโดยตรง ส่วนผู้ที่เห็นเพียง ก เดินถือเงินมาจากบริเวณใกล้เคียงกับที่ ข ยืนอยู่ นั้น เป็นพยานเหตุผลหรือพยานแวดล้อมกรณี

กล่าวโดยทั่วไป พยานเหตุผลหรือพยานแวดล้อมกรณีนั้น ใช้ประกอบพยานโดยตรงให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้นได้ หรืออาจรับฟังข้อเท็จจริงโดยอาศัยพยานแวดล้อมกรณีแต่อย่างเดียวกันก็ได้ ถ้าพยานนั้นบ่งชี้โดยแน่นอนไม่มีทางจะคิดได้ว่าข้อเท็จจริงเป็นอย่างอื่น นอกจากนั้นยังอาจรับฟังพยานเหตุผล หรือพยานแวดล้อมกรณีเพื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายว่าฝ่ายใดจะดีกว่ากัน หรือรับฟังเพื่อแย้งพยาน โดยตรงที่ปราศจากเหตุผล

ค. ประจักษ์พยานและพยานบอกเล่า

ประจักษ์พยาน คือ พยานที่รับรู้เห็นข้อเท็จจริงอันนั้นมาด้วยตัวเอง

พยานบอกเล่า คือ พยานที่มีรับรู้เห็นข้อเท็จจริงนั้นมาด้วยตนเอง หากแต่ได้ยินได้ฟังผู้อื่นเขาเล่าถึงข้อเท็จจริงนั้นมาอีกทอดหนึ่ง หรือหลายทอด

ประจักษ์พยานย่อมมีน้ำหนักดีกว่าพยานบอกเล่า พยานบอกเล่านั้นโดยทั่วไปเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ แต่มีข้อยกเว้นอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจใช้เป็นพยานเหตุผลหรือพยานแวดล้อมกรณีประกอบพยานหลักฐานอื่นให้มีน้ำหนักขึ้นได้ แต่การรับฟังพยานบอกเล่า ต้องฟังด้วยความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง

ในการวินิจฉัยว่า พยานใดรับฟังได้เพียงใดต้องมีการชั่งน้ำหนักพยาน การชั่งน้ำหนักพยานว่าจะฟังรับฟังได้เพียงใดนั้น ต้องคำนึงถึงประเภทของพยานดังกล่าวข้างต้น คือ คำนึงว่าเป็นพยานชั้นหนึ่งหรือชั้นสอง เป็นพยานโดยตรงหรือพยานแวดล้อมกรณี เป็นประจักษ์พยานหรือพยานบอกเล่า^{๓๒}

(๒) ข้อเท็จจริงที่มาจากการพิจารณาโดยข้อสันนิษฐาน

โดยปกติข้อสันนิษฐานไม่ฟังนำมาเป็นข้อเท็จจริงที่รับฟังประกอบการพิจารณาทางวินัย แต่ถ้ามีกฎหมาย ระเบียบ หรือแบบธรรมเนียม (เช่น มติคณะรัฐมนตรี หรือ มติ ก.ค.ศ. ซึ่งได้แจ้งให้ทราบโดยทั่วกันเพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติแล้ว) ว่าให้ถือว่าหรือสันนิษฐานไว้ก่อนว่าถ้ากรณีอย่างนั้นข้อเท็จจริงต้องเป็นอย่างนั้น เช่นนี้ก็ใช้ข้อสันนิษฐานนั้นฟังเป็นข้อเท็จจริงประกอบการพิจารณาทางวินัยได้ ซึ่งกรณีเช่นนั้น ตกเป็นหน้าที่ของของผู้ถูกกล่าวหาที่จะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนั้นถ้าสืบหักล้างข้อสันนิษฐานไม่ได้ก็ต้องฟังข้อเท็จจริงตามข้อสันนิษฐานนั้น

ตัวอย่างเช่น กฎหมายว่าด้วยการพนันให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้อยู่ในวงการพนันเป็นผู้ร่วมเล่นการพนันด้วย อย่างนี้ทางวินัยก็ต้องถือเอาข้อสันนิษฐานนั้นมาฟังเป็นข้อเท็จจริงได้เว้นแต่ผู้ถูกกล่าวหาจะพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้ร่วมเล่นการพนัน

หรือตัวอย่างเช่น มีมติคณะรัฐมนตรีตามหนังสือกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร ที่ นว ๘๙/๒๔๙๗ ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๙๗ กำหนดว่า ข้าราชการผู้มีหน้าที่ปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง จะอ้างว่าไม่รู้กฎหมายหรือระเบียบแบบแผนข้อบังคับอันตนจำต้องปฏิบัติ และอยู่ในหน้าที่ของตนมิได้ การที่ข้าราชการปฏิบัติงานไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนก็ดี หรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนก็ดี ให้ถือว่าผิดวินัยหรือหย่อนสมรรถภาพแล้วแต่กรณีเช่นนี้ก็เท่ากับว่าคณะรัฐมนตรีให้สันนิษฐานในข้อเท็จจริงไว้ก่อนว่าเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรื่องใดต้องรู้กฎหมายและระเบียบในเรื่องนั้น ฉะนั้น คณะกรรมการสอบสวนจึงไม่ต้องหาพยานหลักฐานมายืนยันว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รู้กฎหมายและระเบียบในเรื่องนั้นแล้ว ถือข้อสันนิษฐานนั้นเป็นข้อเท็จจริงได้เลยเว้นแต่ผู้ถูกกล่าวหาจะนำสืบพิสูจน์ได้ว่าตนไม่รู้จริงเช่น กฎหมายใหม่เพิ่งออกใหม่ตนยังยังไม่รับราชการกิจจานุเบกษาที่ประกาศกฎหมายใหม่ในเรื่องนั้น เป็นต้น

^{๓๒}สำนักงาน ก.ค.ค.คำแนะนำของ ก.ค.เรื่องการดำเนินการทางวินัยข้าราชการครู .แนวทางการพิจารณาลงโทษ ข้าราชการครูกระทำผิดวินัย หน้า ๔-๘

(๓) ข้อเท็จจริงที่มาสู่การพิจารณาโดยผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณารับรู้เอง

ข้อเท็จจริงที่ผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณารับรู้เองได้โดยไม่ต้องอ้างพยานหลักฐาน คือ ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไปหรือซึ่งไม่อาจโต้แย้งได้ เช่น

ก. ถ้อยคำภาษาไทยหรือภาษาอื่นที่เป็นที่เข้าใจกันอยู่ทั่วไป ผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณา นำมาพิจารณาวินิจฉัยเองได้โดยไม่ต้องนำผู้เชี่ยวชาญมาแปลหรือมาอธิบายอีก เช่น พ่อค้าลงบัญชีว่าจ่ายค่า "เก้าเจี๊ยะ" เป็นที่เข้าใจกันอยู่ทั่วไปว่าหมายถึงให้เงินกับเจ้าหน้าที่ ผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณารับรู้เองได้โดยไม่ต้องนำพยานมาสืบประกอบอีกกว่าแปลว่าอะไร แต่ถ้าเป็นคำที่รู้จักเฉพาะหมู่เหล่าอาจต้องให้ผู้เชี่ยวชาญอธิบายความประกอบ

ข. ธรรมเนียมประเพณีซึ่งเป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป เช่น ความรังเกียจของสังคม ต่อการกระทำของผู้ถูกกล่าวหาที่จะถือว่าเป็นการประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงเพียงใดหรือไม่ เป็นข้อเท็จจริงซึ่งรู้จักกันอยู่โดยทั่วไป คณะกรรมการสอบสวนหรือผู้พิจารณาย่อมพิจารณาได้โดยไม่ต้องอาศัยคำพยาน อย่างไรก็ตามถ้าเป็นธรรมเนียมประเพณีเฉพาะท้องถิ่นซึ่งไม่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปก็ควรนำพยานหลักฐานมาสืบประกอบให้เห็นว่ามีธรรมเนียมประเพณีเฉพาะท้องถิ่นเช่นนั้น

ค. กิจกรรมความเป็นไปของบ้านเมือง เช่น นโยบายของรัฐบาล ใครเป็นรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดีในระยะใด ดังนี้ ได้มีการประกาศเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไป ผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณาย่อมรับรู้ได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องอ้างพยานหลักฐาน

ง. สิ่งธรรมดาธรรมชาติ เช่น หนาวร้อนกลางวันยาว หน้าหนาวกลางวันสั้น ระยะเวลาที่บุคคลธรรมดาจะต้องใช้ในการเดินทางด้วยเท้าในระยะทางที่กล่าวอ้าง ภูมิประเทศของท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศเหล่านี้ ผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณาย่อมรับรู้ได้โดยไม่ต้องอ้างพยานหลักฐาน

(๔) ข้อเท็จจริงที่มาสู่การพิจารณาโดยผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณาตรวจเห็นเอง

สิ่งที่จะเข้ามาเป็นข้อเท็จจริงในสำนวนโดยการตรวจเห็นเองของผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณานั้น อาจมีได้โดยผู้ถูกกล่าวหาอ้าง หรือผู้เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นอ้าง หรือผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณาได้ทำการตรวจเห็นเองก็ได้ เช่น รูปลักษณะของผู้ถูกกล่าวหาหรือพยาน รูปรอยบาดแผลลักษณะวัตถุที่ใช้เป็นพยานหลักฐาน หรือเหตุการณ์ใดๆ ที่ปรากฏต่อหน้าผู้สอบสวนหรือผู้พิจารณาในเวลาสอบสวนหรือพิจารณา เป็นต้น

(๕) ข้อเท็จจริงที่มาสู่การพิจารณาโดยผู้ถูกกล่าวหารับ

ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้แจ้งไว้ในชั้นสืบสวนหรือในชั้นใด ๆ รับในข้อเท็จจริงอันใด ก็นำข้อเท็จจริงนั้นมาสู่การพิจารณาได้

การฟังข้อเท็จจริงว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ทำหรือได้ทำอะไร และทำอย่างไรบ้างในเรื่องที่กล่าวหา นั้น จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เข้ามาสู่สำนวนเรื่องโดยทางต่าง ๆ ๕ ทาง ดังกล่าวข้างต้น

ข้อเท็จจริงที่รวบรวมเข้ามาในสำนวนนั้น อาจมีทั้งข้อเท็จและข้อจริง เรื่องใดมีแต่ข้อจริง รับกันตลอดก็ง่ายต่อการหาความจริง เรื่องใดมีข้อเท็จและข้อจริงปะปนกันอยู่มากจะต้องวินิจฉัยชั้นน้ำหนักพยานแยกแยะว่าอะไรเท็จอะไรจริง โดยอาศัยเหตุผลประกอบการพิจารณารับฟัง ในการพิจารณาควรแยกพิจารณาแต่ละประเด็นในแต่ละประเด็นในแต่ละข้อกล่าวหา เป็นข้อ ๆ ไป ข้อไหนสำคัญที่สุดควร

พิจารณาวินิจฉัยก่อน ถ้าฟังข้อสำคัญฟังไม่ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดอาจไม่จำเป็นต้องพิจารณาข้อปลีกย่อยอื่นๆก็ได้

๓.๔.๓ ข้อแนะนำบางประการในการพิจารณาความผิดและการกำหนดโทษ

๑) การลงโทษต้องอยู่ในข้อเท็จจริงและประเด็นที่มีการแจ้งข้อกล่าวหา

กล่าวคือ จะต้องเป็นข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) หรือคณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบแล้วเท่านั้นจึงจะสามารถนำไปใช้ลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้โดยผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) หรือคณะกรรมการสอบสวนนำข้อเท็จจริงที่นอกเหนือจากที่มีการแจ้งข้อกล่าวหา มาพิจารณาเป็นความผิดหรือพิจารณากำหนดโทษเพิ่มเติมก็จะทำให้การเป็นคำสั่งลงโทษที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย^{๓๓}

๒) การลงโทษจะนำการกระทำผิดวินัยในเรื่องก่อนมารวมไม่ได้

กล่าวคือ การพิจารณาโทษหรือการกำหนดโทษ ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) จะต้องพิจารณาในพฤติการณ์และการกระทำผิดในแต่ละครั้งเท่านั้น จะนำพฤติการณ์ที่ผู้ถูกกล่าวหาเคยกระทำผิดก่อนหน้านี้ที่จะถูกลงโทษมาใช้ประกอบการพิจารณาไม่ได้ เนื่องจากในการกระทำดังกล่าวผู้ถูกกล่าวหาได้ถูกลงโทษไปแล้ว^{๓๔}

^{๓๓}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ.บ. ๑๐/๒๕๕๙ ในชั้นสอบสวนวินัยไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหาเรื่องการปลอมเอกสารให้ผู้ฟ้องคดีทราบ เมื่อไม่มีการแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่มเติมรวมทั้งไม่มีการให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแสดงพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อกล่าวหาที่ก่อนมีคำสั่งให้ผู้ฟ้องคดีออกจากกาปฏิบัติงานด้วยข้ออ้างดังกล่าว จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย และแม้คำสั่งลงโทษผู้ฟ้องคดีจะเป็นการใช้อำนาจในทางบริหารของผู้บังคับบัญชาแต่ก็ต้องดำเนินการทางวินัยตามขั้นตอนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด แต่เมื่อคำสั่งพิพาทนี้เป็นคำสั่งทางปกครองจึงต้องอยู่ในบังคับพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ที่จะต้องให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นคู่กรณีมีโอกาสที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตนก่อนออกคำสั่งทางปกครองดังกล่าว

^{๓๔}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ.บ.๒๕๕๕ เมื่อคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเป็นกรณีผู้ฟ้องคดีถูกกล่าวหาว่าไม่ให้เกียรติแก่เพื่อนครูด้วยกัน ใช้วาจาหยาบคายต่อหน้านักเรียนทั้งห้องและเพื่อนครู ไม่เคารพสิทธิซึ่งกันและกันทำให้ได้รับความอับอายต่อหน้านักเรียน และผลการสืบสวนเห็นว่าผู้ฟ้องคดีกระทำผิดวินัยฐานไม่สุภาพเรียบร้อย ตามมาตรา ๙๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ เห็นควรลงโทษโดยให้ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือ แต่การพิจารณาความผิดและกำหนดโทษตามคำสั่งลงโทษที่ ๖๖/๒๕๔๖ ของผู้อำนวยการฯ ได้นำเอาเรื่องและผู้ฟ้องคดีทำโทษเด็กนักเรียนด้วยการตีอันเป็นความผิดวินัยอย่างไม่มีร้ายแรงตามมาตรา ๙๑ ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ซึ่งเป็นเรื่องนอกเหนือจากข้อกล่าวหาที่ไม่มีการสืบสวนข้อเท็จจริงมาพิจารณาลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ฟ้องคดี โดยไม่ได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาดังกล่าวต่อผู้ฟ้องคดีเพื่อให้ผู้ฟ้องคดีได้มีโอกาสโต้แย้งทั้งยังนำเรื่องและผู้ฟ้องคดีเคยถูกลงโทษภาคทัณฑ์และตัดเงินเดือนในความผิดวินัยกรณีอื่นมาเป็นเหตุลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ฟ้องคดีในครั้งนี้ด้วย การพิจารณาความผิดและลงโทษภาคทัณฑ์ผู้ฟ้องคดีจึงเป็นการใช้ดุลพินิจโดยมิชอบ

๓) การลงโทษทางวินัยไม่ผูกพันกับผลการพิจารณาในคดีอาญา

การดำเนินการทางวินัยของข้าราชการเป็นการดำเนินการที่มีกฎหมายกำหนดขั้นตอนวิธีการ และบทความผิดเอาไว้เป็นการเฉพาะส่วนหนึ่งต่างหากจากการดำเนินคดีอาญา ดังนั้นการพิจารณาโทษทางวินัยจึงไม่จำเป็นต้องยึดถือตามผลของคดีอาญาของศาล^{๓๕} หรือการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการ^{๓๖}

อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาศาลถึงที่สุดว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด การพิจารณาความผิดวินัยก็อาจถือตามคำพิพากษาของศาลซึ่งเป็นที่สุดแล้ว ก็ได้ทั้งนี้ เป็นตามข้อ ๓๖ ของกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณาพ.ศ. ๒๕๕๐^{๓๗}

^{๓๕}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๖๒๕/๒๕๕๔ การพิจารณาดำเนินการทางวินัยกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ตลอดจนขั้นตอนและวิธีการสอบสวนไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากกับการดำเนินคดีอาญา ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดกำหนดให้การดำเนินการทางวินัยข้าราชการต้องถือผลของคดีอาญา แม้ศาลจะมีคำพิพากษายกฟ้อง แต่หากการสอบสวนทางวินัยมีพยานหลักฐานรับฟังได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาผิดวินัย ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจออกคำสั่งลงโทษทางวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหาตามควรแก่กรณีได้

^{๓๖}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อบ. ๓๒/๒๕๖๒ การสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการด้วยเหตุผลว่าคดีมีพยานหลักฐานไม่พอฟ้องกรณียังถือไม่ได้ว่ามีกรณีพิพาทความผิดของผู้ฟ้องคดี และศาลได้มีคำพิพากษาในเนื้อหาของคดีว่าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้กระทำผิดที่มีโทษทางอาญาหรือไม่ ประกอบกับไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาต้องพิจารณาดำเนินการทางวินัยโดยต้องผูกพันไปตามความเห็นของพนักงานอัยการ ทั้งในการสอบสวนทางวินัยมีกฎหมายและกฎกำหนดอำนาจหน้าที่ วิธีการสอบสวน และการพิจารณาโทษทางวินัยไว้เป็นเอกเทศต่างหากจากการดำเนินคดีอาญา ดังนั้น ในการดำเนินการทางวินัยของคณะกรรมการสอบสวน ตลอดจนการพิจารณาและใช้ดุลพินิจของผู้บังคับการฯ(ผู้ถูกฟ้องคดี) ในการออกคำสั่งลงโทษวินัยอย่างร้ายแรงผู้ฟ้องคดี จึงไม่จำเป็นต้องพิจารณาตามความเห็นของพนักงานอัยการแต่อย่างใด

^{๓๗}ข้อ ๓๙ ในกรณีที่คำพิพากษาศาลถึงที่สุดว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดหรือต้องรับผิดในคดีเกี่ยวกับเรื่องที่สอบสวนถ้าคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามคำพิพากษาศาลถึงที่สุดนั้นได้ความประจักษ์ชัดอยู่แล้วว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดตามข้อกล่าวหา คณะกรรมการสอบสวนจะนำเอาคำพิพากษาศาลถึงที่สุดนั้นมาใช้เป็นพยานหลักฐานที่สนับสนุนกล่าวหาโดยไม่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานอื่นก็ได้ แต่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบทั้งนี้ให้หน้าข้อ ๒๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๓.๕ สารระสำคัญในการออกคำสั่งวินัยอย่างไม่ร้ายแรงและการแจ้งคำสั่ง

เมื่อผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) พิจารณาผลการดำเนินการทางวินัยหรือรายงานการสอบสวนของคณะกรรมการสอบสวนวินัยเสร็จสิ้นแล้ว ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) จะต้องมีการสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามผลการพิจารณาดังกล่าว กล่าวคือ หากผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยก็จะต้องมีคำสั่งลงโทษหากผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำผิดวินัยก็จะต้องมีคำสั่งยุติเรื่อง หรือหากผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยแต่กรณีเป็นความผิดเล็กน้อยและมีเหตุอันควรงดโทษก็จะต้องมีคำสั่งงดโทษ เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นไปตามบัญญัติใน กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐

๓.๕.๑ สารระสำคัญของคำสั่งลงโทษ คำสั่งงดโทษ และคำสั่งยุติเรื่อง

การลงโทษวินัยอย่างไม่ร้ายแรงมีโทษอยู่ ๓ สถาน คือ ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน หรือหากเป็นกรณีความผิดเล็กน้อยและมีเหตุอันควรงดโทษผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ก็สามารถงดโทษ ให้ผู้ถูกกล่าวหาได้ ซึ่งในส่วนของรายละเอียดนั้นได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อการพิจารณากำหนดโทษ ในหัวข้อนี้จึงจะขอกกล่าวถึงสารระสำคัญในส่วนของรูปแบบและส่วนที่เป็นสารระสำคัญ รวมทั้งตัวอย่างของคำสั่งต่างๆ ดังนี้

๑) คำสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ เป็นสถานโทษที่เบาที่สุดโดยจะใช้ในกรณีการกระทำผิดวินัย แต่ไม่เกิดผลเสียหายแก่ราชการมากนัก โดยมีสาระของคำสั่งได้แก่

๑.๑) ข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง สังกัด เลขที่ตำแหน่ง อัตราเงินเดือน

๑.๒) พฤติการณ์ที่เป็นความผิด คือ การกระทำที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด โดยให้ระบุการกระทำให้ชัดเจนว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำการใด ในเรื่องใด เมื่อใด และอย่างไร (หากระบุไม่ชัดเจนอาจเป็นข้อโต้แย้งของผู้ถูกกล่าวหาได้ว่าคำสั่งลงโทษไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถโต้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้)

๑.๓) ฐานความผิด ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๔๗ มาตรา ๘๒ มาตรา ๘๗ แล้วแต่กรณี

๑.๔) การวางโทษ ให้ระบุไว้ว่า "กรณีเป็นความผิดเล็กน้อย เห็นควรภาคทัณฑ์"

๑.๕) การอ้างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (แบบฟอร์มในเว็บไซค์ สำนัก ก.ค.ศ.)

๑.๖) ผลของคำสั่ง การลงโทษภาคทัณฑ์ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดให้มีผลตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง ดังนั้น จึงต้องระบุผลของคำสั่งในท้ายคำสั่งว่า "ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป"

๑.๗) การแจ้งสิทธิอุทธรณ์ ให้ระบุการแจ้งสิทธิอุทธรณ์แก่ผู้ถูกกล่าวหาด้วยว่า "การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษนี้ให้อุทธรณ์โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อ อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ ปัจจุบันคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษเป็นต้นไป " ทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มาตรา ๑๒๑ และ มาตรา ๑๒๒ ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ และ กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการอุทธรณ์และพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

- ตัวอย่าง -

คำสั่ง(หน่วยงานที่ออกคำสั่ง)
ที่...../(เลข พ.ศ.)
เรื่อง ลงโทษภาคทัณฑ์

ด้วย...(ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษ)...ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....
(ชื่อหน่วยงานการศึกษา).....สังกัด.....ตำแหน่งเลขที่.....รับเงินเดือนใน
อันดับ.....ชั้น.....บาท ได้กระทำผิดวินัยในเรื่อง.....(ระบุกรณี
กระทำผิดโดยสรุปถ้ามีหลายกรณีให้ระบุทุกกรณีพร้อมทั้งระบุเหตุผลหรือข้อพิจารณาและข้อสนับสนุน
ในการใช้ดุลพินิจ).....

.....
.....
เป็นการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงกรณี.....
.....
ตามมาตรา.....แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ ๒๕๔๗
สมควรได้รับโทษ.....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามมาตราความในมาตรา ๑๐๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ประกอบกับกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษ
ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน และลดขั้นเงินเดือน พ.ศ. จึงให้ลงโทษ.....(ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษและ
อัตราโทษ).....

ทั้งนี้ ตั้งแต่.....เป็นต้นไป

อนึ่ง ถ้าผู้ถูกลงโทษประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งนี้ ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ กศจ.(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ เดิม)/
อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ.ตั้ง/ก.ค.ศ.ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

สั่ง ณ วันที่.....พ.ศ.

ลงชื่อ

(.....ชื่อผู้สั่ง.....)

.....ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....

๒) คำสั่งลงโทษตัดเงินเดือน เป็นโทษทางวินัยที่สูงขึ้นจากภาคทัณฑ์อีก ๑ ระดับ โดยจะเป็นกรณีที่มีใช้ความผิดวินัยเล็กน้อยที่จะสามารถลงโทษภาคทัณฑ์ได้ ซึ่งผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษตัดเงินเดือนได้ในอัตราร้อยละ ๒ หรือร้อยละ ๔ เป็นเวลา ๑ เดือน ๒ เดือน หรือ ๓ เดือน เท่านั้น จะตัดเงินเดือนในอัตราหรือระยะเวลา นอกเหนือจากที่กำหนดนี้ไม่ได้ โดยสาระของคำสั่งตัดเงินเดือนได้แก่

๒.๑) ข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง สังกัด เลขที่ตำแหน่ง
อัตราเงินเดือน

๒.๒) พฤติการณ์ที่เป็นความผิดฐาน คือ การกระทำที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด โดยให้ระบุการกระทำให้ชัดเจนว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำการใด ในเรื่องใด เมื่อใด และอย่างไร(หากระบุไม่ชัดเจนอาจเป็นข้อโต้แย้งของผู้ถูกกล่าวหาได้ว่าคำสั่งลงโทษไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถโต้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้)

๒.๓) ฐานความผิด ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๘๒ - มาตรา ๘๗ แล้วแต่กรณี

๒.๔) การวางโทษ ให้ระบุอัตราโทษที่จะลงโทษว่าตัดเงินเดือนในอัตราเท่าไร (ร้อยละ ๒ หรือร้อยละ ๔) และเป็นเวลาเท่าใด (๑ เดือน ๒ เดือน หรือ ๓ เดือน)

๒.๕) การอ้างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (แบบฟอร์มในเว็บไซต์สำนักงาน ก.ค.ศ.)

๒.๖) ผลของคำสั่ง การลงโทษตัดเงินเดือน กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน พ.ศ. ๒๕๖๑ ในวันที่มีคำสั่งลงโทษ ดังนั้น จึงต้องระบุผลของคำสั่งในท้ายคำสั่งว่า "ทั้งนี้ ตั้งแต่เดือน.....ระบุเดือนที่มีคำสั่ง) เป็นต้นไป"

๒.๗) การแจ้งสิทธิอุทธรณ์ ให้ระบุการแจ้งสิทธิอุทธรณ์แก่ผู้ถูกกล่าวหาด้วยว่า "การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษนี้ให้อุทธรณ์โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัดอ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่ เดิม) ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษเป็นต้นไป" ทั้งนี้ เป็นไปตามกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

- ตัวอย่าง -

คำสั่ง(หน่วยงานที่ออกคำสั่ง)
ที่...../(เลข พ.ศ.)
เรื่อง ลงโทษตัดเงินเดือน/ลดเงินเดือน

ด้วย...(ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษ)....ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....
(ชื่อหน่วยงานการศึกษา).....สังกัด.....ตำแหน่งเลขที่.....รับเงินเดือนใน
อันดับ.....ขั้น.....บาท ได้กระทำผิดวินัยในเรื่อง.....(ระบุกรณี
กระทำผิดโดยสรุปถ้ามีหลายกรณีให้ระบุทุกกรณีพร้อมทั้งระบุเหตุผลหรือข้อพิจารณาและข้อสนับสนุน
ในการใช้ดุลพินิจ).....

เป็นการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงกรณี.....

ตามมาตรา.....แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ ๒๕๔๗
สมควรได้รับโทษ.....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามมาตราความในมาตรา ๑๐๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ประกอบกับกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษ
ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน และลดขั้นเงินเดือน พ.ศ. จึงให้ลงโทษ.....(ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษและ
อัตราโทษ).....

ทั้งนี้ ตั้งแต่เดือน.....(ระบุเดือนที่มีคำสั่ง).....เป็นต้นไป

อนึ่ง ถ้าผู้ถูกลงโทษประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งนี้ ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ กศจ.(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ เดิม)/
อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ.ตั้ง/ก.ค.ศ.ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่ง

สั่ง ณ วันที่.....พ.ศ.

ลงชื่อ

(.....ชื่อผู้สั่ง.....)

.....ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....

๓) คำสั่งลงโทษลดเงินเดือน เป็นโทษทางวินัยที่สูงที่สุดของการกระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง มักใช้ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ราชการเป็นอย่างมาก แต่ยังไม่ถึงขั้นเสียหายแก่ราชการอย่างร้ายแรง โดยผู้บังคับบัญชา สามารถลงโทษลดเงินเดือนได้ในอัตรา ร้อยละ ๒ หรือร้อยละ ๔ (ไม่มีระยะเวลาในการลดเงินเดือน) จะลดเงินเดือนในอัตราหรือระยะเวลาอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดนี้ไม่ได้ โดยสาระของคำสั่งลดเงินเดือน ได้แก่

๓.๑) ข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง สังกัด เลขที่ตำแหน่ง
อัตราเงินเดือน

๓.๒) พฤติการณ์ที่เป็นความผิดฐาน คือ การกระทำที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด โดยให้ระบุการกระทำให้ชัดเจนว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำการใด ในเรื่องใด เมื่อใด และอย่างไร(หากระบุไม่ชัดเจนอาจเป็นข้อโต้แย้งของผู้ถูกกล่าวหาได้ว่าคำสั่งลงโทษไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถโต้แย้งหรืออุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้)

๓.๓) ฐานความผิด ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๘๒ - มาตรา ๘๗ แล้วแต่กรณี

๓.๔) การวางโทษ ให้ระบุอัตราโทษที่จะลงโทษว่าลดเงินเดือนในอัตราเท่าไร (ร้อยละ ๒ หรือร้อยละ ๔)

๓.๕) การอ้างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (แบบฟอร์มในเว็บไซต์สำนักงาน ก.ค.ศ.)

๓.๖) ผลของคำสั่ง การลงโทษลดเงินเดือน กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน ลดเงินเดือน พ.ศ. ๒๕๖๑ ต้องระบุผลของคำสั่งในท้ายคำสั่งว่า "ทั้งนี้ ตั้งแต่เดือน.....ระบุดีที่มีคำสั่ง) เป็นต้นไป"

๓.๗) การแจ้งสิทธิอุทธรณ์ ให้ระบุการแจ้งสิทธิอุทธรณ์แก่ผู้ถูกกล่าวหาด้วยว่า "การอุทธรณ์คำสั่งลงโทษนี้ให้อุทธรณ์โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ เดิม)ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษเป็นต้นไป" ทั้งนี้ เป็นไปตามกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐

- ตัวอย่าง -

คำสั่ง(หน่วยงานที่ออกคำสั่ง)
ที่...../(เลข พ.ศ.)
เรื่อง ลงโทษตัดเงินเดือน/ลดเงินเดือน

ด้วย...(ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษ)....ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....
(ชื่อหน่วยงานการศึกษา).....สังกัด.....ตำแหน่งเลขที่.....รับเงินเดือนใน
อันดับ.....ขั้น.....บาท ได้กระทำผิดวินัยในเรื่อง.....(ระบุกรณี
กระทำผิดโดยสรุปถ้ามีหลายกรณีให้ระบุทุกกรณีพร้อมทั้งระบุเหตุผลหรือข้อพิจารณาและข้อสนับสนุน
ในการใช้ดุลพินิจ).....

เป็นการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงกรณี.....

ตามมาตรา.....แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ ๒๕๔๗
สมควรได้รับโทษ.....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามมาตราความในมาตรา ๑๐๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ประกอบกับกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษ
ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน และลดขั้นเงินเดือน พ.ศ. จึงให้ลงโทษ.....(ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษและ
อัตราโทษ).....

ทั้งนี้ ตั้งแต่เดือน.....(ระบุเดือนที่มีคำสั่ง).....เป็นต้นไป

อนึ่ง ถ้าผู้ถูกลงโทษประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งนี้ ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ กศจ.(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่ เดิม)/
อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ.ตั้ง/ก.ค.ศ.ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้งคำสั่ง

สั่ง ณ วันที่.....พ.ศ.

ลงชื่อ

(.....ชื่อผู้สั่ง.....)

.....ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....

๔) คำสั่งดโทษ เป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยแต่เป็นความผิดวินัยเล็กน้อยซึ่งสมควรลงโทษภาคทัณฑ์ และมีกรณีที่มีเหตุอันสมควรงดโทษต่างๆ เช่น ผู้ถูกกล่าวหาพยายามแก้ไขผลความเสียหาย หรือเป็นกรณีที่เป็นความผิดวินัยครั้งแรกไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยมาก่อน เป็นต้น โดยสาระของคำสั่งดโทษ ได้แก่

๔.๑) ข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ชื่อ - สกุล ตำแหน่ง สังกัด เลขที่ตำแหน่ง อัตราเงินเดือน

๔.๒) พฤติการณ์ที่เป็นความผิดฐาน คือ การกระทำที่ผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิด โดยให้ระบุการกระทำให้ชัดเจนว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำการใด ในเรื่องใด เมื่อใด อย่างไร

๔.๓) ฐานความผิด ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๘๒ - มาตรา ๘๗ แล้วแต่กรณี

๔.๔) การวางโทษ ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้สั่งแต่งตั้ง) วางโทษภาคทัณฑ์ก่อนแล้วระบุกรณีที่มีเหตุอันควรงดโทษ พร้อมทั้งวิธีการที่ดำเนินการ เช่น "ว่ากล่าวตักเตือนเป็นหนังสือ" หรือ "ทำทัณฑ์บนเป็นหนังสือ" เป็นต้น

๔.๕) การอ้างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (แบบฟอร์มในเว็บไซต์สำนัก ก.ค.ศ.)

๔.๖) ผลของคำสั่ง การงดโทษ กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ มิได้กำหนดไว้ คำสั่งจึงมีผลตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง ดังนั้น จึงต้องระบุผลของคำสั่งในท้ายคำสั่งว่า "ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ เป็นต้นไป"

๔.๗) การแจ้งสิทธิการโต้แย้งคำสั่งดโทษ เนื่องจากคำสั่งดโทษมิใช่คำสั่งลงโทษวินัย จึงไม่สามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ตามกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ การแจ้งสิทธิในการโต้แย้งดังกล่าวจึงต้องโต้แย้งด้วยการร้องทุกข์ต่อ กศจ. (อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา เดิม) อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ตามกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และพิจารณาร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑ โดยให้ระบุการแจ้งสิทธิว่า "การโต้แย้งคำสั่งดโทษนี้ให้ร้องทุกข์โดยทำเป็นหนังสือยื่นต่อ กศจ. (อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา เดิม) อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง หรือ ก.ค.ศ. แล้วแต่กรณี ภายในสามสิบวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษเป็นต้นไป" ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบตามกฎหมาย ก.ค.ศ.ว่าด้วยการร้องทุกข์และพิจารณาร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑

หมายเหตุ : เนื่องจากการใช้สิทธิอุทธรณ์ตามตาม กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ กรณี"ข้าราชการใดถูกสั่งลงโทษหรือถูกสั่งให้ออกจากราชการในผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อ ก.ค.ศ." ดังนั้นเมื่อคำสั่ง "งดโทษ" มิใช่การลงโทษวินัยจึงไม่สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ตามระเบียบดังกล่าว

-ตัวอย่าง-

คำสั่ง..(หน่วยงานที่ออกคำสั่ง....

..... (เลข พ.ศ.)

เรื่อง งดโทษ / ลดโทษ / เพิ่มโทษ / ยกโทษ (และให้กลับเข้ารับราชการ)

ตามคำสั่ง.....(หน่วยงานที่ออกคำสั่ง).....ที่...../ลงวันที่.....พ.ศ.ลงโทษ
 (ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษ).....ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
 ตำแหน่ง/วิทยฐานะ..... (ชื่อหน่วยงานการศึกษา).....สังกัด.....
 ตำแหน่งเลขที่.....รับเงินเดือนในอันดับ.....ชั้น.....บาท ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง/
 วิทยฐานะ.....(กรณีมีการเปลี่ยนแปลง).....ซึ่งกระทำผิดวินัยในเรื่อง
(ระบุข้อเท็จจริงในการกระทำผิดตามคำสั่งเดิม).....
 อันเป็นการกระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง
 กรณี.....

ตามมาตรา.....แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ โดย
 ให้ลงโทษ.....และได้รับรายงานการลงโทษตามลำดับ นั้น

....(ระบุตำแหน่งผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้ได้รับรายงานตามมาตรา ๑๐๔).....
 พิจารณาแล้วเห็นว่าการลงโทษดังกล่าวเป็นการไม่ถูกต้อง/ไม่เหมาะสม โดย.....
 (ถ้าฟังข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย กรณีความผิดและมาตราที่เปลี่ยนแปลงไปให้ระบุเหตุผลหรือข้อพิจารณา
 และข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจไว้ด้วย).....สมควรงดโทษ.....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษ
 ภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน และลดขั้นเงินเดือน พ.ศ. จึงให้งดโทษ(ระบุชื่อผู้ถูกลงโทษ).....จาก
เป็น.....

ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่.....เป็นต้นไป

อนึ่ง ถ้าผู้ถูกลงโทษประสงค์จะอุทธรณ์คำสั่งนี้ ให้ยื่นอุทธรณ์ต่อ กศจ.(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่
 การศึกษา เดิม)/อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ.ตั้ง/ก.ค.ศ. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง

สั่ง ณ วันที่.....พ.ศ.

ลงชื่อ

(.....ชื่อผู้สั่ง.....)

.....ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....

-ตัวอย่าง-
หนังสือว่ากล่าวตักเตือน

เขียนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ด้วย.....(ชื่อ-สกุล).....ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....สังกัด.....มีพฤติกรรม(พฤติกรรม = ทำอะไรที่ไหน
เมื่อไร อย่างไร).พฤติกรรมเป็นความผิดวินัย ฐาน.....แต่เนื่องจาก.....

.....(เหตุผลลงโทษ)
จึงเห็นควรลงโทษ และให้ว่ากล่าวตักเตือน..... (ชื่อ-สกุล).....ให้พึงสำวรตนและระมัดระวังใน
การปฏิบัติหน้าที่ราชการให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการและรักษาวินัยโดยเคร่งครัด
รวมทั้งระมัดระวังในการปฏิบัติราชการอื่นๆหากกระทำผิดวินัยอีกจะต้องถูกลงโทษวินัยต่อไป

ลงชื่อ.....ผู้ว่ากล่าวตักเตือน

(.....ชื่อผู้ว่ากล่าวตักเตือน.....)

.....ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....

ลงชื่อ.....ผู้ถูกว่ากล่าวตักเตือน

(.....ชื่อผู้ถูกว่ากล่าวตักเตือน.....)

.....ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....

๕) คำสั่งยุติเรื่อง เป็นกรณีที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ พิจารณาผลการสอบสวนวินัยแล้ว เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้กระทำความผิดวินัยตามที่กล่าวหา โดยสาระของคำสั่งยุติเรื่อง ได้แก่

๕.๑) อ้างถึงคำสั่งเดิมที่มีการสอบสวนวินัย ข้อมูลของผู้ถูกกล่าวหา ได้แก่ ชื่อ – สกุล ตำแหน่งสังกัด เลขที่ตำแหน่ง อัตราเงินเดือน

๕.๒) ระบุเรื่องที่มีการกล่าวหาตามคำสั่งเดิม

๕.๓) ระบุผลการพิจารณาว่า "ข้อเท็จจริงจากการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ปรากฏว่า นาย/นางสาว/นาง.....-.....ไม่ได้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา จึงเห็นควรยุติเรื่อง ที่กล่าวหาดังกล่าว"

๕.๔) การอ้างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (แบบฟอร์มในเว็บไซต์สำนักงาน ก.ค.ศ.)

๕.๕) ผลของคำสั่ง เนื่องจากกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนและพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ มิได้กำหนดเรื่องผลการของการยุติเรื่องไว้ คำสั่งจึงมีผลตั้งแต่วันที่คำสั่ง ดังนั้น ให้ระบุท้ายคำสั่ง ว่า"ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้ เป็นต้นไป"

๓.๕.๒ การแจ้งคำสั่ง

เมื่อผู้บังคับบัญชามีคำสั่งทางวินัยอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว ระเบียบ ก.ค.ศ.ว่าด้วย วิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ตาม ข้อ ๑๒ กำหนดวิธีการแจ้งคำสั่งไว้ ดังนี้

๑) กรณีแจ้งผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้ออกคำสั่งลงโทษ) ดำเนินการ แจ้งคำสั่งแก่ผู้ถูกลงโทษภายใน ๗ วัน นับแต่วันออกคำสั่งลงโทษ โดยให้ผู้ถูกลงโทษลงลายมือชื่อและวันที่ รับทราบคำสั่งไว้เป็นหลักฐาน และให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้ออกคำสั่งลงโทษ) มอบสำเนาคำสั่งให้ผู้ถูกลงโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาไว้หนึ่งฉบับ

๒) กรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับทราบคำสั่ง ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้ออกคำสั่งลงโทษ) มอบสำเนาคำสั่งให้ผู้ถูกลงโทษแล้วบันทึกวัน เดือน ปี เวลาและสถานที่แจ้งคำสั่ง และลงลายมือชื่อ ผู้บังคับบัญชา(ผู้ออกคำสั่งลงโทษ)พร้อมทั้งลายมือชื่อของพยานผู้รู้เห็นในการแจ้ง

๓) กรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่มารับทราบคำสั่ง หรือไม่อาจแจ้งคำสั่งได้โดยตรงด้วย เหตุอื่น ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้ออกคำสั่งลงโทษ)แจ้งเป็นหนังสือส่งสำเนาคำสั่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบ รับไปให้ผู้ถูกลงโทษ ณ ที่อยู่ของผู้ถูกลงโทษ ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ หลักฐานของทาง ราชการ โดยส่งสำเนาคำสั่งไปให้สองฉบับเพื่อให้ผู้ถูกลงโทษเก็บไว้หนึ่งฉบับ และให้ผู้ถูกลงโทษลงลายมือ ชื่อและวัน เดือน ปีที่รับทราบคำสั่งส่งคืนกลับมาเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานหนึ่งฉบับ ในกรณีเช่นนี้เมื่อล่วงพ้น สิบห้าวันนับแต่วันที่ปรากฏในใบตอบรับทางไปรษณีย์ลงทะเบียนว่าผู้ถูกลงโทษได้รับเอกสารดังกล่าวหรือ มิได้รับแทนแล้ว แม้ยังไม่ได้รับสำเนาคำสั่งลงโทษฉบับที่ให้ผู้ถูกลงโทษลงลายมือชื่อและวันเดือน ปีที่ รับทราบคำสั่งลงโทษกลับคืนมาให้ถือว่าผู้ถูกลงโทษได้รับแจ้งคำสั่งแล้ว

ถ้าเป็นกรณีที่ผู้ถูกลงโทษไม่ยอมรับเอกสารดังกล่าว ถ้าได้ส่งไปยังภูมิลำเนาของผู้นั้นก็ให้ ถือว่าได้รับแจ้งตั้งแต่ในขณะไปถึง

บทที่ ๔

การรายงานผลการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

๔.๑ การรายงานการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

๔.๑.๑ การจัดทำสำนวนสอบสวนวินัย

คณะกรรมการสอบสวนต้องจัดทำสำนวนการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงต่อผู้สั่งแต่งตั้ง แม้จะไม่ได้กำหนดว่าหนังสือดังกล่าวต้องมีรูปแบบอย่างไร แต่ทั้งนี้เพื่อความครบถ้วนสมบูรณ์คณะกรรมการสอบสวน อาจนำรูปแบบ ซึ่งมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับการจัดทำสำนวนการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง กล่าวคือ

๑) จัดทำปกสำนวนการสอบสวน โดยระบุให้ชัดเจนว่าเป็นการสอบสวนวินัยผู้ใดสอบสวน ในความผิดกรณีใด และเป็นการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงหรือวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

๒) การจัดทำสารบัญญัตินำสำนวนการสอบสวนให้คณะกรรมการทำสารบัญและบันทึกข้อมูล ในสารบัญญัตินำสำนวนการสอบสวนเช่นเดียวกับการบันทึกและจัดทำสารบัญญัตินำสำนวนคดีกล่าวคือบันทึกอันดับของเอกสารเรียงตามวันที่ทำเอกสารอันดับดังกล่าวมีหลายฉบับให้ใส่เครื่องหมายทับเช่น ๑/๑ ๑/๒ เป็นต้น

๓) การจัดเรียงเอกสารในสำนวนให้เรียงตามวันที่ดำเนินการโดยปกติแล้วการเรียน เอกสารจะตามลำดับดังนี้

๓.๑ เอกสารต้นเรื่องเช่นหนังสือร้องเรียนหรือบันทึกรายงานเหตุ

๓.๒ บันทึกถ้อยคำพยาน

๓.๓ เอกสารที่เกี่ยวข้องพยานหลักฐานที่ได้มา

๓.๔ บันทึกการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน

๓.๕ บันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา

๓.๖ ความเห็นของคณะกรรมการสอบสวน

๔) กรณีที่มีการสอบถ้อยคำพยานบุคคลแล้วพยานบุคคลนั้นนำพยานหลักฐานมามอบให้ คณะกรรมการให้คณะกรรมการจัดเก็บพยานหลักฐานดังกล่าวไว้ท้ายบันทึกถ้อยคำของพยานผู้นั้นวงเล็บ เพื่อง่ายในการตรวจสอบว่าพยานหลักฐานนั้นเป็นของพยานรายใด

ผู้จัดทำคู่มือเห็นว่า สิ่งที่ต้องจัดทำสำนวนการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงต่อผู้สั่งแต่งตั้ง ควรประกอบด้วยแบบฟอร์มดังต่อไปนี้

๔.๑ ปกสำนวนการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง

๔.๒ บัญชีสำนวนการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง

๔.๓ แบบ สว.๑ คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง

๔.๔ แบบ สว.๒ บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหา ตามข้อ ๒๓

๔.๕ แบบ สว.๓ บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและสรุป

พยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ตามข้อ ๒๔

๔.๖ แบบ สว.๔ บันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา

๔.๗ แบบ สว.๕ บันทึกถ้อยคำพยานของฝ่ายกล่าวหา/ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา

๔.๘ แบบ สว. ๖ รายงานการสอบสวน

๔.๙ บันทึกรายงานการประชุมคณะกรรมการสอบสวน

หมายเหตุ แบบฟอร์มสำหรับการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงไม่ได้กำหนดไว้ ผู้จัดทำคู่มือฉบับนี้ จึงนำรูปแบบการดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรง มาปรับใช้ ทั้งนี้คณะกรรมการอาจปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมเพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน แต่สาระสำคัญในการสอบสวน ต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อเท็จจริงอย่างเพียงพอ และมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน

ที่	รายการ	วัน เดือน ปี	จำนวนแผ่น
๑	ปกสำนวนการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง		
๒	บัญชีสำนวนการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง		
๓	คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง (แบบ สว.๑)		
๔	บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหา ตามข้อ ๒๓ (แบบ สว.๒)		
๕	บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและสรุป พยานหลักฐาน ที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ตามข้อ ๒๔ (แบบ สว.๓)		
๖	บันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา (แบบ สว.๔)		
๗	บันทึกถ้อยคำพยานของฝ่ายกล่าวหา/ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา (แบบ สว.๕)		
๗.๑	พยานราย.....		
๗.๒	พยานราย.....		
๘	รายงานการสอบสวน (แบบ สว.๖)		
๙	รายงานการประชุมคณะกรรมการที่ได้ดำเนินการระหว่าง ดำเนินการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรงในสำนวน		
จำนวนเอกสารทั้งหมดในสำนวน			

ตารางที่ ๔ บัญชีเอกสารสำนวนการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

-ตัวอย่าง -

คำสั่ง.....(ส่วนราชการ).....
 ที่..... /.....(เลข พ.ศ.ที่ออกคำสั่ง)
 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

ด้วย นาย/นางสาว/นาง.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ข้าราชการครูและ
 บุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....เลขที่ตำแหน่ง.....สังกัด.....
 มีกรณีถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง เรื่อง.....(เรื่องที่กล่าวหาถ้ากล่าวหาหลาย
 เรื่องให้ระบุทุกเรื่อง).....

ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๙๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู
 และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาใน
 เรื่องดังกล่าวประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

๑.(ระบุชื่อและตำแหน่ง/วิทยฐานะ).....เป็นประธานกรรมการ
๒.(ระบุชื่อและตำแหน่ง/วิทยฐานะ).....เป็นกรรมการ
๓.(ระบุชื่อและตำแหน่ง/วิทยฐานะ).....เป็นกรรมการและเลขานุการ
- ๔.....(ระบุชื่อและตำแหน่ง/วิทยฐานะ).....เป็นผู้ช่วยเลขานุการ(มีหรือไม่มีก็ได้)

ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการสอบสวนดำเนินการสอบสวนพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการ
 ที่กำหนดในกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แล้วเสนอสำนวน
 การสอบสวนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ในการสอบสวนถ้าคณะกรรมการสอบสวนเห็นว่า กรณีมีมูลว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำผิด
 วินัยในเรื่องอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในคำสั่งนี้ หรือกรณีที่มีการสอบสวนพาดพิงไปถึงข้าราชการครูและบุคลากร
 ทางการศึกษาผู้อื่นและคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาในเบื้องต้นแล้วเห็นว่า ข้าราชการครูและบุคลากร
 ทางการศึกษาผู้นั้นมีส่วนกระทำการในเรื่องที่สอบสวนนั้นอยู่ด้วยให้ประธานรายงานมาโดยเร็ว

อนึ่ง ถ้าผู้ถูกกล่าวหาประสงค์จะร้องทุกข์คำสั่งนี้ให้ร้องทุกข์ต่อ กคจ. ภายในสามสิบวัน
 นับแต่ได้รับแจ้งคำสั่ง

สั่ง ณ วันที่เดือน.....พ.ศ.

ลงชื่อ(.....) ผู้สั่ง
 (.....)

ตำแหน่ง/วิทยฐานะ
 ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ

-ตัวอย่าง -

คำสั่ง.....(ชื่อหน่วยงาน).....
 ที่...../.....(เลข พ.ศ.ที่ออกคำสั่ง)
 เรื่อง เปลี่ยนแปลงกรรมการสอบสวน

ตามคำสั่ง.....ที่...../๒๕๖๔ สั่ง ณ วันที่.....แต่งตั้ง
 คณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง (นาย/นาง/นางสาว).....
 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่ง/วิทยฐานะ.....สังกัด
เลขที่ตำแหน่ง.....มีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิด
 วินัยอย่างไม่ร้ายแรง ในเรื่อง.....นั้น

บัดนี้ เห็นสมควรเปลี่ยนแปลงกรรมการสอบสวน เป็นดังนี้

๑. เป็นประธานกรรมการ
๒. เป็นกรรมการ
๓. เป็นกรรมการและเลขานุการ

สั่ง ณ วันที่

พ.ศ. ๒๕๖๓

ลงชื่อ(.....) ผู้สั่ง
 (.....)

ตำแหน่ง/วิทยฐานะ
 ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ

(ตัวอย่าง)

บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหา ตามข้อ ๒๓
เรื่อง การสอบสวน.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

คณะกรรมการสอบสวนตามคำสั่ง.....(ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง).....ที่...../.....
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ได้แจ้งและอธิบาย
ข้อกล่าวหาให้.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ดังนี้
.....(อธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบว่า
ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการใด เมื่อใด อย่างไร).....

ทั้งนี้ คณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบแล้วว่า ในการสอบสวนนี้
ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิและหน้าที่ตามข้อ ๑๘ รวมทั้งสิทธิที่จะได้รับแจ้งสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าว
หา และมีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาตลอดจนอ้างพยานหลักฐานหรือนำพยานหลักฐาน
มาสู้แก้ข้อกล่าวหาได้ด้วย

(ลงชื่อ).....ประธานกรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ
(.....)

ข้าพเจ้า.....(ชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ได้ทราบข้อกล่าวหา และได้บันทึกนี้ ๑ ฉบับ ไว้
แล้ว เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

(ลงชื่อ).....ผู้ถูกกล่าวหา
(.....)

-ตัวอย่าง-

บันทึกการแจ้งและรับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน
 ที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ตามข้อ ๒๔
 เรื่อง การสอบสวน.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยไม่ร้ายแรง

ตามที่คุณคณะกรรมการสอบสวนตามคำสั่ง.....(ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง).....
 ที่...../.....เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
 ได้แจ้ง ข้อกล่าวหาให้.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ผู้ถูกกล่าวหาทราบตามบันทึกการแจ้งและรับทราบ
 ตามข้อ ๒๓ ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.นั้น

บัดนี้คณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาเสร็จ
 แล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ดังนี้

๑. ข้อกล่าวหา.....(ข้อกล่าวหาซึ่งปรากฏตามพยานหลักฐานว่ากรณีใดเป็นความผิดวินัย
 ตามมาตราใด).....
๒. สรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา.....(สรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อ
 กล่าวหาเท่าที่มีให้ทราบ โดยระบุวัน เวลา สถานที่ และการกระทำที่มีลักษณะเป็นการสนับสนุนข้อ
 กล่าวหา).....

พยานบุคคล

๑)

๒)

พยานเอกสาร

๑)

๒)

พยานอื่นๆ (เช่น คลิปวิดีโอ ,คลิปเสียง)

๑)

๒)

บันทึกนี้ทำขึ้นสองฉบับข้อความตรงกัน และกรรมการได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

(ลงชื่อ).....ประธานกรรมการ

(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการ

(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ

(.....)

-๒-

ข้าพเจ้า.....(ชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ได้ทราบข้อกล่าวหา และสรุปพยานหลักฐานที่
สนับสนุนข้อกล่าวหา และได้บันทึกนี้ ๑ ฉบับ ไว้แล้ว เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

(ลงชื่อ).....ผู้ถูกกล่าวหา

(.....)

-ตัวอย่าง-

บันทึกถ้อยคำของผู้ถูกกล่าวหา
เรื่อง การสอบสวน.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

สอบสวนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี สัญชาติ..... ศาสนา.....
อาชีพ.....อยู่บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....
เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....

ข้าพเจ้าได้ทราบแล้วว่าข้าพเจ้าเป็นผู้ถูกกล่าวหาในเรื่อง.....(เรื่องที่กล่าวหา).....
ตามคำสั่ง.....(ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง).....ที่...../.....เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน
ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.และข้าพเจ้าขอให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง ดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า คณะกรรมการสอบสวนมิได้กระทำการล่อลวง ชูเชิญ ให้สัญญาหรือ
กระทำการใดเพื่อจูงใจให้ข้าพเจ้าให้ถ้อยคำอย่างใดๆและข้าพเจ้าได้ฟังบันทึกถ้อยคำ/ได้อ่านบันทึกถ้อยคำ
ด้วยตนเองแล้วขอรับรองว่าเป็นบันทึกถ้อยคำที่ถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าคณะกรรมการสอบสวน

(ลงชื่อ).....ผู้ถูกกล่าวหา
(.....)

(ลงชื่อ).....บุคคลตามข้อ ๑๑ ข้อ ๒๘ (ถ้ามี)
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ(ผู้บันทึกถ้อยคำ)
(.....)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ได้ให้ถ้อยคำและลงลายมือชื่อ
ต่อหน้าข้าพเจ้า

(ลงชื่อ).....ประธานกรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ
(.....)

(ตัวอย่าง)

บันทึกถ้อยคำพยานของฝ่ายกล่าวหา/ฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา
เรื่อง การสอบสวน.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง

สอบสวนที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า.....อายุ.....ปี สัญชาติ.....ศาสนา.....
อาชีพ.....อยู่บ้านเลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....
เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....โทรศัพท์.....

คณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งให้ข้าพเจ้าทราบว่า ข้าพเจ้าเป็นพยานในเรื่อง.....(ชื่อผู้ถูก
กล่าวหา).....ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยอย่างไรร้ายแรง ตามคำสั่ง(ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง)....
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.และได้แจ้งให้ข้าพเจ้า
ทราบด้วยว่ากรรมการสอบสวนมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา การให้ถ้อยคำอันเป็น
เท็จต่อกรรมการสอบสวนเป็นความผิดตามกฎหมาย

ข้าพเจ้าขอให้ถ้อยคำตามความสัตย์จริง ดังต่อไปนี้

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า คณะกรรมการสอบสวนมิได้กระทำการล่อลวง ชูเชิญ ให้สัญญาหรือ
กระทำการใดเพื่อจูงใจให้ข้าพเจ้าให้ถ้อยคำอย่างใดๆและข้าพเจ้าได้ฟังบันทึกถ้อยคำ/ได้อ่านบันทึกถ้อยคำ
ด้วยตนเองแล้วขอรับรองว่าเป็นบันทึกถ้อยคำที่ถูกต้อง จึงลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าคณะกรรมการสอบสวน

(ลงชื่อ).....พยาน/ผู้ให้ถ้อยคำ

(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ(ผู้บันทึกถ้อยคำ)

(.....)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า.....(ระบุชื่อพยาน).....ได้ให้ถ้อยคำและลงลายมือชื่อต่อหน้าข้าพเจ้า

(ลงชื่อ).....ประธานกรรมการ

(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการ

(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ

(.....)

รายงานการสอบสวน

วันที่..... เดือน.....พ.ศ.

เรื่อง การสอบสวน.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง
เรียน.....(ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน).....

ตามที่ได้มีคำสั่ง.....(ชื่อหน่วยงานที่ออกคำสั่ง).....เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน
ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เพื่อสอบสวน.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ซึ่งถูกกล่าวหา
ว่ากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรงในเรื่อง.....

ประธานกรรมการได้รับทราบคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนดังกล่าว เมื่อวันที่
เดือน.....พ.ศ.และคณะกรรมการสอบสวนได้สอบสวนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
ในกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ เสร็จแล้ว จึงขอเสนอรายงานการสอบสวน
ดังต่อไปนี้

๑. มูลกรณีเรื่องนี้ ปรากฏขึ้นเนื่องจาก.....(มีผู้ร้องเรียนหรือมีผู้รายงานว่าอย่างไร
ในกรณีที่ได้มีการสืบสวนหรือสอบสวนได้ความประการใดให้ระบุไว้ด้วย).....

๒. คณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาที่ปรากฏตามเรื่องที่ถูกกล่าวหาให้
.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ผู้ถูกกล่าวหาทราบแล้ว โดย.....(แจ้งและอธิบายข้อกล่าวหาให้ผู้ถูก
กล่าวหาทราบว่าได้กระทำการใดเมื่อใด อย่างไร และแจ้งโดยวิธีใด).....

๒.(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ผู้ถูกกล่าวหา ได้ให้ถ้อยคำในเบื้องต้น
ว่าให้ถ้อยคำในเบื้องต้นว่าอย่างไร หรือไม่ได้ให้ถ้อยคำในเบื้องต้นด้วยเหตุผลอย่างไร).....

๓. คณะกรรมการสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาแล้ว
ได้ความว่า...(อธิบายว่าได้ความอย่างไร ในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนไม่สอบสวนพยานคนใดตาม
ข้อ ๓๐ หรืองดการสอบสวนพยานหลักฐานใดตาม ข้อ ๓๑ ให้ระบุพยานที่ไม่สอบสวนหรือพยานหลักฐาน
ที่งดสอบสวนนั้นพร้อมทั้งเหตุผลไว้ด้วย).....

๔. คณะกรรมการสอบสวนได้แจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุน
ข้อกล่าวหาให้.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ผู้ถูกกล่าวหาทราบตามบันทึกการแจ้งข้อกล่าวหา
และสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.โดย.....
(อธิบายวิธีแจ้งข้อกล่าวหา.....)

๖. คณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาที่จะยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา หรือ
ขอให้ถ้อยคำหรือขอให้นำสืบแก้ข้อกล่าวหาแล้ว.....(ระบุชื่อผู้ถูกกล่าวหา).....ผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงแก้
ข้อกล่าวหา/ให้ถ้อยคำ/นำสืบแก้ข้อกล่าวหาว่า.....(รายละเอียดเกี่ยวกับคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาหรือการ
ให้ถ้อยคำหรือการนำสืบแก้ข้อกล่าวหาว่าอย่างไรและในกรณีที่ไม่ได้ดำเนินการดังกล่าวเนื่องจากเหตุผล
อย่างไรและได้นำสืบแก้ข้อกล่าวหาโดยอ้างพยานหลักฐานซึ่งคณะกรรมการสอบสวนตามคำขอของผู้ถูก
กล่าวหาได้ความสรุปว่าอย่างไร หรือไม่ ได้นำสืบแก้ข้อกล่าวหาด้วยเหตุผลอย่างไร ในกรณีที่
คณะกรรมการสอบสวนไม่สอบพยานใด หรืองดการสอบสวนพยานหลักฐานใด ให้ระบุพยานที่ไม่สอบสวน

หรือพยานหลักฐานที่งดการสอบสวนนั้นพร้อมทั้งเหตุผลไว้ด้วย และในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาให้อภัยคำรับ
สารภาพ ให้บันทึกเหตุผลในการรับสารภาพไว้ด้วย).....

๗. คณะกรรมการสอบสวนได้ประชุมพิจารณาลงมติแล้ว เห็นว่า.....(เปรียบเทียบพยาน
หลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหา กับพยานหลักฐานที่หักล้างข้อกล่าวหาจะรับฟังพยานหลักฐานใด ได้
หรือไม่ เพียงใด โดยอาศัยเหตุผลอย่างไร และผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่างไร หรือไม่ ถ้าผิดเป็น
ความผิดวินัยกรณีใด ตามมาตราใด และควรได้รับโทษสถานใด หย่อนความสามารถในอันที่จะปฏิบัติ
หน้าที่ราชการ หรือบกพร่องในหน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ราชการ
ตามมาตรา ๑๑๑ หรือไม่ อย่างไร หรือมีเหตุอันควรสงสัยอย่างยิ่งว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดวินัยอย่าง
ร้ายแรง แต่การสอบสวนไม่ได้ความแน่ชัดพอที่จะฟังลงโทษปลดออกหรือไล่ออก ถ้าให้รับราชการต่อไปจะ
เป็นการเสียหายแก่ราชการตามมาตรา ๑๑๒ หรือไม่ อย่างไร).....

คณะกรรมการสอบสวนจึงขอเสนอสำนวนการสอบสวนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการ
ต่อไป

(ลงชื่อ).....ประธานกรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการ
(.....)

(ลงชื่อ).....กรรมการและเลขานุการ
(.....)

๔.๑.๒ ขั้นตอนการรายงานผลการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรง

เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการทางวินัยหรือสั่งลงโทษทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาของตนแล้ว กรณีที่อยู่ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาต้องรายงานการดำเนินการทางวินัยไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรณีไม่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาให้รายงานไปยังหัวหน้าส่วนราชการ หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าโทษที่จะลงสูงเกินกว่าอำนาจของตนให้รายงานไปยังผู้มีอำนาจ เมื่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหัวหน้าส่วนราชการได้รับรายงาน ต้องตรวจสอบการดำเนินการว่าถูกต้องตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายหรือไม่ หากไม่ถูกต้องก็ให้แก้ไขให้ถูกต้องตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายหรือไม่ หากไม่ถูกต้องก็ให้แก้ไขให้ถูกต้อง และผู้บังคับบัญชาที่ได้รับรายงาน อาจเปลี่ยนแปลงโทษได้ตามความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ระดับโทษต้องไม่เกินอำนาจของตน

คำสั่งลงโทษเป็นคำสั่งทางปกครอง ตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนดให้ "คำสั่งทางปกครอง" หมายความว่า การให้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในกรที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระวัง หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียนแต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ เมื่อผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดแล้ว ต้องดำเนินการแจ้งคำสั่งลงโทษให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยเร็ว พร้อมทั้งแจ้งสิทธิการอุทธรณ์ให้ผู้ถูกคำสั่งลงโทษ ทราบว่าสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อใครภายในกี่วัน ในกรณีที่เป็นการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษวินัยไม่ร้ายแรงที่ผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษด้วยอำนาจของตนเอง สามารถใช้สิทธิอุทธรณ์ต่อ กศจ.(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา เดิม) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง แล้วแต่กรณีภายใน ๓๐ วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งซึ่งอาจเป็นการให้ลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี ที่รับทราบคำสั่ง ในทางปฏิบัติจะให้ผู้ถูกลงโทษลงลายมือชื่อรับทราบคำสั่งในคำสั่งลงโทษนั่นเอง และให้ผู้ถูกลงโทษเก็บไว้ ๑ ฉบับ และเก็บรวบรวมไว้ในสำนวน ๑ ฉบับ หากเป็นการแจ้งโดยวิธีการส่งทางไปรษณีย์ต้องเป็นไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ หากไม่มีการแจ้งสิทธิดังกล่าวอายุความจะขยายเป็น ๑ ปี และเมื่อมีการสั่งลงโทษแล้วต้องมีการแจ้งต่อ กศจ.(อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา เดิม) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง พิจารณาตามมาตรา ๑๐๔ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับรายงานเห็นว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงก็มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรงได้ตามมาตรา ๑๐๔ (๑) ไม่ว่าจะเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๓ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันหรือไม่ก็ตาม เมื่อดำเนินการแล้วจึงเสนอ กศจ.(อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา เดิม) พิจารณาตามมาตรา ๑๐๐ วรรคสี่ ยกเว้นตำแหน่งซึ่งมีวิญญูฐานะเชี่ยวชาญพิเศษ ในกรณีที่เห็นว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงต้องรายงานผู้มีอำนาจสั่งบรรจุตามมาตรา ๕๓

ในกรณีที่มีการอุทธรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหัวหน้าส่วนราชการ ต้องเสนออุทธรณ์ให้ กศจ.(อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา เดิม) หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้งพิจารณาทันที อ.ก.ค.ศ.เขตพื้นที่การศึกษา หรือ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง อาจพิจารณาเพิ่มโทษ ลดโทษ ได้ตามความเหมาะสมหากเห็นว่าโทษที่ลงเหมาะสมแล้ว ให้ยกอุทธรณ์และให้ถือว่าเป็นการพิจารณารายงานการ

ดำเนินการทางวินัยแล้ว การอุทธรณ์นี้ให้ถือเป็นที่สุดจะอุทธรณ์ต่อไปไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการเพิ่มโทษเป็นปลดออกหรือไล่ออก ให้อุทธรณ์ อ.ก.ค.ศ. อีกครั้ง

ข้อสังเกต

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนซึ่งยังไม่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาจึงมิใช่คำสั่งทางปกครองตามความหมายของมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ด้วยเหตุนี้ ข้าราชการผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดทางวินัยจึงมิใช่ผู้ได้รับความเดือดร้อนเสียหายหรืออาจเดือดร้อนเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันจะเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีปกครองตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติเดียวกัน

๔.๑.๒.๑ กรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา

(๑) เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ใดและได้ส่งยุติเรื่อง งดโทษ หรือลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือนแก่ผู้นั้นแล้ว ให้รายงานไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

(๒) เมื่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับรายงาน ตาม (๑) พิจารณาตามอำนาจหน้าที่โดยพิจารณาตรวจสอบว่าการดำเนินการทางวินัยนั้นถูกต้องเหมาะสมแล้วหรือไม่ ในกรณีที่เห็นว่าการการสั่งยุติเรื่องการงดโทษ หรือการสั่งลงโทษยังไม่เหมาะสม ก็มีอำนาจสั่งงดโทษ หรือลดโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่เบาลงเพิ่มโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่หนักขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงและแก้ไขข้อความในคำสั่งเดิม หรือดำเนินการอย่างใดเพิ่มเติม เพื่อประกอบการพิจารณาให้ได้ความจริงและความยุติธรรมได้ตามควรแก่กรณี หรือหากเห็นว่าไม่มีความผิดก็ให้สั่งยกโทษ

(๓) ในกรณีที่เห็นว่าเป็นการกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ก็ให้ดำเนินการเพื่อให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๕๓ สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา ๙๘ วรรคสอง มาตรา ๑๐๐วรรคหก หรือมาตรา ๑๐๔ (๑) หรือดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง โดยอาจสั่งพักราชการ หรือให้ออกจากราชการไว้ก่อน ตามมาตรา ๑๐๓ หรือกรณีที่เห็นว่าเป็นกรณีตามมาตรา ๑๑๐ (๔) หรือมาตรา ๑๑๑ ก็มีอำนาจสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนได้

(๔) หากเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่หรือเกินอำนาจหน้าที่ก็ให้แจ้งหรือรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจหน้าที่เพื่อดำเนินการตามควรแก่กรณีต่อไป

(๕) กรณีที่ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้รับรายงานตาม (๑) และพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ หรือได้ดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดแล้วให้รายงาน กศจ. พิจารณา

(๖) สำหรับกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษของผู้บังคับบัญชา ตาม (๑) หรือ (๕) ให้เสนอ กศจ. พิจารณาอุทธรณ์ โดยต้องนำกฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐มาใช้ โดยไม่ต้องพิจารณารายงานการดำเนินการทางวินัย และให้ถือว่าการพิจารณาอุทธรณ์เป็นการพิจารณารายงานการดำเนินการทางวินัยด้วย

(๗) ในกรณีที่ไม่มีกรอุทธรณ์ เมื่อ กศจ. พิจารณารายงานการดำเนินการทางวินัยแล้ว มีมติเป็นประการใด ให้ผู้มีอำนาจตามมาตรา ๕๓ สั่งหรือปฏิบัติไปตามนั้น และให้รายงานไปยังเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(๘) เมื่อเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับรายงานการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา หากพิจารณาแล้วเห็นชอบกับมติของ กศจ. ให้การรายงานการดำเนินการทางวินัยเป็นอันสิ้นสุด เว้นแต่กรณีเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเห็นขัดแย้งกับมติของ กศจ. โดยเห็นว่าการดำเนินการไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม การลงโทษเป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี หรือแนวทางที่ ก.ค.ศ. กำหนด ให้เสนอ ก.ค.ศ. พิจารณาประกอบการพิจารณา เมื่อ ก.ค.ศ. พิจารณามีมติเป็นประการใดแล้ว เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงส่งไปตามนั้น

(๙) ในกรณีที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปได้ดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อดำเนินการแล้วให้รายงาน ก.ค.ศ. เพื่อพิจารณา

๔.๑.๒.๒ กรณีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา

(๑) เมื่อผู้บังคับบัญชาได้ดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใด และได้ส่งยุติเรื่อง งดโทษ หรือลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือนแก่ผู้นั้นไปแล้ว ให้รายงานการดำเนินการทางวินัยไปยังหัวหน้าส่วนราชการ

(๒) เมื่อหัวหน้าส่วนราชการได้รับรายงานการดำเนินการทางวินัยต้องพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของการดำเนินการ ถ้าเห็นว่าการยุติเรื่อง การงดโทษ หรือการสั่งลงโทษไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม ก็ให้สั่งงดโทษหรือลดโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่เบาลง เพิ่มโทษเป็นสถานโทษหรืออัตราโทษที่หนักขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงและแก้ไขข้อความในคำสั่งเดิม หรือดำเนินการอย่างใดเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณาให้ได้ความจริง และความยุติธรรมได้ตามควรแก่กรณี หรือหากเห็นว่าไม่มีความผิดก็ให้สั่งยกโทษ

(๓) ในกรณีที่เห็นว่าเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงก็ให้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างร้ายแรง ตามมาตรา ๙๘ วรรคสอง มาตรา ๑๐๐ วรรคหก หรือ มาตรา ๑๐๔ (๑) หรือดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง โดยอาจสั่งพักราชการหรือให้ออกจากราชการไว้ก่อน ตามมาตรา ๑๐๓ หรือกรณีที่เห็นว่าเป็นกรณีตามมาตรา ๑๑๐ (๔) หรือมาตรา ๑๑๑ ก็ให้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนแล้วดำเนินการตามกระบวนการขั้นตอนของกฎหมายต่อไป

(๔) ในกรณีที่หัวหน้าส่วนราชการได้ดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใด หรือกรณีที่ได้รับรายงาน เมื่อได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่แล้วให้รายงาน อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง พิจารณา

(๕) สำหรับกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งลงโทษของผู้บังคับบัญชา ตาม (๑) หรือ (๔) ต้องเสนออุทธรณ์อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง พิจารณา โดยต้องนำ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาใช้โดยไม่ต้องพิจารณารายงานการดำเนินการทางวินัย และให้ถือว่าการพิจารณาอุทธรณ์เป็นการพิจารณารายงานการดำเนินการทางวินัยด้วย

(๖) เมื่อ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง พิจารณามีมติเป็นประการใดแล้ว ให้หัวหน้าส่วนราชการสั่งและปฏิบัติไปตามนั้น และให้การรายงานการดำเนินการทางวินัยเป็นอันสิ้นสุด เว้นแต่ในกรณีที่หัวหน้าส่วนราชการมีความเห็นขัดแย้งกับ อ.ก.ค.ศ. ที่ ก.ค.ศ. ตั้ง โดยเห็นว่าการดำเนินการไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม การลงโทษไม่เป็นไปตามมติคณะรัฐมนตรี หรือแนวทางที่ ก.ค.ศ. กำหนด ให้เสนอ ก.ค.ศ. พิจารณา พร้อมเหตุผลประกอบการพิจารณาเมื่อ ก.ค.ศ. พิจารณามีมติเป็นประการใดแล้วหัวหน้าส่วนราชการจึงส่งไปตามนั้น

บทที่ ๕ สาระสำคัญอื่นๆ

การตรวจสอบสาระสำคัญของการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง

เมื่อผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและแจ้งคำสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนทราบแล้ว ก็จะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการสอบสวนที่จะดำเนินการสอบสวนตามขั้นตอนและวิธีการที่กฎหมายกำหนดต่อไป โดยเมื่อคณะกรรมการทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วคณะกรรมการสอบสวนก็จะรายงานผลการสอบสวนให้แก่ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ทราบเพื่อพิจารณาและมีคำสั่งทางวินัยต่อไป แต่อย่างไรก็ตามก่อนที่ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) จะมีคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ควรตรวจสอบก่อนว่าการดำเนินการของคณะกรรมการสอบสวนนั้นครบถ้วนและเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดแล้วหรือ

และดังที่เคยอธิบายไปแล้วว่าการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงนั้นสาระสำคัญมีอยู่เพียง ๒ ประการ คือ "การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐาน" และ "การให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง" ดังนั้น ก่อนผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) จะมีคำสั่งจึงควรตรวจสอบในสาระสำคัญ ดังนี้

๕.๑ ตรวจสอบการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนมีอำนาจหรือไม่ คณะกรรมการมีครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

- คณะกรรมการสอบสวนได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจหรือไม่ หากแต่งตั้งโดยไม่มีอำนาจย่อมมีผลทำให้การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

- การมอบอำนาจเจ้าหน้าที่ผู้รับมอบอำนาจจะทำการพิจารณาทางปกครองได้นั้นต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการมอบอำนาจในกฎหมายปกครอง คือ

- (๑) กฎหมายบัญญัติอนุญาตให้มีการมอบอำนาจ
- (๒) มอบอำนาจได้เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้นและ
- (๓) ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้

ดังนั้น การมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัยจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อกฎหมายกำหนดตำแหน่งผู้มีอำนาจให้สามารถมอบอำนาจได้ และในขณะเดียวกันผู้รับมอบอำนาจก็ต้องมีกฎหมายกำหนดให้สามารถรับมอบอำนาจดังกล่าวได้ด้วย หากผู้มอบหรือผู้รับมอบอำนาจไม่มีอำนาจตามกฎหมายก็ไม่สามารถมอบอำนาจในการดำเนินการทางวินัยได้ซึ่งส่งผลทำให้การมอบอำนาจไม่ชอบด้วยกฎหมายได้

มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนไม่ครบตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้ ย่อมทำให้ "ผล" คือ ตัวคำสั่งลงโทษทางวินัยไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่สามารถแก้ไขโดยดำเนินการในขั้นตอนดังกล่าวให้ถูกต้องเสียใหม่และออกคำสั่งทางวินัยใหม่ได้

- การที่กฎหมายกำหนดจำนวนกรรมการสอบสวนไว้ ถือเป็นสาระสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความเป็นธรรมในการพิจารณาทางปกครอง อันเป็นหลักประกันความเป็นธรรมให้แก่คู่กรณี ในการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนจึงต้องกำหนดอำนาจหน้าที่ของกรรมการแต่ละคนให้ชัดเจน การที่กำหนดให้เป็นผู้ช่วยเลขานุการโดยไม่ได้กำหนดให้เป็นกรรมการสอบสวนด้วย ย่อมทำให้ผู้นั้นไม่มีอำนาจในการทำหน้าที่สอบสวนได้

นอกจากนี้ ศาลปกครองสูงสุดได้มีข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางหรือวิธีการดำเนินการให้ เป็นไปตามคำพิพากษา โดยผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๒ สามารถออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเสีย ใหม่ให้ผู้ถูกต้องตามกฎหมาย และดำเนินกระบวนการสอบสวนทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีใหม่ให้เป็นไปตาม กฎหมาย

๕.๒ ตรวจสอบมีการแจ้งข้อกล่าวหาตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

การแจ้งข้อกล่าวหาตามที่กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนด ไว้่นั้นสามารถแบ่งออกเป็น ๓ กรณี ได้แก่

- กรณีผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหา ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ตรวจสอบ ว่าคณะกรรมการสอบสวนได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาใน แบบ สว.๒ แล้วหรือไม่ และผู้ถูกกล่าวหาลงลายมือ ชื่อครบถ้วนแล้วหรือไม่

- กรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้รับทราบข้อกล่าวหา ให้ผู้บังคับบัญชา (ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ตรวจสอบว่าคณะกรรมการสอบสวนได้มีการแจ้งข้อกล่าวหาทางไปรษณีย์ตามข้อ ๒๓ วรรคท้าย หรือไม่ที่ กำหนดว่าในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาพบตามที่กำหนดในข้อ ๔๑ ให้ส่งบันทึกตามข้อ ๔๐ จำนวนหนึ่ง ฉบับทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหาตั้งแต่วันที่ครบกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้อ่าน บันทึกดังกล่าวทางไปรษณีย์

- กรณีผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหาแต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อให้บังคับบัญชา (ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง)ตรวจสอบว่าคณะกรรมการสอบสวนได้มีการบันทึกเหตุและดำเนินการตามที่กำหนด ในข้อ ๒๓ วรรคท้ายแล้วหรือไม่ ที่กำหนดว่าในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมลงลายมือชื่อในบันทึกเพื่อ รับทราบข้อ กล่าวหา ให้คณะกรรมการสอบสวนบันทึกข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ดังกล่าวไว้ในบันทึกนั้น ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ รับทราบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานตั้งแต่วันที่มาพบ คณะกรรมการสอบสวนแล้ว และให้มอบบันทึกนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาหนึ่งฉบับ และอีกฉบับหนึ่งให้เก็บไว้ใน สำนักงานสอบสวน แต่ถ้าผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับบันทึกดังกล่าว ให้ส่งบันทึกนั้นทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ

๕.๓ ตรวจสอบข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานว่าครบถ้วนแล้วหรือไม่

การแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานแก่ผู้ถูกกล่าวหา นั้นมีสาระสำคัญเช่นเดียวกับ ที่ได้กล่าวไปแล้วในส่วนของการกำหนดข้อกล่าวหาและการสรุปพยานหลักฐาน กล่าวคือต้องแจ้งว่าผู้ถูก กล่าวหากระทำการใด เมื่อใด อย่างไร และเป็นความผิดในกรณีใด และต้องมีการสรุปพยานหลักฐานที่เป็น ผลร้าย (ทางลบ ให้แก่ผู้ถูกกล่าวหาทราบด้วย โดยการแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่ดี เมื่อได้อ่านแบบ สว. ๓ แล้วจะต้องเข้าใจข้อกล่าวหาว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำการใดเมื่อใด และเป็นความผิดใน กรณีใดเรื่องใด ทั้งจะต้องทราบด้วยว่ามีพยานหลักฐานใดบ้างที่ทำให้เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำผิด ด้วยการอ่านแบบ สว. ๓ เพียงฉบับเดียว

๕.๔ ตรวจสอบว่าคณะกรรมการสอบสวนได้ให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแล้วหรือไม่

การให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดวิธีการให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงไว้ใน ๓ กรณี ได้แก่

- กรณีผู้ถูกกล่าวหาพบคณะกรรมการสอบสวน ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ตรวจสอบว่ามีการบินที่ถ้อยคำผู้ถูกกล่าวหาหลงใบบ สว. ๔ และมีการลงลายมือชื่อผู้ถูกกล่าวหาในแบบ สว. ๔ ครบถ้วนแล้วหรือไม่

- กรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่มาพบคณะกรรมการสอบสวน ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ตรวจสอบว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ชี้แจงเป็นหนังสือแล้วหรือไม่

- กรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่ชี้แจงภายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งกฎหมายจะถือว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์จะชี้แจง กรณีเช่นนี้ให้ผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) ตรวจสอบว่าการให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงนั้นเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ หากระยะเวลาที่คณะกรรมการสอบสวนให้ผู้ถูกกล่าวหาน้อยเกินไป เช่น ๑ วัน หรือ ๒ วัน กรณีเช่นนี้อาจจะถือว่าให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาไม่เพียงพอ^{๓๔}

๕.๕ ตรวจสอบว่าข้อเท็จจริงที่สอบสวนครบถ้วนเพียงพอที่จะพิจารณาหรือไม่

ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสอบสวนนั้นถือเป็นสาระสำคัญอีกประการหนึ่งในการสอบสวน วินัย เพราะหากมีข้อเท็จจริงที่ไม่เพียงพอ เช่น ขาดพยานหลักฐานสำคัญ หรือขาดถ้อยคำของพยานบุคคลที่จะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณา ก็อาจทำให้ผู้อำนวยการฯ ไม่สามารถพิจารณาผลการสอบสวน วินัยได้ หากมีกรณีเช่นนี้ผู้อำนวยการฯ จะต้องมีการสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนวินัยทำการสอบสวนเพิ่มเติม และแจ้งข้อกล่าวหาเพิ่มเติมแก่ผู้ถูกกล่าวหา พร้อมทั้งให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงแก่ข้อกล่าวหาในข้อเท็จจริงที่มีการสอบสวนเพิ่มเติมต่อไป

บทสรุปที่สำคัญ หากผู้บังคับบัญชา(ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง)ตรวจสอบแล้วพบว่าการดำเนินการของคณะกรรมการสอบสวนไม่ถูกต้องในขั้นตอนหนึ่งขั้นตอนใดอันเป็นสาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนต้องสั่งให้คณะกรรมการสอบสวนแก้ไขหรือดำเนินการตอนนั้นให้ถูกต้องโดยเร็ว แต่ถ้าการสอบสวนตอนนั้นมีใช้สาระสำคัญอันจะทำให้เสียความเป็นธรรม จะสั่งให้แก้ไขหรือดำเนินการให้ถูกต้องหรือไม่ก็ได้ เพื่อให้การสอบสวนวินัยครบถ้วนสมบูรณ์ก่อนที่ผู้บังคับบัญชา (ผู้มีอำนาจสั่งแต่งตั้ง) พิจารณาสั่งการ

^{๓๔} คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๕๕/๒๕๕๘ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้กำหนดให้ผู้ฟ้องคดีชี้แจงข้อกล่าวหาภายในวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๘ โดยที่ผู้ฟ้องคดีได้รับหนังสือแจ้งข้อกล่าวหาดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๕๘ จึงมีโอกาสดูโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานเพียงหนึ่งวัน และข้อเท็จจริงที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้แจ้งเป็นข้อกล่าวหาว่าผู้ฟ้องคดีกระทำความผิดวินัยนั้นมิถึงหกข้อกล่าวหา โดยที่หกข้อกล่าวหา มิได้เป็นข้อเท็จจริงเดียวกันทั้งหมด กรณีจึงไม่อาจถือได้ว่าผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ได้ให้ผู้ฟ้องคดีซึ่งเป็นคู่กรณีมีโอกาสโต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานของตน ตามมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และเมื่อไม่ปรากฏว่าเป็นกรณีตามมาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ประกอบกับกฎกระทรวง ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ออกคำสั่งลงโทษตัดเงินเดือนผู้ฟ้องคดี ๕% เป็นเวลา ๑ เดือน จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

๕.๕ ประเด็นคำถามที่พบบ่อย

๕.๕.๑ การสืบสวนข้อเท็จจริง

๑. กรณีมีการกระทำที่อาจจะเป็นความผิดวินัยขึ้นในหน่วยงาน โดยเรื่องดังกล่าวมีข้อเท็จจริงที่ชัดเจนปรากฏตามเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้บังคับบัญชา จะสามารถดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงโดยไม่ต้องสืบสวนข้อเท็จจริงได้หรือไม่

ตอบ การดำเนินการทางวินัยมิได้มีกฎหมายกำหนดให้จะต้องมีการสืบสวนข้อเท็จจริงในทุกเรื่องโดยหากผู้บังคับบัญชา พิจารณาแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะดำเนินการทางวินัยแล้วสามารถดำเนินการทางวินัยโดยจะไม่แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนหรือสืบสวนข้อเท็จจริงก่อนก็ได้ อย่างไรก็ตามก่อนจะดำเนินการทางวินัยหรือแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยขึ้นก็ควรจะต้องสืบสวนข้อเท็จจริงหรืออย่างน้อยก็ควรรวบรวมเอกสารและจัดทำความเห็นในเบื้องต้นก่อน

๒. กรณีมีการร้องเรียนกล่าวหาว่าข้าราชการ โดยผลจากการสืบสวนได้ความว่าเป็นการยืมเงินบุคคลภายนอกแล้วไม่ชดใช้เงินให้แก่ผู้ให้กู้ยืมตามสัญญา กรณีเช่นนี้จะต้องมีการดำเนินการทางวินัยหรือไม่

ตอบ โดยปกติแล้วการผิดสัญญาหรือเรื่องทางแพ่งต่างๆ ไม่อยู่ในข่ายที่จะต้องมีการดำเนินการทางวินัยเพราะเรื่องทางแพ่งเป็นเรื่องที่สมัครใจทำสัญญากันทั้งสองฝ่าย แต่ในบางกรณีเรื่องก็อาจเป็นการกระทำผิดวินัยได้ ถ้าหากเป็นกรณีที่ข้าราชการมีพฤติกรรมตั้งใจเข้าไปหลอกลวงผู้อื่นเพื่อให้ได้ทรัพย์สินมาก็อาจจะเป็นกรณีที่สงสัยว่าข้าราชการรายนี้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและเป็นที่รังเกียจของสังคมได้

๓. การดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงจะต้องเรียกผู้ถูกร้องเรียนหรือผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้กระทำผิดวินัยมาสืบสวนหรือต้องให้โอกาสชี้แจงด้วยหรือไม่

ตอบ การสืบสวนข้อเท็จจริงจะต้องดำเนินการในทางกลับ กล่าวคือ ให้มีผู้รู้เห็นเกี่ยวกับการสืบสวนให้น้อยที่สุด โดยเหตุผลส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจาก หากมิได้มีเรื่องเกิดขึ้นจริงข้าราชการผู้ถูกร้องเรียนกล่าวหาหรือเป็นผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้กระทำผิดวินัยจะได้ไม่เสียกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ดังนั้นโดยปกติแล้วไม่จำเป็นต้องเรียกผู้ถูกร้องเรียนหรือผู้ที่คาดว่าจะเป็นผู้กระทำผิดวินัยมาสืบสวนในทุกกรณี (มิใช่ดังเช่นกรณีการดำเนินการทางวินัยที่จะต้องให้โอกาสชี้แจงทุกครั้ง) เว้นแต่ กรณีที่จำเป็นจะต้องได้ข้อมูลจากบุคคลดังกล่าวก็สามารถเรียกมาให้ถ้อยคำได้แต่ทั้งนี้บุคคลดังกล่าวยังคงเป็นเพียงพยานเท่านั้นเพราะในขั้นนี้ยังไม่มีกรรมการสอบสวนวินัยหรือมีการแจ้งข้อกล่าวหา จึงยังไม่อาจถือได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ถูกกล่าวหาแต่อย่างใด

๔. การดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงกรณีมีการร้องเรียนกล่าวหาจะต้องมีการเรียกผู้ร้องเรียนมาให้ถ้อยคำด้วยหรือไม่

ตอบ กรณีมีการร้องเรียนกล่าวหาโดยมีหนังสือโดยปกติผู้ร้องเรียนมักจะเขียนบรรยายเรื่องราวเหตุการณ์และสิ่งที่ตนเองประสงค์จะร้องเรียน พร้อมอ้างอิงพยานหลักฐานประกอบการร้องเรียนในเบื้องต้นแล้ว โดยหากผู้บังคับบัญชาพิจารณาในเบื้องต้นแล้วเห็นว่าข้อเท็จจริงจากผู้ร้องเรียนเพียงพอแล้วก็ไม่จำเป็นต้องเรียกผู้ร้องเรียนมาให้ถ้อยคำก็ได้

อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการมีหนังสือร้องเรียนข้าราชการ ถ้ามีการเรียกประชาชนผู้ร้องเรียนมาให้ถ้อยคำก็จะทำให้ประชาชนผู้ร้องเรียนรู้สึกกว่าหน่วยงานได้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว โดยหน่วยงานมิได้เพิกเฉยกับการร้องเรียนดังกล่าวแต่อย่างใด ซึ่งจะทำให้ประชาชนผู้ร้องเรียนรู้สึกพอใจและมีความสบายใจขึ้น อันเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างหน่วยงานกับประชาชน และอาจทำให้ปัญหาการร้องเรียนดังกล่าวจบลงได้ ซึ่งถือเป็นการดำเนินการทางบริหารที่ดีได้อีกอย่างหนึ่ง

๕. การดำเนินการสืบสวนข้อเท็จจริงจะต้องสอบถ้อยคำพยานบุคคลทุกปากตามที่ผู้ร้องเรียนกล่าวหาอ้างมาหรือไม่

ตอบ การสืบสวนข้อเท็จจริงไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าจะต้องสอบถ้อยคำของบุคคลใดบ้าง ดังนั้นการจะสอบถ้อยคำของบุคคลใดหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการ หากคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงเห็นว่าพยานบุคคลที่สอบถ้อยคำมานั้นเพียงพอที่จะนำข้อเท็จจริงไปพิจารณาได้แล้วก็ไม่จำเป็นต้องสืบสวนข้อเท็จจริงให้ครบทุกปากก็ได้^{๓๙}

๕.๕.๒ การดำเนินการวินัยอย่างไม่ร้ายแรง

๑. กรณีมีการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้วพบว่ามิพยานหลักฐานที่ชัดเจน หรือเป็นเรื่องที่เห็นประจักษ์ชัดว่า ข้าราชการผู้ถูกสืบสวนข้อเท็จจริงกระทำความผิดวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ผู้บังคับบัญชา จะพิจารณาลงโทษข้าราชการผู้นั้นทันที โดยไม่ต้องมีการสอบสวนวินัยอีกได้หรือไม่

ตอบ การดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มาตรา ๘๘ กำหนดให้ การดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำความผิดวินัยให้ผู้บังคับบัญชาแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนเพื่อดำเนินการสอบสวนให้ได้ความจริงและความยุติธรรมโดยมิช้าๆและในการสอบสวนจะต้องแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานที่สนับสนุนข้อกล่าวหาเท่าที่มีให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบโดยระบุหรือไม่ระบุข้อพยานก็ได้เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหามีโอกาสชี้แจงและนำเสนอข้อกล่าวหา ดังนั้นการดำเนินการทางวินัยจะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เว้นแต่เป็นความผิดที่ปรากฏชัดแจ้งที่กำหนดไว้ ตาม กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยกรณีความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑(๒)

^{๓๙}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ. ๕๕/๒๕๕๙ การสืบสวนข้อเท็จจริงไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดว่า จะต้องสอบพยานทุกปากที่เกี่ยวข้องทั้งหมด จนสิ้นกระแสความ คณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงจะพิจารณาสอบปากคำบุคคลใด ย่อมเป็นดุลยพินิจของคณะกรรมการสืบสวนตามข้อ ๖ ของกฎ ก.พ. ฉบับที่ ๑๘ (พ.ศ. ๒๕๔๐) ออกตามความในระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๓๕ ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา ดังนั้น แม้ในการสืบสวนข้อเท็จจริงจะไม่ได้สอบปากคำพยานทุกคนที่ปรากฏในหนังสือร้องเรียนของผู้เสียหายก็ตาม แต่คณะกรรมการก็ได้สอบพยานผู้เสียหายอื่นๆ ผู้รู้เห็นเหตุการณ์จนได้ความเบื้องต้นว่ามีการกระทำตามที่ถูกกล่าวหา การสืบสวนข้อเท็จจริงจึงชอบแล้ว

ดังนั้น หากผู้บังคับบัญชา จะดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงแก่ข้าราชการ โดยนำผลการสืบสวนข้อเท็จจริงมาใช้พิจารณาลงโทษก็สามารถกระทำได้ แต่ผู้บังคับบัญชาจะต้องนำข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนข้อเท็จจริงแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ และให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงข้อกล่าวหาเสียก่อน จึงจะสามารถลงโทษผู้ถูกกล่าวหาได้

แต่อย่างไรก็ตาม กรณีที่จะดำเนินการทางวินัยตามวิธีการดังกล่าวข้างต้นได้นั้นควรเป็นกรณีที่มีข้อเท็จจริงไม่ยุ่งยากซับซ้อนหรือมีพยานหลักฐานเป็นจำนวนไม่มากเท่านั้น

๒. ผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ผู้ใดมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบวินัยไม่ร้ายแรง ตามระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗

ตอบ ผู้มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง คือ ผู้บังคับบัญชาตามกฎหมาย ได้แก่

- (๑) ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัย
- (๒) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัย
- (๓) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาธิการภาค ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดผู้กระทำผิดวินัย
- (๔) นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง เลขาธิการอธิบดีหรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า หรืออธิการบดี หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้กระทำผิดวินัย

๓. ข้าราชการในบังคับบัญชาใช้วาจาหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับผู้บังคับบัญชา กรณีเช่นนี้บังคับบัญชา จะสามารถดำเนินการทางวินัยข้าราชการรายดังกล่าวได้หรือไม่ และจะถือว่าผู้บังคับบัญชา เป็นผู้กล่าวหาในเรื่องนี้ หรือเป็นผู้ที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การดำเนินการทางวินัยไม่เป็นกลางตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองหรือไม่

ตอบ กรณีตามคำถามแม้จะเป็นเรื่องที่มีการกระทำต่อผู้บังคับบัญชา ก็ตาม แต่การดำเนินการทางวินัยนั้นถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น ในการดำเนินการตามคำถามจึงไม่ถือว่าผู้บังคับบัญชา เป็นผู้กล่าวหาในเรื่องดังกล่าว

สำหรับกรณีตามคำถามที่ว่าผู้บังคับบัญชา ถือเป็นผู้ที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การดำเนินการทางวินัยไม่เป็นกลางตามกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง นั้น ผู้จัดทำคู่มือได้เคยยกตัวอย่างเกี่ยวกับความไม่เป็นกลางบางประการของผู้พิจารณาทางปกครองไว้แล้วในบทที่ ๓ หัวข้อ ๒.๒ (ความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวน) สำหรับกรณีบังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการดำเนินการทางวินัยอาจมีกรณีที่ขัดต่อหลักความเป็นกลาง ตัวอย่างเช่น

๑. ผู้บังคับบัญชา เคยมีเรื่องขัดแย้งกับผู้ถูกกล่าวหา จนกระทั่งมีการฟ้องร้องดำเนินการคดีอาญากันและกัน ถือเป็นบุคคลที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง^{๔๐}
๒. ผู้บังคับบัญชาเคยมีเรื่องถูกผู้ถูกกล่าวหาฟ้องเรียกกล่าวหาเกี่ยวกับความประพฤติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ถือเป็นบุคคลที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง^{๔๑}

แนวการพิจารณาข้างต้นเป็นเพียงแนวคำวินิจฉัยบางส่วนศาลปกครองที่ผู้จัดทำคู่มือสามารถค้นคว้าได้ในขณะที่จัดทำคู่มือและยกตัวอย่างขึ้นเพื่อเป็นการอธิบายเท่านั้น ซึ่งอาจมีกรณีอื่นที่ศาลปกครองนั้นได้วินิจฉัยไว้อีก ดังนั้น กรณีตามคำถามหากผู้บังคับบัญชา ดำเนินการทางวินัยตามอำนาจหน้าที่ โดยปราศจากอคติและมีได้มีเรื่องที่เป็นสาเหตุขัดแย้งถึงขั้นที่อาจทำให้เสียความเป็นกลางในการพิจารณาทางปกครอง ผู้บังคับบัญชาก็สามารถดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการได้

^{๔๐}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๑๔๖/๒๕๕๔ เมื่อข้อเท็จจริงในคดีนี้ปรากฏว่า ก่อนที่ นาย อ. ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคอุดรดิตถ์ (ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑) ในขณะนั้นจะดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดี นาย อ. มีปัญหาความขัดแย้งกับผู้ฟ้องคดี โดยผู้ฟ้องคดีอ้างว่ามีสาเหตุมาจากเรื่องชู้สาวที่ นาย อ. มาขอพบผู้ฟ้องคดี ทำให้มีปัญหาทั้งระหว่างผู้ฟ้องคดีและระหว่างผู้ฟ้องคดีกับภรรยาของนาย อ. เมื่อผู้ฟ้องคดีไม่สนองตอบความต้องการของนาย อ. ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาหันมาบีบรัดตนที่ที่มีการกล่าวหาให้ร้ายนาย อ. และทั้งสองฝ่ายต่างมีการตอบโต้กระทบกระทั่งกันจนถึงขั้นที่ผู้ฟ้องคดีร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับนาย อ. ในข้อหาหมิ่นประมาท และต่อมา นาย อ. ได้ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีกับผู้ฟ้องคดีในข้อหาปลอมแปลงเอกสารราชการกรณีการแก้ไขผลการเรียน เมื่อปรากฏว่าก่อนที่นาย อ. ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ในขณะนั้น จะมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนและมีคำสั่งลงโทษตัดเงินเดือนผู้ฟ้องคดี ๕% ไม่เกินหนึ่งเดือน นาย อ. และผู้ฟ้องคดีมีปัญหาความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในเรื่องส่วนตัวและหน้าที่ราชการจนถึงขั้นร้องทุกข์กล่าวโทษซึ่งกันและกันต่อพนักงานสอบสวนกรณีดังกล่าวถือได้ว่ามีสภาพร้ายแรงที่อาจทำให้การดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีอันเป็นการพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลางโดยสภาพภายในของนาย อ. ซึ่งเป็น ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการดังกล่าว นาย อ. จึงไม่อาจพิจารณาทางปกครองเรื่องนี้ได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ดังนั้น การออกคำสั่งลงโทษของ นาย อ. จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย

^{๔๑}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ. ๒๔๑/๒๕๕๕ เมื่อการดำเนินการสอบสวนทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงกับผู้ฟ้องคดีมีมูลเหตุมาจากการที่ผู้ฟ้องคดีได้ร้องเรียนผู้บริหารโรงเรียนศาลาวิทยาและคณะกรรมการพิจารณาความดีความชอบของข้าราชการครูในสังกัดว่า กระทำการโดยมิชอบในการพิจารณาความดีความชอบประจำปีและเรื่องอื่นๆ อันถือได้ว่ากรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่ผู้ฟ้องคดีได้ร้องเรียนผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนศาลาวิทยาและคณะกรรมการในการพิจารณา เลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูทุกคนในสถานศึกษา แต่ในขณะที่ เดียวกันการดำเนินการทางวินัยแก่ผู้ฟ้องคดีดังกล่าวมีผู้ถูกฟ้องคดีที่เป็นผู้ใช้อำนาจพิจารณาโทษทางวินัยผู้ฟ้องคดีและได้ออกคำสั่งลงโทษทางวินัยผู้ฟ้องคดี พฤติการณ์ของผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงเป็นกรณีที่มีเหตุซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาโทษไม่เป็นกลาง และมีพฤติการณ์ที่มีเหตุให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยได้ว่าเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจพิจารณาทางปกครอง อาจจะทำการพิจารณาทางปกครองโดยไม่เป็นกลาง ผู้ถูกฟ้องคดีที่ ๑ จึงทำการพิจารณาดำเนินการทางวินัยและลงโทษผู้ฟ้องคดีไม่ได้ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

๕.๕.๓ การแต่งตั้ง การคัดค้าน และการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ

๑. หากผู้บังคับบัญชาผู้แต่งตั้ง ไม่สามารถพิจารณาคัดค้านคณะกรรมการ สอบสวนได้ทันภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด จะต้องดำเนินการอย่างไร

ตอบ กรณีที่ผู้บังคับบัญชาที่แต่งตั้ง มิได้พิจารณาคัดค้านภายในระยะเวลาที่กำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันที่รับคำคัดค้าน กฎ ก.พ. ว่าด้วยการพิจารณาและสอบสวน พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๘ วรรคห้า กำหนดให้กรรมการสอบสวนพ้นจากการเป็นกรรมการสอบสวนทันทีเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าว ประธานกรรมการต้องรายงานผู้แต่งตั้ง เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาผู้แต่งตั้ง ต้องดำเนินการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการสอบสวนตามข้อ ๖ ทันที มิฉะนั้นอาจทำให้คณะกรรมการดำเนินการสอบสวนไปโดยไม่ครบองค์ประชุม (กรณีที่มีกรรมการเพียง ๓ คน)

๒. หากกรรมการสอบสวนเห็นว่าตนเองอาจเป็นผู้ที่อาจถูกคัดค้านหรือเป็นผู้ที่อาจขัดต่อหลักความเป็นกลางตามมาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๑๖ แห่งวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ จะขอลงตัวได้หรือไม่และจะต้องทำอย่างไร

ตอบ กรณีที่กรรมการสอบสวนคนใดเห็นว่าตนเองอาจเป็นผู้ไม่เหมาะสมที่จะเป็นกรรมการสอบสวน เช่น เป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือเป็นสามีภรรยา ญาติ หรือผู้มีความสัมพันธ์ที่สนิทกับผู้ถูกกล่าวหาจนกระทั่งอาจขัดต่อหลักความเป็นกลางในการสอบสวนวินัย กรรมการสอบสวนผู้นั้นก็อาจทำหนังสือเสนอต่อผู้แต่งตั้งคณะกรรมการ พร้อมทั้งแจ้งเหตุที่ตนไม่อาจเป็นกรรมการสอบสวนเพื่อให้ผู้แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนพิจารณาได้ แต่ทั้งนี้เหตุดังกล่าวต้องมีสภาพอันร้ายแรงที่อาจจะทำให้การสอบสวนพิจารณาเสียไปเท่านั้น

๓. หากกรรมการสอบสวนที่ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจแต่งตั้งเพื่อทำการสอบสวนวินัยได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่หน่วยงานอื่น จะถือว่ากรรมการสอบสวนรายดังกล่าวหมดหน้าที่หรือสิ้นสภาพความเป็นกรรมการสอบสวนหรือไม่ และจะต้องดำเนินการเปลี่ยนตัวกรรมการสอบสวนหรือไม่อย่างไร

ตอบ กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ มิได้กำหนดให้กรณีที่ข้าราชการย้ายถือว่าหมดหน้าที่หรือสิ้นสภาพความเป็นกรรมการสอบสวนไปด้วย ดังนั้น ไม่ว่ากรรมการสอบสวนจะย้ายไปยังหน่วยงานใด หากยังเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือน ก็คงมีคุณสมบัติและยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไป^๒

อย่างไรก็ตามหากเป็นกรณีที่กรรมการรายดังกล่าวย้ายไปยังหน่วยงานที่ห่างไกล ซึ่งอาจทำให้การสอบสวนเกิดความยากลำบากและล่าช้าออกไป กรณีเช่นนี้ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจแต่งตั้ง อาจพิจารณาเปลี่ยนแปลงกรรมการสอบสวนได้ตามความเหมาะสมแก่กรณี

^๒กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา ข้อ ๓ กำหนดให้ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้แต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาหรือข้าราชการฝ่ายพลเรือนจำนวนอย่างน้อยสามคน

๔. หากในหน่วยงานไม่มีนิติกร หรือมีแต่ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงแล้ว จะแต่งตั้งนิติกรที่เป็นกรรมการสอบข้อเท็จจริงดังกล่าวแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนวินัยไม่ร้ายแรง ได้หรือไม่ กรณีเช่นนี้จะต้องดำเนินการอย่างไร

ตอบ การแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัยอย่างไม่ร้ายแรง กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓ กำหนดให้ต้องมีกรรมการผู้ดำรงตำแหน่งนิติกร หรือผู้ได้รับปริญญาทางกฎหมาย หรือผู้ได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตรการดำเนินการทางวินัย ตามที่ก.ค.ศ.กำหนดหรือรับรอง หรือผู้มีประสบการณ์ด้านการดำเนินการทางวินัยอย่างน้อยหนึ่งคน เป็นกรรมการ ทั้งนี้ได้มีแนวคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด วินิจฉัยว่าการที่เจ้าหน้าที่คนเดียวกัน ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงมาก่อนแล้ว ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก "ยังไม่อาจถือได้ว่า" เป็นเหตุที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ เนื่องจากคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงและคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยมีบทบาทอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน^{๔๓}

^{๔๓}คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด อ.๘๗/๒๕๕๖ ได้วินิจฉัยว่ากรณีเคยเป็นกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมาก่อน และเป็นกรรมการสอบสวนวินัยร้ายแรงด้วย ถือว่าไม่มีความเป็นกลาง เพราะย่อมคาดหมายได้อยู่แล้วว่า ไม่อาจแตกต่างไปผลการสืบสวนข้อเท็จจริง ต่อมา ศาลปกครองสูงสุดวินิจฉัยว่า การสอบข้อเท็จจริง ยังมีได้เป็นการวินิจฉัยสิทธิหน้าที่ของบุคคลใด ส่วนการสอบสวนวินัยเริ่มตั้งแต่การดำเนินการของคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยเป็นต้นไป การที่เจ้าหน้าที่บางคนเคยเป็นคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงมาแล้ว และต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นการสอบสวนทางวินัย จึงไม่ถือเป็นเหตุที่มีสภาพร้ายแรงอันจะกระทบต่อความเป็นกลาง ตามคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ ๑๔/๒๕๖๒ แต่ต่อมา ศาลปกครองสูงสุดได้วินิจฉัยกลับไปในแนวเดิม คือ เป็นการขัดต่อหลักความเป็นกลางอีก ปัจจุบันศาลปกครองสูงสุด ได้มีคำวินิจฉัยโดยมติที่ประชุมใหญ่ สรุปได้ว่า (ตระหง่าน เกียรติศิริโรจน์:น.๓๖)

(๑) การที่เจ้าหน้าที่คนเดียวกัน ได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงมาก่อนแล้ว ต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยอีก "ยังไม่อาจถือได้ว่า" เป็นเหตุที่มีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ เนื่องจากคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงและคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยมีบทบาทอำนาจหน้าที่แตกต่างกัน

(๒) การที่เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสอบสวนทางวินัยมาก่อน ได้เข้าร่วมประชุม อ.ก.พ. ดังกล่าว เพื่อพิจารณาตรวจสอบผลการสอบสวนทางวินัยและให้ความเห็นให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุส่งลงโทษทางวินัย "ย่อมเป็นเหตุให้มีสภาพร้ายแรง" อันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ

(๓) กรณีเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งเคยเป็น อ.ก.พ จังหวัด อ.ก.พ.กรม อ.ก.พ.กระทรวง หรือ อ.ก.พ. ส่วนราชการอื่น ทำหน้าที่พิจารณาการกระทำผิด ฐานความผิด และอัตราโทษ เมื่อต่อมาได้เข้าร่วมประชุมในคณะกรรมการพิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์เพื่อพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งลงโทษในเรื่องเดียวกันนั้น "ย่อมเป็นเหตุที่มีสภาพร้ายแรง" อันอาจทำให้การพิจารณาทางปกครองไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ (มติที่ประชุมใหญ่ฯ ครั้งที่ ๑๗/๒๕๖๕)

(๔) กรณีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจพิจารณาทางปกครองมีเหตุซึ่งมีสภาพร้ายแรงอันอาจทำให้การพิจารณาไม่เป็นกลาง ตามมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง หรือ มาตรา ๑๖ แห่ง พ.ร.บ.วิ.ปฏิบัติฯ "ถือว่าเป็นปัญหาอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน" ที่ผู้ฟ้องคดีสามารถยกขึ้นกล่าวอ้างในชั้นอุทธรณ์ต่อศาลปกครองสูงสุดได้ หรือ ศาลปกครองสูงสุดสามารถหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้

๕.๕.๔ การแจ้งข้อกล่าวหา

๑. หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มารับทราบข้อกล่าวหาจะทำเช่นไร

ตอบ ตามกฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๕๐ ข้อ ๒๓ วรรคท้าย หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มารับทราบข้อกล่าวหาตามกำหนด ให้ส่งบันทึกแจ้งข้อกล่าวหา สว.๒ จำนวน ๒ ฉบับ ไปทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ หรือสถานที่ติดต่อที่ผู้ถูกกล่าวหาแจ้งให้ทราบ พร้อมทั้งมีหนังสือขอให้ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ดำเนินการดังกล่าวหากไม่ได้รับ สว.๒ คืบให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อกล่าวหา แล้ว

๒. หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มารับทราบข้อกล่าวหาแต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบข้อกล่าวหาจะทำเช่นไร

ตอบ หากผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมลงลายมือชื่อ ให้คณะกรรมการสอบสวน บันทึกข้อเท็จจริง หากผู้ถูกกล่าวหาไม่รับให้นำส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการ ลงทะเบียนตอบรับไปให้ผู้ถูกกล่าวหา ณ ที่อยู่ซึ่งปรากฏตามหลักฐานของทางราชการหรือสถานที่ติดต่อที่ผู้ถูกกล่าวหาแจ้งให้ทราบ และให้ผู้ถูกกล่าวหาสองฉบับ พร้อมทั้งมีหนังสือขอให้ผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำการตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ เมื่อล่วงพ้นสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ดำเนินการดังกล่าวหากไม่ได้รับ สว.๒ คืบให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาได้ทราบข้อกล่าวหาแล้ว

๓. หากผู้ถูกกล่าวหาลาบวช ผู้สั่งแต่งตั้งจะต้องดำเนินการแจ้งข้อกล่าวหาหรือไม่หรือรอให้ผู้ถูกกล่าวหากลับมาปฏิบัติหน้าที่จึงจะแจ้งข้อกล่าวหา

ตอบ ตาม กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ มิได้มีการยกเว้นเกี่ยวกับเรื่องตามคำถามไว้ โดยการดำเนินการทางวินัยนั้นต้องดำเนินการให้ครบถ้วนและควรเป็นไปตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ตามข้อ ๒๓ คณะกรรมการสอบสวนต้องข้อกล่าวหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบ ซึ่งหากรอจนผู้ถูกกล่าวหากลับมาปฏิบัติหน้าที่ระยะเวลาอาจจะเนิ่นนานเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดได้ ดังนั้น เมื่อรวบรวมและจัดทำแบบแจ้งข้อกล่าวหาและสรุปพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้วก็ควรแจ้งผู้ถูกกล่าวหาโดยเร็ว ไม่ควรรอให้ผู้ถูกกล่าวหากลับมาปฏิบัติหน้าที่แล้วจึงแจ้งข้อกล่าวหา

๕.๕.๕ การให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาชี้แจง

๑. ผู้ถูกกล่าวหาขอขยายระยะเวลาในการชี้แจงจะขยายระยะเวลาได้หรือไม่

ตอบ การกำหนดเวลาในการรับฟังคำชี้แจงกฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ซึ่งเป็นดุลยพินิจของคณะกรรมการสอบสวน ที่จะพิจารณาว่าควรขยายระยะเวลาหรือไม่ แต่อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการสอบสวนควรพิจารณาด้วยว่า ขยายระยะเวลาดังกล่าวเป็นไปในลักษณะประวิงเวลาในการดำเนินการทางวินัยหรือเป็นไปโดยไม่สุจริตหรือไม่ หากเป็นกรณีเช่นนั้นก็ไม่ควรอนุญาตให้ขยายเวลา

๒. หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มาชี้แจงภายในกำหนดเวลาจะปฏิบัติเช่นไร

ตอบ หากผู้ถูกกล่าวหาไม่มาชี้แจงตามกำหนดเวลาให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่ประสงค์จะชี้แจงและให้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป (ข้อ ๒๔ วรรคท้าย)

๓. ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิขอให้ทนายความหรือที่ปรึกษาของผู้ถูกกล่าวหาเข้ามาในการสอบปากคำได้หรือไม่

ตอบ แม้ในส่วนของวินัยอย่างไม่ร้ายแรงจะไม่ระบุเกี่ยวกับสิทธินำบุคคลอื่นเข้าร่วมในการสอบปากคำ ดังเช่นกรณีการสอบปากคำวินัยอย่างร้ายแรงตามกฎหมาย ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๑ ก็ตาม แต่คณะกรรมการก็ควรให้เข้ามารับฟังในการสอบปากคำได้เพราะเป็นสิทธิพื้นฐานของผู้ถูกกล่าวหาตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙^{๔๔} (ทั้งนี้ให้เข้าร่วมได้แต่มิใช่ให้ทนายตอบคำถามในการสอบปากคำแทน)

๕.๖.๖ กรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่อยู่ในบังคับบัญชาแล้ว

๑. หากมีการสืบสวนข้อเท็จจริงหรือมีการดำเนินการสอบสวนวินัยแก่ผู้ถูกกล่าวหาแล้วต่อมาผู้ถูกกล่าวหาย้ายไปหน่วยงานอื่น จะทำเช่นไร

ตอบ กรณีที่มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนข้อเท็จจริงหรือมีการดำเนินการทางวินัยแก่ข้าราชการในบังคับบัญชาของตนเอง แม้ต่อมาข้าราชการรายดังกล่าวได้รับการแต่งตั้ง โยกย้าย การเลื่อน การช่วยราชการ หรือกรณีอื่นใด ผู้บังคับบัญชามีอำนาจแต่งตั้ง มีอำนาจที่จะดำเนินการต่อไปจนแล้วเสร็จ และส่งสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริงหรือสำนวนการสอบสวนไปยังผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาปัจจุบัน

๒. หากสืบสวนข้อเท็จจริงแล้วปรากฏว่าผู้ที่จะต้องถูกดำเนินการทางวินัยเป็นข้าราชการที่มีได้อยู่ในบังคับบัญชา จะต้องดำเนินการอย่างไร

ตอบ กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓๗ ในระหว่างการสอบสวน แม้จะมีการสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาไปอยู่นอกบังคับบัญชาของผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน ให้คณะกรรมการสอบสวนทำการสอบสวนต่อไปจนเสร็จ แล้วทำรายงานการสอบสวนและเสนอสำนวนการสอบสวนต่อผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ตามข้อ ๔๓ ข้อ ๔๔ ข้อ ๔๕ และข้อ ๔๖ และให้ผู้สั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาคนใหม่ของผู้ถูกกล่าวหาเพื่อดำเนินการตามข้อ ๔๐ ต่อไป ทั้งนี้ให้ผู้บังคับบัญชาคนใหม่มีอำนาจตรวจสอบความถูกต้องตามข้อ ๔๓ ข้อ ๔๔ ข้อ ๔๕ และข้อ ๔๖ ด้วย

^{๔๔}มาตรา ๒๓ ในการพิจารณาทางปกครองที่คู่กรณีต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าหน้าที่ คู่กรณีมีสิทธินำทนายความหรือที่ปรึกษาของตนเข้ามาในการพิจารณาทางปกครองได้

๕.๕.๗ ผลของคำสั่งลงโทษ

๑. คำสั่งลงโทษทางวินัยมีผลทันทีเลยหรือไม่ จะต้องรอการพิจารณาวินัยของ กคจ.(อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่) วินัย หรือการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งของผู้ถูกกล่าวหาหรือไม่ จึงจะดำเนินการตามผลของคำสั่ง

ตอบ การสั่งลงโทษ ตามระเบียบ ก.ค.ศ.ว่าด้วยวิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดให้ สั่งให้มีผลตามระยะเวลา ดังนี้

๑. การสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ให้สั่งให้มีผลตั้งแต่วันที่ที่มีคำสั่ง
๒. การสั่งลงโทษตัดเงินเดือนหรือลดเงินเดือน ให้สั่งให้มีผลตั้งแต่วันที่ที่มีคำสั่ง

ทั้งนี้ห้ามมิให้สั่งย้อนหลังไปก่อนวันออกคำสั่ง จะเห็นได้ว่า ตามระเบียบ ก.ค.ศ.ว่าด้วยวิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้กำหนดระยะเวลาที่บังคับใช้กับคำสั่งประเภทต่างๆ ไว้แล้ว และเมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งการทางปกครอง ก็ย่อมมีผลผูกพันกับผู้ได้รับคำสั่ง และยังคงมีผลต่อไปจนกว่าจะมีการยกเลิกเพิกถอน^{๔๕}โดยการอุทธรณ์ไม่เป็นเหตุให้ทุเลาการบังคับตามคำสั่งทางปกครองแต่อย่างใด^{๔๖}ดังนั้น เมื่อมีคำสั่งลงโทษแล้วจะถือว่าเป็นผลต่อผู้ถูกกล่าวหาทันที ส่วนหากภายหลังมีการอุทธรณ์และเปลี่ยนแปลงคำสั่งดังกล่าว เช่น ลดโทษ งดโทษ หรือยกโทษ ก็เป็นเรื่องที่จะต้องมีการแก้ไขเยียวยาผลของคำสั่งดังกล่าวภายหลังต่อไป

ข้อสังเกต เมื่อคำสั่งลงโทษทางวินัยมีผลแล้วผู้บังคับบัญชา และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการให้เป็นไปตามผลของคำสั่งทันที เพราะในบางกรณีเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเงินเดือน ค่าตอบแทน หรือสิทธิประโยชน์อื่นๆ ซึ่งหากไม่ดำเนินการอาจจะเป็นความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้

๒. กรณีมีคำสั่งลงโทษตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน ซึ่งตามกฎหมายให้มีผลตั้งแต่วันที่ที่มีคำสั่ง แต่หากเดือนดังกล่าวมีการจ่ายเงินเดือนไปแล้วจะมีผลเป็นเช่นไร และจะต้องตัดเงินเดือนในเดือนใด อย่างไร

ตอบ คำสั่งลงโทษตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน ระเบียบ ก.ค.ศ.ว่าด้วยวิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๔ กำหนดให้มีผลตั้งแต่วันที่ที่มีคำสั่ง แม้จะมีการจ่ายเงินเดือนไปแล้วก็ไม่สามารถ ทำให้ผลของกฎหมายดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ผลของคำสั่งยังคงมีในเดือนที่ออกคำสั่ง โดยหากมีการจ่ายเงินเดือนไปแล้วก็ต้องดำเนินการเรียกคืนตามกฎหมายและระเบียบต่อไป

๕.๕.๘ ปัญหาที่พบบ่อยในการพิจารณาการสอบสวนทางวินัย

๑. การลงโทษไม่เหมาะสมกับกรณีความผิด
๒. ไม่เป็นไปตามมาตรฐานโทษที่ ก.ค.ศ.กำหนด
๓. ผิดขั้นตอนการดำเนินการทางวินัย
๔. การสอบสวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย
๕. ระยะเวลาสอบสวนเกินกำหนด

^{๔๕} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๔๒ วรรคสอง

^{๔๖} พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙ มาตรา ๔๔ วรรคสอง

๕.๖ กฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรี หนังสือสั่งการต่างๆที่เกี่ยวข้อง

เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก และเป็นวัตถุประสงค์หลัก ในการจัดทำคู่มือของผู้จัดทำ เพื่อลดขั้นตอนในการค้นคว้าระเบียบ ข้อกฎหมายในการดำเนินการทางวินัย ให้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่มีความสนใจ ผู้จัดทำคู่มือจึงได้รวบรวม กฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรี หนังสือสั่งการต่างๆที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลได้ง่ายขึ้น โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้และพัฒนางานด้านกฎหมายให้มีความสะดวกรวดเร็ว ลดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และหากหน่วยงานไม่มีข้าราชการในตำแหน่งนิติกร ข้าราชการในสังกัด สามารถที่จะศึกษาคู่มือเล่มนี้และสามารถปฏิบัติงานได้ โดยไม่ต้องเสียเวลาในการค้นหาระเบียบ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการสอบข้อเท็จจริง และการดำเนินการทางวินัยไม่ร้ายแรงอีกด้วย คู่มือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์และสามารถนำไปปรับใช้ในปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง ผู้จัดทำจึงได้รวบรวมกฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรี หนังสือสั่งการต่างๆที่เกี่ยวข้อง และมาตรฐานวิชาชีพ โดยจัดทำไว้ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตาม QR CODE ด้านล่างนี้

https://drive.google.com/drive/folders/๑qrXyT๖eHY๗b๔tPjcr๘๑๙MlxbLEio๙r?usp=drive_link

ตารางที่ ๕ กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนข้อเท็จจริง และการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ในรูปแบบ QR CODE

ลำดับ	ชื่อกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง
๑	คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๐/๒๕๖๐ เรื่อง การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค
๒	คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๖/๒๕๖๐ เรื่อง การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
๓	คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๙/๒๕๖๐ เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ
๔	พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.๒๕๓๙
๕	พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.๒๕๓๙
๖	พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.๒๕๔๐
๗	พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗
๘	กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยความผิดที่ปรากฏชัดแจ้ง พ.ศ.๒๕๔๙
๙	กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ.๒๕๕๐
๑๐	กฎ ก.ค.ศ.ว่าการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ.๒๕๕๐
๑๑	กฎ ก.ค.ศ.ว่าการร้องทุกข์และการพิจารณาร้องทุกข์ พ.ศ.๒๕๕๑
๑๒	กฎ ก.ค.ศ.ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน พ.ศ.๒๕๖๑
๑๓	กฎ ก.ค.ศ.การเลื่อนเงินเดือนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๖๑
๑๔	ระเบียบ ก.ค.ศ.ว่าด้วยวิธีการออกคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๘
๑๕	ระเบียบ ก.ค.ศ.ว่าด้วยวันออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๘
๑๖	ระเบียบ ก.ค.ศ.ว่าด้วยการรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๖๑
๑๗	หนังสือ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร๐๔๐๑/ว๕๐ ลงวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๕๑๑ เรื่อง การลงโทษข้าราชการที่กระทำผิดวินัยกรณีทุจริตในการสอบ
๑๘	หนังสือ สำนักงาน ก.พ.ที่ นร๐๖๑๒/ว๑ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๙ เรื่อง การให้ถ้อยคำในการสอบสวน
๑๙	หนังสือ สำนักงาน ก.พ.ที่ นร๐๖๑๒/ว๑๔ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๓ เรื่อง การให้ถ้อยคำในการสอบสวน

ตารางที่ ๕ กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนข้อเท็จจริง และการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ในรูปแบบ QR CODE

(ต่อ)

ลำดับ	ชื่อกฎหมาย ระเบียบ หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง
๒๐	หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร๐๒๐๕/ว๒๓๔ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ เรื่อง ขอบปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการลงโทษข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงบางกรณี
๒๑	หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร๐๒๐๖/ว๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวนเรื่องร่ำร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำความผิดวินัย
๒๒	หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร๐๒๐๕/ว๓๑ ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เรื่อง มาตรการให้ความคุ้มครองข้าราชการผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ
๒๓	หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร๑๐๑๑๑/ว๑๙ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๗ เรื่อง วิธีการก่อนการดำเนินการทางวินัยและการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง
๒๔	หนังสือ สำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ ๐๒๐๖.๔/ว๗ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๐ เรื่อง ชักข้อความเข้าใจเกี่ยวกับการลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเล่นการพนัน
๒๕	หนังสือ สำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ๐๒๐๖.๙/ว๒ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เรื่อง การสอบสวนปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็ก
๒๖	หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ๐๒๐๖.๙/ว๕ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เรื่อง การเทียบให้บุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา ๓๘ ค. (๒) ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ข้าราชการพลเรือนสามัญ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑ และข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ มีวิถยฐานะเทียบได้ไม่ต่ำกว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อประโยชน์แก่การดำเนินการทางวินัย
๒๗	หนังสือ สำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ ๐๒๐๖.๙/ว๑๘ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ เรื่อง แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
๒๘	รวมแบบฟอร์มที่ใช้ในการดำเนินการทางวินัย

บรรณานุกรม

กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการสอบสวนพิจารณา พ.ศ. ๒๕๕๐. (๒๕๕๐.๑๒ กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๓ ก หน้า ๒๘-๔๘.

กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ พ.ศ. ๒๕๕๐. (๒๕๕๑. ๑๕ มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๕ ตอนที่ ๑๑ ก ๔๓-๕๒.

กฎ ก.ค.ศ. ว่าด้วยอำนาจการลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดเงินเดือน พ.ศ.๒๕๖๑ (๒๕๖๑. ๒๐ สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๖๑ ก ๑-๓.

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๐/๒๕๕๘ เรื่อง การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในภูมิภาค ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๖/๒๕๖๐ เรื่อง การบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๐.

คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๙/๒๕๖๐ เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐.

บทวิเคราะห์เหตุแห่งการฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับวินัยข้าราชการ : กรณีศึกษาคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดและศาลปกครองกลางระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๖๔๕-๒๖๔๘, สำนักงานศาลปกครองรั้วชัย วงศ์กำ. (๒๕๕๗). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมตรวจสอบการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

พัฒนพงศ์ อมรวัฒน์. (๒๕๕๙). หลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย. กรุงเทพฯ: วิญญูชน พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๗. (๒๕๔๗. ๒๓ ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๒๑ ตอนที่พิเศษ ๗๙ ก.

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙. (๒๕๓๙. ๑๔ พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๑๓ ตอนที่ ๖๐ ก ๑.

ตระหง่าน เกียรติศิริโรจน์. คัมภีร์คดีปกครอง.

ระเบียบ ก.ค.ศ. ว่าด้วยการรายงานเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยและการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๑.

วิรัช พัฒนะสาร. (๒๕๕๘). คู่มือการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและการดำเนินคดีในศาลปกครอง. กรุงเทพฯ

สมชาย ชายเกต. วินัยและการรักษาวินัย, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต ๑

สำนักงาน ก.ค.ศ. (๒๕๕๐). คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสค.

_____. (๒๕๕๓). การดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

_____. (๒๕๕๔). คู่มือการอุทธรณ์และการร้องทุกข์และแนวคำวินิจฉัยของ อ.ก.ค.ศ.วิสามัญเกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สกสค.

..... (๒๕๕๔). คู่มือการอุทธรณ์และการร้องทุกข์และแนวคำวินิจฉัยของ อ.ก.ค.ศ.วิสามัญ
เกี่ยวกับการอุทธรณ์และการร้องทุกข์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สภสค.

..... (๒๕๖๒. ข้อกำหนดวินัย และการดำเนินการทางวินัย การอุทธรณ์และการร้องทุกข์
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุกัลยา นรจัน

หนังสือ สำนักงาน ก.พ.ที่ นร๐๖๑๒/ว๑ ลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๙ เรื่อง การให้ถ้อยคำในการ
สอบสวน

หนังสือ สำนักงาน ก.พ.ที่ นร๐๖๑๒/ว๑๔ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๓ เรื่อง การให้ถ้อยคำในการ
สอบสวน

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี ที่นร๐๒๐๕/ว๒๓๔ ลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ เรื่องขอ
ปรับปรุงมติคณะกรรมการเกี่ยวกับการลงโทษข้าราชการผู้กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงบางกรณี

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีที่ นร๐๒๐๖/ว๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่อง
หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการ และการสอบสวน
เรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำความผิดวินัย

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี ที่ นร๐๒๐๕/ว๓๑ ลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เรื่อง
มาตรการให้ความคุ้มครองข้าราชการผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ

หนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร๑๐๑๑๑/ว๑๙ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๗ เรื่อง วิธีการก่อนการ
ดำเนินการทางวินัยและการสอบสวนทางวินัยไม่ร้ายแรง

หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ ๐๒๐๖.๔/ว๗ ลงวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๐ เรื่อง ชักข้อความเข้าใจ
เกี่ยวกับการลงโทษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเล่นการพนัน

หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ๐๒๐๖.๙/ว๒ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เรื่อง การสอบสวนปากคำ
ผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็ก

หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ๐๒๐๖.๙/ว๕ ลงวันที่ ๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ เรื่อง การเทียบให้
บุคลากรทางการศึกษาอื่นตามมาตรา ๓๘ ค. (๒) ตาม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ ข้าราชการพลเรือนสามัญ ตามพระราชบัญญัติ
ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.๒๕๕๑ และข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา ตาม
พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๔๗ มีวิทยฐานะ
เทียบได้ไม่ต่ำกว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อประโยชน์แก่การดำเนิน
การทางวินัย

หนังสือสำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ ๐๒๐๖.๙/ว๑๘ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๐ เรื่อง แนวทางปฏิบัติ
เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

คู่มือวิธีปฏิบัติงาน

การจัดทำสำนวนการสืบสวนข้อเท็จจริง
และการดำเนินการทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรง
สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

งานวินัยและนิติการ
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด